

Kuva: Vuokatin kuvapankki

Kainuu-ohjelma

2021
A:15

Kainuu-ohjelma

Julkaisunumero: A:15

ISBN 978-952-6685-93-9 (painettu)

ISBN 978-952-6685-94-6 (verkkajulkaisu)

ISSN-L 2323-7503

ISSN 2323-7503 (painettu)

ISSN 2323-7511 (verkkajulkaisu)

Sisällys

Johdanto	7
Maakuntasuunnitelma 2040	8
Kainuun tilannekuva	8
Kainuun kriittiset menestystekijät	13
Kainuu-ohjelman arvot	15
Kainuu 2040 visio	16
Kainuu 2040 tavoitteet	17
Hyvinvointi ja työllisyys 2040	18
Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä 2040	20
Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä 2040	23
Saavutettavuus ja aluerakenne 2040	26
Kainuun maakuntaohjelma 2022–2025	29
Hyvinvointi ja työllisyys	30
Strategiset uudistukset	30
Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen	31
Hyvinvoinnin ja työllisyyden edistäminen	32
Tasa-arvoinen aluekehittäminen	36
Positiivinen maakuntakuva, mainetyö ja kulttuuri	39
Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä	41
Yrittäjyys, elinkeinot, investoinnit ja digitaalinen siirtymä	41
Osaava työvoima	45
Koulutus ja osaaminen	47
Kainuun älykäs erikoistuminen	49
Elinkeinojen kehittämisen kärkitoimialat	51
Matkailu	51
Teknologiateollisuus	54
Biotalous	58
Kaivannaisala ja kemianteollisuus	61
Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä	64
Saavutettavuus, aluerakenne ja monipaikkaisuus	66
Saavutettavuutta uusilla liikkumisratkaisuilla ja sähköisillä palveluilla sekä infrastruktuuri-investoinneilla	66
Elinkeino toiminnan ja investointien sijoittumista tukeva kestävä aluerakenne, monipaikkaisuus sekä toimivat palvelut	69

Kainuu-ohjelman vaikuttavuuden varmistaminen	72
Kansainvälistyminen	72
Tilannekuva määrittää vuosittain Kainuu-ohjelman kriittisimmät kehittämiskärjet ..	73
Yhteistyö ja kumppanuus Kainuussa, kansallisesti ja kansainvälisesti	74
Liitteet	76
Liite 1: Kainuu 2040 tavoiteskenaario	76
Hyvinvointi ja työllisyys 2040	76
Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä 2040	77
Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä 2040	80
Saavutettavuus ja aluerakenne 2040	81
Julkaisuluettelo	82

Johdanto

Kainuu-ohjelma sisältää maakuntasuunnitelman vuoteen 2040 sekä maakuntaohjelman vuosille 2022–2025. Tilannekuvan perusteella on tunnistettu Kainuun kriittiset menestystekijät, joissa pitää onnistua, jotta maakunnan elinvoimaisuus voi halutulla tavalla vahvistua. Kriittiset menestystekijät muodostavat Kainuu-ohjelman (maakuntasuunnitelman ja -ohjelman) painopisteet. Maakuntasuunnitelmassa on Kainuu 2040 tavoitteellinen tulevaisuusskenaario, joka on jaettu kriittisten menestystekijöiden mukaisiin teemoihin. Kainuu 2040 visio tiivistää tavoitteellisen skenaarion keskeisen sisällön ja tavoitteet. Ohjelman toteutusta ja kehittämistyötä ohjaavat Kainuu-ohjelman arvot.

Maakuntaohjelma rakentuu niin ikään kriittisten menestystekijöiden mukaisiin painopisteisiin, ja siinä on kuvattu tavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2022–2025, joilla Kainuuta kehitetään maakuntasuunnitelman ohjaamaan suuntaan.

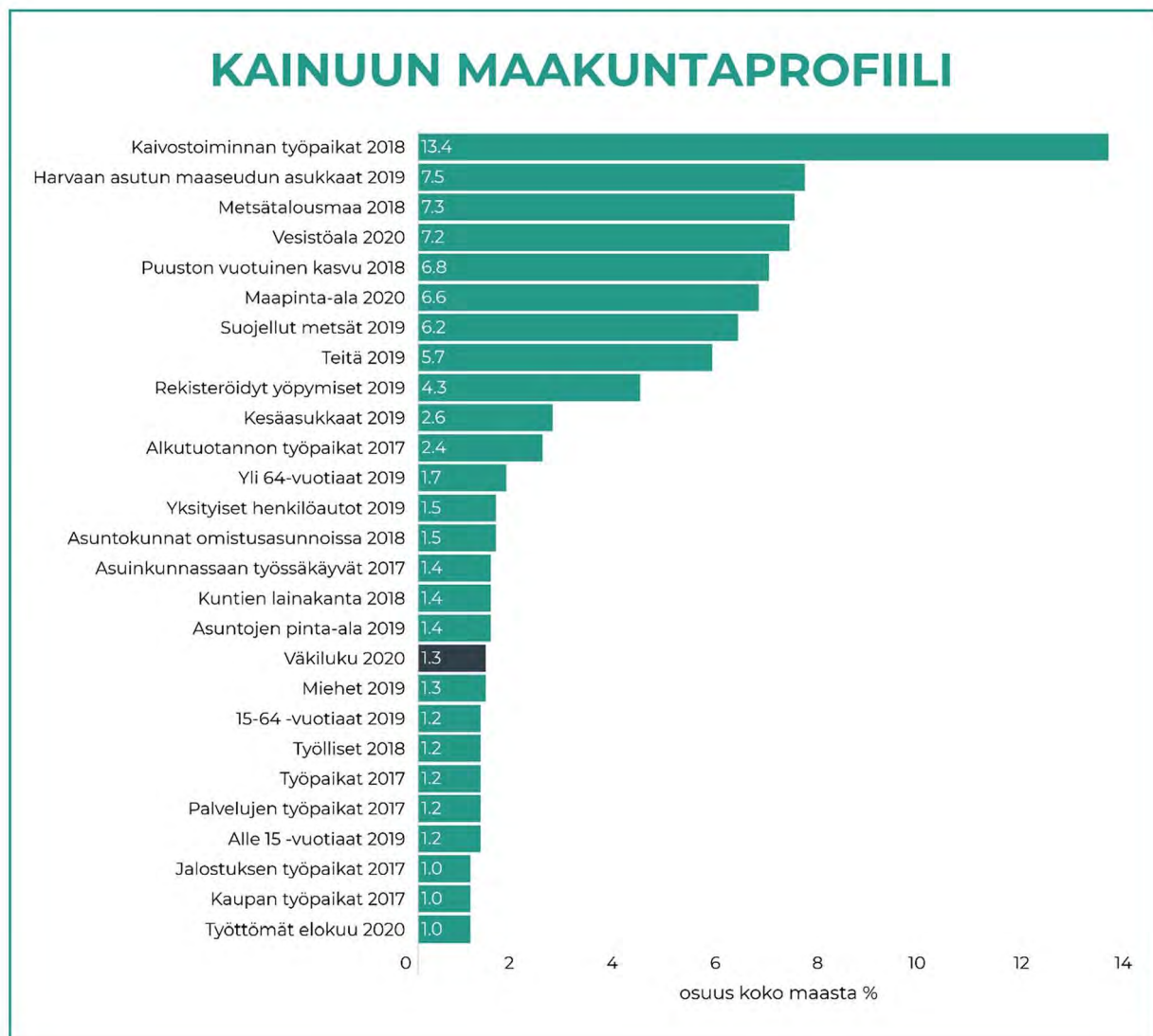
Käsillä oleva Kainuu-ohjelma jakaantuu kolmeen isoon kokonaisuuteen:

1. Kainuun tilannekuva ja maakuntasuunnitelma 2040,
2. maakuntaohjelma 2022–2025 sekä
3. linjaukset Kainuu-ohjelman toteutukseen ja vaikuttavuuden varmistamiseen.

Maakuntasuunnitelma 2040

Kainuun tilannekuva

Kainuu on Suomen, EU:n ja Venäjän välisellä rajalla sijaitseva, harvaan asuttu, maaseutumainen, runsaiden luonnonvarojen ja laajojen luontoalueiden maakunta, jossa on elinvoimaisia kaupunkeja, kuntia ja kyliä. Kainuussa asuu 1,3 % koko maan väestöstä, ja väestön ikärakenne on korkea. Kainuu on vetovoimainen ympärivuotisen vapaa-ajan asumisen ja matkailun maakunta. Toimialarakenteessa korostuvat kaivostoiminnan työpaikat. Koko maan kaivostoiminnan työpaikoista yli 13 % on Kainuussa (kuva 1) ja mineraaliklusterin osuus Kainuun kokonaistuotoksesta on noin 21 % (Valtioneuvoston kanslia 2020). Kainuun aluetalous kasvaa vahvasti, ja työttömyys on maan alinta tasoa.

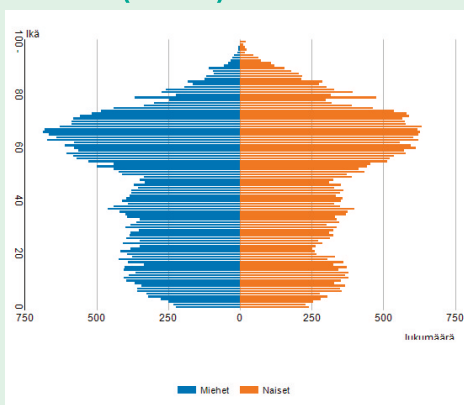
Kuva 1. Kainuun maakuntaprofiili. Muuttujien prosenttiosuus koko maan määristä. (Kainuun liitto, lähde: Tilastokeskus).

Kainuun tilannekuva

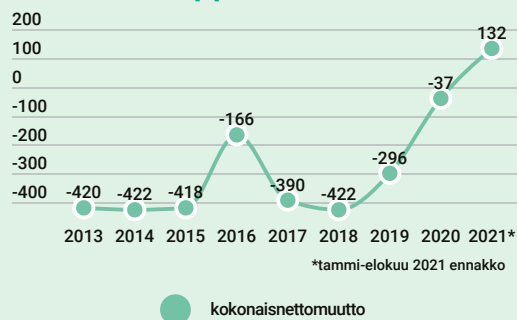
🚶 Väestö vähenee ja vanhenee, muuton suunta kääntymässä

Väkiluku 71 664 (2020)

Nuorten (20-29 v) naisten osuus vain 43 %

Muuttotappio muuttovoitoksi

- Muuttovoitto +132 hlöä tammi-elokuussa 2021
- Muuttotappio oli vain -37 hlöä vuonna 2020
- Tulomuutto kasvoi +9,1 % vuonna 2020

Monipaikkaisuus ja matkailu vahvistavat elinvoimaa

- Yöpymisiä vuonna 2019 lähes 1 milj. Koronavuonna 2020 867 000 yöpymistä (-13 %, koko maa -38 %)
- Koronavuonna 2020 Kainuun matkailun markkinaosuus kasvoi 42 % ollen 6,1 %
- Majoituspaikkojen täyttöaste on ollut Suomen huippua

Saavutettavuus haasteena

- Lentoliikenteen jatkumisen epävarmuus, nyt ostopalveluna
- Lentomatikustajamäärät 87 307 (2019), koronavuonna 2020 romahdus, vain 17 379 matkustajaa
- Kiinteä 100 Mbit/s laajakaista saatavilla 55 % ja valokuitu vain 28 % kotitalouksista (2020)
- Digiloikka tehty etätöiden ja digipalveluiden käytössä korona-aikana

Osaavan ja hyvinvoivan työvoiman saatavuus kriittinen kysymys

- Eläköityvien määrä kasvaa kiihtyvästi, nuorten ja työikäisten määrä vähenee
- Uusien avoimien työpaikkojen määrä kasvaa: 1 217 uutta työpaikkaa, +92 % (08/2021)
- Rekrytointiongelmia on 56 %:lla yrityksistä
- Työttömyysaste laskee: elokuussa 2021 työttömyysaste 9,5 %
- Työvoiman ulkopuolella ja eläkkeellä olevien työikäisten osuus suuri, työllisyysaste matala

Aluetaloudessa vahvaa kasvua, investointeja tarvitaan

- Tiedossa oleva odotettu investointipotentiaali Kainuussa on 2,2 mrd €
- Uusia yrityksiä perustettiin 300 kpl (+10 %) vuonna 2020
- Tammi-huhtikuussa 2021 perustettu jo 131 yritystä (01-04/2020: 86)

Kuva 2. Kainuun tilannekuva tiivistetysti (Kainuun liitto 2021).

Kainuun väestö vähenee ikärakenteesta johtuvan suuren kuolleisuuden ja alhaisen syntyvyyden takia. Vuonna 2020 Kainuussa oli 71 664 asukasta. Korona-aikana vuosina 2020–2021 poismuutto Kainuusta hidastui ja tulomuutto Kainuuseen kasvoi. Puolet Kainuun kunnista sai muuttovoittoa vuonna 2020. Positiiviset muuttoluvut ovat erityisesti maahanmuuton ansiota. Vuonna 2020 ulkomailta Kainuuseen muutti 200 henkilöä enemmän kuin Kainuusta ulkomaille. Ulkomaan kansalaisten osuus väestöstä on kuitenkin vain 2,1 prosenttia. Kainuun haasteena on nuorten (erityisesti nuorten naisten) poismuutto opiskelutarjonnan kapea-alaisuuden takia. Nuorten miesten ja nuorten naisten määrän ero alueella on huomattavan suuri. Nuorista 20–29 -vuotiaista naisia on 43 prosenttia. Tilastokeskus ennustaa Kainuun väestön vähenevän noin 60 000:een vuoteen 2040 mennessä. Kainuun ikärakenne ja vähenevä väestö tuovat haasteita alue- ja kuntataloudelle. Heikko huoltosuhde, ohut verokertymä ja sote-palvelujen kasvavat kustannukset heikentävät kuntien taloutta. Muuttovoiton kasvattaminen, uusien investointien, työpaikkojen ja työntekijöiden, opiskelijoiden ja asukkaiden sekä matkailijoiden ja monipaikkaisten vapaa-ajan viettäjäiden ja etätyöntekijöiden saaminen maakuntaan on kriittistä, jotta verotulot sekä kulutuskysyntä lisääntyisivät.

Kainuun sisäinen kehitys on polarisoitunutta. Kainuun väestöstä 51 prosenttia asuu Kajaanissa ja 72 prosenttia Kajaanin seutukunnassa. Kehys-Kainuussa väestö vähenee ja väestörakenne vanhenee nopeammin; väestöstä 65 vuotta täyttäneitä on kolmannes. Väestöllinen huoltosuhde vaihtelee Kajaanin 65,5:stä Hyrynsalmen 102,9:ään. Taloudellinen huoltosuhde on paras Sotkamossa (142,1) ja haastavin Puolangalla (232,6). Elokuussa 2021 työttömyysaste oli koko Kainuussa 9,5 prosenttia vaihdellen Sotkamon 6,3 prosentista Puolangan 13,8 prosenttiin. Uusia avoimia työpaikkoja on syntynyt niin Kehys-Kainuuseen kuin Kajaanin seutukuntaan, mutta avoimista työpaikoista 82 prosenttia sijaitsee Kajaanin seutukunnan alueella (kesäkuu 2021).

Tuoreen maakuntakuvatutkimuksen (2021) mukaan **Kainuun tunnettuus** on yhä varsin matalaa, mutta on kohentunut. Mielikuva Kainuusta oli kokonaisuudessaan myönteinen lähes 60 prosentilla vastaajista. Positiiviset mielikuvat liittyvät ennen kaikkea matkailuun. Matkailun kautta saadut hyvät kokemukset voivat toimia porttina pysyvään asumiseen Kainuussa. Vuonna 2020 Kainuu kasvatti matkailun markkinaosuuttaan 6,1 prosenttiin, mikä tarkoitti 42 prosentin kasvua.

Erot suomalaisten ja **kainuulaisten hyvinvoinnissa** sekä Kainuun sisäiset väestön hyvinvointierot ovat edelleen suuret. Keskeisimmät haasteet Kainuussa kansalaisten hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen liittyen ovat mielenterveyteen ja päihteisiin liittyvät ongelmat, epäterveelliset elämäntavat ja huono toiminta- ja työkyky, alhainen osallisuus ja yksinäisyys, tapaturmat, väkivallan uhka ja turvattomuuden tunne. Työllisyysaste, erityisesti miehillä, on Kainuussa selkeästi maan keskiarvon alapuolella. Työllisyysasteen nostaminen parantaa alueen väestön toimeentuloa, vahvistaa yksilön toiminnan mahdollisuuksia ja hyvinvointia sekä pienentää sosiaali- ja terveydenhuollon kuluja.

Työvoiman eläköityminen, tulevat tuotannolliset investoinnit sekä yritysten kasvu ja uusien perustaminen ovat luoneet työpaikkoja. Kainuu on nopeasti siirtynyt korkeasta työttömyydestä **positiivisen rakennemuutoksen** alueeksi ja mahdollisuuksien maakunnaksi. Kainuussa on avoimia työpaikkoja laajasti eri toimialoilla sekä monipuoliset koulutus- ja harrastusmahdolli-

suudet. Maakunnassa on kaikki ainekset luonnonläheiseen ja sujuvaan arkeen ja merkitykselliseen elämään.

Kainuun liitto toteutti syksyllä 2021 Kainuussa syntyneille ja asuville, Kainuusta pois muuttaneille sekä maakuntaan muualta muuttaneille **12–29-vuotiaille nuorille kyselyn**. Siihen vastasi 314 nuorta (naisia 67 %, miehiä 31 % ja 2 % ei kertonut sukupuoltaan). Neljännes nuorista uskoi asuvansa Kainuussa 10 vuoden kuluttua, mutta peräti 39 % ei uskonut. Nämä nuoret lähtevät Kainuusta erityisesti opiskelemaan. Monet myös miettivät paluuta, ja työpaikan lisäksi selkeästi eniten maakuntaan vetivät juuret, ystävät, perhe ja sukulaiset Kainuussa. Sukutaustan lisäksi Kainuun vetovoimatekijöinä korostuivat luonto ja rauhallisuus.

Positiivinen rakennemuutos on luonut myös kasvukipuja, joista keskeisin on **osaavan työvoiman saatavuus**. Nopea kasvu on johtanut koko maan vaikeimpiin rekrytointiongelmiin ja työvoimapulaan. Kainuun väestömäärä ei riitä työvoimatarpeeseen. Työmarkkinoille tulevien nuorten määrä on vuosittain noin 500 henkilöä eläköityviä pienempi, ja Tilastokeskuksen syksyllä 2021 julkaiseman ennusteen mukaan Kainuun 15–64-vuotiaiden määrä vähenee vuoteen 2040 mennessä yli 21 prosenttia. KEVAN kunta-alan eläköitymisennuste vuoteen 2030 on Kainuussa yli 3000 henkilöä, joka on yli 38 prosenttia kuntatyöntekijöistä. Sujuva yhteistyö kuntien välillä on välttämätöntä tarvittavien osajien saamiseksi ja palvelujen turvaamiseksi kuntiin. Kainuu tarvitsee lisää nuoria ja työikäisiä asukkaita. Työntekijöitä on vaikea löytää omasta maakunnasta tai muualta Suomesta, minkä vuoksi tarvitaan merkittävästi lisää maahanmuuttoa.

Työpaikkojen määrä on kasvanut Kainuussa. Vuonna 2018 työpaikkoja oli yli 27 700. Vaikka Kainuun suurimmat työnantajat ovat julkisyhteisöjä, vuonna 2018 Kainuussa oli myös 4842 yritystoimipaikkaa, joissa työskenteli 15 388 henkilöä. Kainuun aluetalous kasvoi vuodesta 2015 vuoteen 2019 vahvasti: **kärkitoimialojen**, kaivostoiminta, matkailu, teknologiateollisuus ja biotalous, liikevaihto kasvoi 72 % ja henkilöstömäärä 18 %. Koronavuonna 2020 kaivannaisala kasvoi edelleen, metalliklusteri ja matkailu heikentyivät selkeästi, muilla toimialoilla kehitys oli maltillisempaa. Koronasta huolimatta vuonna 2020 uusia **yrietyksiä** aloitti Kainuussa 300, mikä on ennätysluku pitkiin aikoihin. Lakanneita yrityksiä oli 254, joten nettomuutos jäi plussalle 46 yrityksen verran. Kainuun **työn tuottavuus** on kasvanut 1,2- kertaiseksi vuoden 2000 jälkeen (Honkatukia 2021). Jalostuksen toimialoilla tuottavuuden kasvu on ollut nopeinta maa- ja metsätaloudessa, energia-aloilla, sähkö- ja elektroniikka- sekä sahateollisuudessa, koneiden ja laitteiden valmistuksessa ja metalliteollisuudessa. Kaivosteollisuuden voimakas kasvu ei vielä näy työn tuottavuuden tilastoissa. Tuottavuuden taso ja kasvu ovat Kainuussa selkeästi maan keskiarvon alapuolella ja keskeisiä kehittämisen kohteita.

Kestävän talouskasvun varmistaminen ja yritysten kilpailukyvyyn ylläpitäminen edellyttävät sekä teollisia että palvelualan investointeja. Kainuuseen odotetaan noin 2,2 miljardin **investointeja** vuoteen 2025 mennessä. Tämä tarkoittaisi reilua 1500 lisätyöpaikkaa ja rakennusaikana jopa yli 3000 työpaikkaa. Suurimmat investointiodotukset kohdistuvat metsäbiotalouteen (Kaicell Fibers Oy:n biotuotetehdashanke). **Digitaalisessa siirtymässä** Kainuu on aallonharjalla. Kajaa-niin on rakennettu suurteholaskentaan (HPC) erikoistuva ekosysteemi, ja CSC:n EuroHPC-palvelin keskuksen kuuluva LUMI-supertietokone (yksi maailman tehokkaimmista, ja yksi kolmesta EU:n investoimasta, tieteellisen laskennan supertietokoneista) on ekosysteemin lippulaiva.

Nopeat ja toimintavarmat **tietoliikenneyhteydet** koko Kainuun alueelle ovat digitaalisen ja vihreän siirtymän edellytys mutta myös Kainuun vetovoimaisuuden lisääjä sekä Kainuussa tehtävän etätöiden mahdollistaja. **Tietoliikenteellinen saavutettavuus** maakuntaan on hyvä etelästä, lännestä ja pohjoisesta. Laajakaistan saatavuus Kainuussa on alhaisempi kuin koko maassa keskimäärin, ja kuntien välinen vaihtelu on suurta. Valokuitu on saatavilla alle kolmanneksella alueen kotitalouksista.

Matkailun, monipaikkaisuuden ja etätöiden näkökulmasta Kainuun sijainti on hyvä ja Kainuuseen on helppo tulla. **Ulkoisen saavutettavuus** on kohtuullisella tasolla maantie-, raide- ja lentoliikenteen kautta. Koronapandemia vuonna 2020 lopetti lennot Kainuuseen kahdeksaksi kuukaudeksi. Nyt Kajaanin lentoliikenne jatkuu valtion kustantamana ostopalveluna heinäkuun 2022 loppuun saakka. Sen jälkeen tilanne on avoin. Alueen **sisäinen saavutettavuus** on julkisen henkilöliikenteen osalta peruspalvelutasolla. Maakunnan henkilöliikenne perustuu markkinaehtoiseen sekä kuntien ja ELY-keskuksen ostoliikenteeseen ja henkilöautoihin. Ajoneuvokanta on vanhaa ja päästöttömän liikenteen lataus- ja tankkausinfrastruktuuri puutteellinen.

Kestävän kehityksen varmistaminen eli oikeudenmukainen ja vihreä siirtymä fossiilitaloudesta kestävään bio- ja kiertotalouteen tarjoaa Kainuulle valtavia taloudellisia mahdollisuuksia. Siirtymä edellyttää maailmanlaajuisia toimia luoda uudet kestävät yhteiskunnan ja talouden toimintamallit, joiden avulla luonnonvarojen kestävämmän hyödyntämisen aiheuttamat ongelmat, kuten ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen, saadaan ratkaistua.

Kainuussa tuotantoperusteiset **kasvihuonekaasupäästöt** vuonna 2018 olivat yhteensä 647,5 kt CO₂-ekv ja suurimmat päästöjen lähteet liikenne ja energia. Vuodesta 2009 tuotantoperusteiset päästöt ovat laskeneet 10 %. Uusiutuvan energian osuus vuonna 2020 oli Kainuun energian käytössä 61 prosenttia ja energian käytön omavaraisuusaste 61 prosenttia. Kainuuseen on lähi-vuosina tulossa yli 200 miljoonan euron tuulivoimainvestoinnit, jotka vahvistavat uusiutuvan energian osuutta ja energian käytön omavaraisuutta. Kainuun maa- alasta 95 % on metsätalousta ja siitä 74,5 % on puuntuotannossa. Suojeltujen metsien osuus Kainuussa on Lapin jälkeen toiseksi korkein Suomen maakunnista. Vuonna 2018 maankäyttösektorin nielut olivat 3644,3 kt CO₂-ekv. Kainuun nielut ovat yli viisi kertaa isommat kuin maakunnan kasvihuonekaasupäästöt.

Kainuun tilannekuvassa korostuvat mahdollisuudet. Kainuussa on avoimia työpaikkoja, monipuolinen koulutus- ja harrastustarjonta sekä runsaat luonnonvarat ja ainutlaatuista osaamista monilla toimialoilla. Korona-aika on avannut uusia mahdollisuuksia liittyen erityisesti etätöihin, monipaikkaisuuteen, matkailuun ja tuotantoketjujen siirtämiseen Kainuuseen. Jotta jo kipurajoille yltäneet ilkeät ongelmat saadaan selätettyä, mahdollisuudet hyödynnettyä ja kestävä tulevaisuus rakennettua, Kainuun pitää pystyä tehostamaan yhteistyötään maakunnassa sekä kansallisesti ja kansainvälisesti.

Kainuun tilannekuvasta nousevat kehittämishaasteet:

1. Osaavan työvoiman saatavuus
2. Väestön väheneminen, ikääntyminen ja miesten enemmisyys nuorissa ikäluokissa
3. Kainuun väestön hyvinvointierot ja kainuulaisten koko maata heikompi terveys ja työkyky
4. Alhainen työllisyysaste kokonaisuudessaan sekä miesten naisia alhaisempi työllisyysaste
5. Maakunnan sisäinen polarisaatiokehitys
6. Ulkoisen ja sisäisen saavutettavuuden kehittäminen, mukaan lukien tietoliikenneyhteydet
7. Vireillä olevat ja uudet investoinnit kestävän talouskasvun varmistamiseksi
8. Vihreän ja oikeudenmukaisen siirtymän vauhdittaminen ja mahdollisuuksien täysi hyödyntäminen

Kainuun kriittiset menestystekijät

Kainuun tilannekuvasta nousevat esille seuraavat strategisesti tärkeät, alueen menestystä rakentavat asiat. Näissä kriittisissä menestystekijöissä pitää onnistua, jotta Kainuu-ohjelman visio voi toteutua.

Hyvinvointi ja työllisyys

- Kainuulaisten terveyden, hyvinvoinnin, toimintakyvyn, aktiivisuuden vahvistaminen
- Kainuulaisten koulutustason nostaminen; opiskelutarjonnan monipuolistaminen sekä saavutettavuuden parantaminen erityisesti ammatillisessa koulutuksessa; opiskelijoiden saaminen (koti- ja ulkomaat) ja pitäminen (kainuulaiset nuoret ja kainuulaisista oppilaitoksista valmistuneet) digitalisaation mahdollisuudet ennakoivasti hyödyntäen
- Kainuulaisten osallisuuden mahdollistaminen ja siihen kannustaminen, syrjäytymisen vähentäminen ja ennaltaehkäisy
- Kainuu muuttovoittoalueeksi
- Kainuun ikärakenteen nuorentaminen, väestöllisen huoltosuhteen parantaminen ja naisten osuuden kasvattaminen
- Kotimaan ja kansainvälisen matkailun ja vapaa-ajan asumisen ja monipaikkaisuuden voimakas ja kestävä kasvu
- Kainuun veto- ja pitovoima sekä niitä vahvistava maine

Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä

- Yritysten uudistuminen, kasvu ja kilpailukyvyn parantaminen
- Osaavan työvoiman saannin varmistaminen ja ulkomaisen työvoiman määrän lisääminen; kansainvälistymisen vahvistaminen
- Työpaikkojen (erityisesti yksityisellä sektorilla) ja yritysten (erityisesti kasvu- ja vientiyritysten) määrän lisääminen
- Kainuun tutkimus-, kehitys-, innovaatio- (TKI) ja koulutustoiminnan, tuotannon jalostusarvon ja työntuottavuuden vahvistaminen
- Yritysten sekä julkisen ja kolmannen sektorin digitaalisen ja vihreän siirtymän onnistuminen
- Yritysrahoituksen, riskipääoman ja investointien saamisen turvaaminen Kainuussa
- Kainuun vahva rooli rajakuntien yhteistyön edistäjänä

Saavutettavuus ja aluerakenne 2040

- Saavutettavuuden (ulkoinen ja sisäinen saavutettavuus) parantaminen sekä saavutettavuuden vihreä ja digitaalinen siirtymä
- Tietoliikenneyhteyksien kehittäminen

Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä

- Aktiivisen, hyväksyttävän ja vaikuttavan vihreän siirtymän toteuttaminen (kestävä kehitys ja ilmastovastuullisuus) sekä vihreän siirtymän elinkeinomahdollisuuksien optimointi

Toimintatapojen ja rakenteiden uudistaminen sekä tuloksellisuus Kainuun kehittämisessä

- Yhteistyön tehostaminen maakunnan sisällä, maakuntien kesken, kansallisesti ja kansainvälisesti
- Yhteinen tilannekuva, yhteiset realistiset ja kunnianhimoiset tavoitteet ja sitoutuminen niihin
- Sopimuksellisuuden ja kumppanuuden laajentaminen ja syventäminen maakunnan sisällä sekä muiden alueiden toimijoiden ja keskushallinnon kanssa
- Maakunnan sisäisen polarisaation pysäyttäminen
- Kainuun itsenäisen aseman ja toimintaedellytysten turvaaminen; hyvinvointialueuudistuksen onnistuminen
- Hallinnon ja toiminnan rakenteiden rohkea ja ennakoiva uudistaminen
- Kainuun roolin vahvistaminen valtakunnallisena ja kansainvälisenä toimijana

Kainuu-ohjelman arvot

Kainuun kehittämistoimintaa ja yhteistyötä ohjaavat seuraavat arvot:

1. Positiivisuus. Positiivisuus on Kainuun arvostamista sekä alueen monipuolisten vahvuuksien ja mahdollisuuksien tiedostamista ja niistä kertomista. Nykyhetkeä ja tulevaisuutta arvioidaan positiivisesti vahvuuksien ja mahdollisuuksien kautta. Positiivisuus on myös toisten onnistumisten hyväksymistä ja kannustamista sekä kanssaihminen tukemista ja auttamista silloin, kun he apua ja tukea tarvitsevat.

2. Koko Kainuun huomioiminen. Kainuuta kehitetään kokonaisuutena, huomioidaan kaikki Kainuun kunnat tasapuolisesti päätöksenteossa, tuetaan niiden mahdollisuuksien optimointia sekä kannustetaan ja mahdollistetaan toimijoita Kainuun elinvoimaisuutta vahvistavaan yhteistyöhön. Maakunnan kärkihankkeita edistetään yhteistyössä ja kehitetään toimintamalleja, joiden kautta koko maakunta voi mahdollisimman laajasti niistä hyötyä. Kainuu rakentuu merkitysyhteisöistä, joissa on vapaus ja mahdollisuudet elää merkityksellistä elämää. Merkityshierarkia ulottuu paikallisesta maakunnalliseen tasoon ja muodostuu hyvinvoivista asukkaista ja perheistä sekä elinvoimaisista työpaikoista ja opiskelutarjonnasta, yrityksistä, julkisesta sektorista, kunnista ja järjestöistä. Näiden kaikkien mahdollisuuksia merkityksellisen elämän rakentajina koko Kainuun alueella vahvistetaan maakunnallisella yhteistyöllä.

3. Yhdenvertaisuus. Kainuu tarvitsee kansainvälisyyttä: asukkaita, matkailijoita, työntekijöitä, opiskelijoita, asiantuntijoita ja investointeja ulkomailta. Yhdenvertaisuus edistää kestävää kansainvälisyyttä, kotoutumista ja tulijoiden integroitumista Kainuuseen. Onnistunut kansainvälistyminen tuottaa taloudellista lisäarvoa sekä tukee kansalaisten hyvinvointia. Kainuulaiset suhtautuvat yhteistyöhaluisesti ja avoimesti muihin kulttuureihin ja kansallisuuksiin sekä yleensä erilaisuuteen. Kainuulaisiin merkitysyhteisöihin on helppo tulla ja kiinnittyä. Kaikki tuntevat itsensä tervetulleiksi ja olonsa turvalliseksi. Omista mielipiteistä poikkeavat mielipiteet hyväksytään ja ollaan valmiita avoimeen ja toisten näkemyksiä kunnioittavaan keskusteluun.

4. Kestävä kehitys. Kehityksen kestävyden varmistaminen tarkoittaa, että toiminta, valinnat ja päätökset Kainuussa suunnitellaan ja toteutetaan niin, että ne lisäävät nykyisten ja tulevien sukupolvien sekä ihmisten ja luonnon hyvinvointia ja elämisen mahdollisuuksia. Kestävä kehitys jaetaan ekologiseen, sosiaaliseen, kulttuuriseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Kainuun kehittämisessä tehtävät valinnat eivät saa johtaa peruuttamattomasti tulevaisuuden mahdollisuuksia kaventaviin muutoksiin näissä ulottuvuuksissa.

Kainuu 2040 visio

Visio 2040: Muuttovoiton ja monipaikkaisuuden Kainuussa on vapaus ja mahdollisuudet luonnonläheiseen merkitykselliseen elämään.

Vision ulottuvuudet ovat Kainuussa jo nyt todellisuutta, mutta niitä halutaan edelleen kehittää. Kainuu 2040 on hyvinvoiva, moderni ja elinvoimainen maakunta, haluttu asumisen, työnteon, opiskelun ja vapaa-ajan vieton paikka. Kainuulaisessa vapaudessa yhdistyvät ainutlaatuisella tavalla puhdas pohjoinen luonto: järvet, joet, jylhät vaarat ja erämaat monipuolisiin ja helposti saavutettaviin palveluihin, vetovoimaisiin opiskelu- ja työpaikkoihin, järjestötoimintaan sekä moderniin innovatiivisuuteen ja rohkeuteen. Kainuussa, vapauden valtakunnassa, on vapaus elää omannäköistä merkityksellistä elämää. Ihmisten erilaisuus ja monikulttuurisuus ovat innovatiivisuuden ja luovuuden mahdollistavia voimavaroja.

Visioon tiivistyvät Kainuu-ohjelman keskeiset tavoitteet: 1) Muuttotappio kääntyy reiluksi muuttovoitoksi ja väestön väheneminen hidastuu, jolloin osaavan työvoiman riittävyys ja maakunnan elinvoimaisuus vahvistuvat. Tavoiteltava muuttovoitto edellyttää Kainuun veto- ja pitovoiman merkittävää parantumista. 2) Matkailu, vapaa-ajan asuminen, kakkosasunto, etätö ja muu monipaikkainen asuminen kasvavat ja tuovat lisää viipymiä Kainuuseen. Monipaikkaisuuteen liittyy myös etätöiden tekeminen Kainuuseen muualta käsin tai käyminen alueella "keikkatöissä". Tämä on ymmärrettävää silloin, kun työtehtävät sen mahdollistavat ja se on työntekijöiden tahdon mukaista ja osaavan työvoiman saamiseksi välttämätöntä. Keikkatyöläisille ja etätöntekijöille Kainuu tehdään niin vetovoimaiseksi, että he muuttavat alueelle asumaan. 3) Luonnonläheisyys edellyttää ilmasto- ja ympäristövastuullisuuden toteutumista ja merkityksellisyys elinvoimaisia ja avoimia merkitysyhteisöjä, joihin on helppo tulla ja kiinnittyä. Kaikki tuntevat itsensä tervetulleiksi, osaksi "meidän Kainuutamme" ja olonsa turvalliseksi.

Kainuulaiset arvot, positiivisuus, koko Kainuun huomioiminen, yhdenvertaisuus ja kestävä kehitys ovat vision ytimessä. Arvojen noudattaminen on vision saavuttamisen ehdoton edellytys.

Vision toteutumista seurataan ja kehityksen suuntaa ennakoidaan 1) väestön kehitystä mittavilla pysyvän asutuksen ja muuttoliikkeen tilastoilla ja väestöennusteilla, 2) monipaikkaisuutta ilmentävällä ihmismassojen liikkumisdatalla ja matkailun rekisteröidyillä yöpymisillä sekä 3) ympäristön tilan ja ilmastovastuullisuuden sekä ihmisten hyvinvoinnin mittareilla. Mainituille mittareille maakuntasuunnitelmassa asetettujen vuoteen 2040 ulottuvien määrällisten tavoitteiden toteutuminen mittaa myös vision saavuttamista.

Kainuu 2040 tavoitteet

Tässä luvussa on kerrottu vuoteen 2040 ulottuvat Kainuun kehittämisen tavoitteet ja onnistumisen mittarit, jotka toteutuessaan rakentavat Kainuu 2040 tavoiteskenaariota. Skenaario ja tavoitteet on jaettu kriittisten menestystekijöiden mukaisiin teemoihin. **Skenaario on kokonaisuudessaan kuvattu liitteessä 1.** Seuraavaan kuvaan 3 on tiivistetty Kainuu 2040 skenaarion teemat, skenaariota toteuttavat tavoitteet sekä tavoitetilan tiivistävä Kainuu 2040 visio.

Hyvinvointi ja työllisyys	<ul style="list-style-type: none">• Kainuun veto- ja pitovoima vahvistuvat ja muuttotappio kääntyy reilusti – voitoksi!• Kainuusta tehdään monipaikkaisuuden ja etätöiden mallimaakunta• Kainuun itsenäinen asema turvataan• Kainuun julkisen talouden kestävyys vahvistuu• Kainuulaisten hyvinvointi vahvistuu ennaltaehkäisevän työn avulla
Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä	<ul style="list-style-type: none">• Osaavan työvoiman riittävyys Kainuussa turvataan• Kainuuseen saadaan uusia, kehittyviä ja kasvavia yrityksiä sekä toimialojen vetureita ja työpaikkoja• Kainuuseen saadaan lisää yritysinvestointeja• Yritysten sekä julkisen ja kolmannen sektorin digitaalinen siirtymä onnistuu Kainuussa• Työelämän laatu sekä veto- ja pitovoima vahvistuvat• Kainuun aluetalous ja vienti kasvavat sekä resilienssi vahvistuu• Teollisuuden ja palvelujen jalostusaste sekä työn tuottavuus paranevat Kainuussa• Yritysten ja maatalojen omistajanvaihdokset onnistuvat• Tutkimus- kehitys- ja innovaatiotoiminta sekä osaaminen vahvistuvat Kainuussa• Kainuuseen rakentuu laadukas koulutuspolku varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta ammattikorke- ja yliopistokoulutukseen• Kainuussa on yhtä paljon työ- ja opiskelukaikaisia naisia ja miehiä• Matkailu Kainuussa kaksinkertaistuu vuoden 2019 tasosta vuoteen 2040 mennessä
Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä	<ul style="list-style-type: none">• Kainuulaiset yritykset toimivat vastuullisesti ja hyödyntävät vihreän siirtymän mahdollisuudet• Kainuu kasvattaa painoarvoaan merkittävänä uusiutuvan energian tuottajana• Kainuu pysyy valtakunnallisesti merkittävänä hiilinieluna• Elinympäristön hyvä tila ja luonnon monimuotoisuus vahvistuvat Kainuussa• Talouden vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä fossiilitaloudesta vähähiiliseen kiertotalouteen toteutuu Kainuussa
Saavutettavuus ja aluerakenne	<ul style="list-style-type: none">• Kainuuseen rakennetaan koko maakunnan kattavat nopeat tietoliikenneyhteydet• Kainuun saavutettavuus on erinomaisella tasolla ja liikenteen vihreä siirtymä toteutunut

Muuttovoiton ja monipaikkaisuuden Kainuussa on vapaus ja mahdollisuudet luonnonläheiseen merkitykselliseen elämään!

Kuva 3: Kainuu 2040 skenaarion teemat, skenaariota toteuttavat tavoitteet sekä tavoitetilan tiivistävä Kainuu 2040 visio.

Hyvinvointi ja työllisyys 2040

Kainuun veto- ja pitovoima vahvistuvat ja muuttotappio kääntyy reilusti voitoksi

Kainuu on kärsinyt muuttotappiosta, ja väestö on vähentynyt jo vuosikymmeniä. Suurin lähtijöiden ryhmä ovat olleet 15–35-vuotiaat eli toisen ja korkea-asteen opiskelijoista työikäisiin. Tilastokeskuksen väestöennusteessa (2021) Kainuun pysyvien asukkaiden määrä laskee reiluun 60 000. Tämän ennusteen toteutumisen estämiseksi asetetaan tavoitteeksi merkittävä netto-muuttovoitto ja väestön vähenemisen pysäyttäminen 70 000 vuoteen 2040 mennessä. Viisi-vuotisjaksoilla vuodesta 2021 vuoteen 2040 Kainuuseen pitää saada 1600–2000 uutta asukasta kotimaasta ja ulkomailta enemmän kuin maakunnasta muuttaa pois. Kainuun veto- ja pitovoimaa työ- ja opiskelupaikkana, matkailu- ja sijoituskohteena sekä olemassa olevien yritysten toimintaympäristönä ja uusien yritysten sijoittumispaikkana tulee edelleen vahvistaa. Koulutustarjontaa tulee laajentaa ja luoda Kainuuseen laadukas ja monipuolinen koulutuspolku perusasteelta yliopistokoulutukseen. Kainuuta pitää kehittää veto- ja pitovoimaiseksi nuorille ja työikäisille naisille, jotta miesenemmistöinen sukupuolirakenne nuorten ikäluokissa tasoittuu. Kainuuseen tavoitellaan yli 3400 lisäystä työpaikkojen määrään vuoteen 2040 mennessä.

Maakuntaohjelmassa 2022–2025 on kuvattu toimenpiteitä väestötavoitteiden saavuttamiseksi. Vuoden 2023 aikana laaditaan osaavan työvoiman turvaamisen edellyttämät toimet ja vastuut linjaava Kainuun siltasopimus. Sen osaksi laaditaan Kainuun työ- ja opiskeluperäisen maahanmuuton ohjelma sekä investointistrategia vauhdittamaan investointien ja yksityisen sektorin työpaikkojen saamista maakuntaan.

Kainuusta tulee monipaikkaisuuden ja etätyön mallimaakunta

Kainuun saavutettavuutta pitää parantaa ja luoda maakuntaan etätyön tekemiseen vetovoimaiset olosuhteet, joissa yhdistyvät toimivat työtilat, nopeat tietoliikenneyhteydet sekä laadukkaat ja kiinnostavat harraste- ja vapaa-ajan viettämisen mahdollisuudet eri kohderyhmille. Kainuun tulee aktiivisesti osallistua monipaikkaisuuteen liittyviin pilotointeihin kuten uudet veroratkaisut, E-kuntalaisuus ja monikuntalaisuus. Kainuu suhtautuu avoimesti ja sallivasti myös muualta tehtävään etätyöhön ja pyrkii siihen, että nämä etätyön tekijät ihastuvat alueeseen ja muuttavat maakuntaan asumaan. Kainuun vetovoimaiset etätyön ja monipaikkaisuuden mahdollisuudet tuodaan maakunnan markkinoinnissa vahvasti esille.

Kainuun itsenäinen asema turvataan

Vahvistetaan ja kehitetään Kainuuta täysivaltaisena itsenäisenä maakuntana. Kainuun tulee onnistua hyvinvointialueuudistuksessa sekä tehdä hyvää ja tuloksellista alueen sisäistä, kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. Kainuun oman päätösvallan tarjoamien mahdollisuuksien avulla vahvistetaan palveluita ja elinvoimaisuutta.

Kainuun julkisen talouden kestävyys vahvistuu

Kainuun kuntien taloutta helpotetaan ja luodaan kuntien kehittämiseen kestävä perusta palvelujen tuotannon tehokkuutta ja työn tuottavuutta parantamalla, yksityisen sektorin työpaikkojen määrää lisäämällä, lisäämällä muuttovoittoa sekä saamalla riittävästi yksityisiä investointeja Kainuun aluetalouteen.

Kainuulaisten hyvinvointi vahvistuu ennaltaehkäisevän työn avulla

Erot suomalaisten ja kainuulaisten hyvinvoinnissa sekä Kainuun sisäiset hyvinvointierot ovat edelleen suuret. Onnellisiksi itsensä kokevien osuus on Kainuussa suurempi kuin koko maassa, mikä osoittaa, että Kainuussa on mainiot edellytykset merkitykselle elämälle ja hyvinvointityössä onnistumiselle. Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen vaatii laajaa, sektorirajat ylittävää yhteistyötä ja kohderyhmien (ikä, sukupuoli, työlliset, yrittäjät, opiskelijat jne.) tarpeet tunnistavia toimenpiteitä sekä luontoperustaisten hyvinvointipalvelujen hyödyntämistä. Ilmas- tonmuutoksen myötä lämpötilojen nousu vaikuttaa ikääntyvään väestöön eniten. Hyvinvointia voidaan parantaa vahvalla kansalaisjärjestötoiminnalla, elinkeinojen kehittämällä, työllisyysas- teen parantamisella sekä terveyden, psyykkisen hyvinvoinnin, sosiaalisen pääoman ja yhteisöl- lisyuden kehittämistoimilla. Maahanmuuttajien määrä Kainuussa kasvaa ja kotoutumisen tulee onnistua.

Mittari	Lähtötaso 2020	Tavoitetaso 2025	Tavoitetaso 2040
Väkiluku	71 664	70 601	70 000
Muuttoero / 5-vuotisjakso	-1 319	1 605	1 909
Nettosiirtolaisuus / vuosi	192	400	400
Työvoima (henkeä)	30 577	30 360	32 250
Työpaikat (lkm.)	27 721	28 266	31 200
Työllisyysaste (työlliset 15–64 vuotiaista, %, miehet ja naiset)	63,9 (m:62,2 n:65,8)	72,9	80 (m:80 n:80)
Sosiaali- ja terveystoimen nettokäyttö- kustannukset (€/as.) (2019)	4 408	4 000	3 700
THL:n ikävakioitu sairastavuusindeksi (uusin tieto: 2016)	117,5	Kainuu pääsee lähelle koko maan tasoa	Kainuu saavuttaa koko maan tason (100)
Onnellisiksi itsensä kokevien osuus	54,6 (koko maa:51,5)	Itsensä onnelliseksi kokevien osuus Kainuussa kasvaa v. 2020 tasosta.	
Työkyvyttömyyseläkettä saavat (% , 16–64 V.)	9	7	4
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus	25	27	32
Monipaikkaisuus: ihmismassojen liikkumisdata (teleliikenne)	Lähtötalanteen kartoitus	20 % kasvu vuodesta 2020	20 % kasvu vuodesta 2025

Kuva 4: Hyvinvointi ja elinvoima 2040 tavoitteiden toteutumisen mittarit.

Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä 2040

Osaavan työvoiman riittävyys turvataan

Kainuussa on monilla aloilla pulaa työvoimasta. Työvoiman tarve tulee edelleen kasvamaan. Sitä kasvattavat eläköityminen ja yritysten kasvun sekä investointien myötä lisääntyvät työpai-
kat. Osaavan työvoiman saatavuus turvataan alueen ja sen mahdollisuuksien markkinoinnilla, tuloksellisella yhteistyöllä, notkealla ja ennakoivalla aikuis- ja nuorisoasteen tutkinto- ja täyden-
nyskoulutuksella sekä onnistuneilla työntekijöiden rekrytoinneilla kotimaasta ja ulkomailta.

Merkittävää osaavan työvoiman riittävyyden varmistamisessa on maakuntaan muuton voima-
kas lisääminen sekä ulkomailta että kotimaasta. Yhteydenpitoa Kainuusta poismuuttaneisiin
jatketaan, syvennetään ja luodaan edellytyksiä paluumuutolle. Erityisenä kohderyhmänä ovat
työikäiset naiset ja perheet. Kainuun työvoimareservi eli myös työttömät ja työelämän ulko-
puolella olevat tulee saada laajasti mukaan työelämään ja nostaa työllisyysaste 80 prosenttiin
vuoteen 2040 mennessä. Kainuun koulutusastetta nostamalla (korkeakoulututkinnon suoritta-
neiden osuus väestöstä) parannetaan työllisyysastetta, vähennetään syrjäytymistä ja vahviste-
taan hyvinvointia sekä alueen veto- ja pitovoimaa.

Uusien yritysten määrä on kolminkertaistunut sekä toimialavetureiden ja työpaikkojen määrä kasvanut

Kainuuseen tarvitaan kaikille toimialoille uusia yrityksiä, lisää kasvavia yrityksiä ja yksityisen
sektorin työpaikkoja. Myös työelämän laatua pitää kehittää. Veto- ja pitovoimaisten työpaikko-
jen määrän kasvu vaikuttaa myönteisesti väestörakenteeseen ja julkisen talouden kehitykseen.

Kainuuseen tarvitaan eri toimialoille kasvavia ja kilpailukykyisiä vientiyrityksiä, jotka vetävät
oman toimialansa kasvua ja joiden yhteydessä toimii kukoistavia liiketoimintaekosysteemejä.
Niissä yritykset sekä tutkimus- ja kehittämisorganisaatiot tekevät tuloksellista tutkimus-, kehittä-
mis- ja innovaatio toiminnan yhteistyötä (TKI). Neljäs teollinen vallankumous ja muu digitaalinen
siirtymä mullistavat yritysten toimintaympäristön. Vihreä siirtymä luo uusia työpaikkoja
sekä edellyttää uutta osaamista ja sen ajan tasalla pitämistä. Kainuulaisten yritysten valmiuksia
ja osaamista selviytyä ja hyötyä muutoksesta pitää vahvistaa.

Lisää yritysinvestointeja Kainuuseen

Kainuuseen hankitaan kotimaisia ja kansainvälisiä teollisia ja palvelualan yritysinvestointeja eri-
tyisesti Kainuun elinkeinotoiminnan kärkialoille teknologiateollisuuteen, biotalouteen, matkai-
luun ja kaivostoimintaan. Investointien avulla lisätään kansainväliselle markkinoille tuotteita ja
palveluja vieviä yrityksiä sekä yksityisen ja julkisen sektorin työpaikkoja.

Yritysten sekä julkisen ja kolmannen sektorin digitaalinen siirtymä onnistuu

Digitaalinen siirtymä on tärkeä kestävä kasvun ja kilpailukyyn uudistamisen mahdollistaja.
Se lisää kasvumahdollisuuksia ja on myös välttämätöntä, jotta pärjäisimme kilpailussa sekä

yrityksissä, että julkisella ja kolmannella sektorilla. Yrityksiä kannustetaan digitaaliseen muutokseen ja hyödyntämään sen mahdollisuudet liiketoiminnassa. Digitaaliseen siirtymään kuuluvat digitaaliset yksityiset ja julkiset palvelut (molemmat avaavat uusia liiketoimintamahdollisuuksia), datatalous (dataa on saatavilla yhä enemmän ja se tarjoaa mahdollisuuksia innovatiivisille palveluille ja sovelluksille), tekoäly, mahdollistavat teknologiat (pilvi- ja suurteholaskenta ja kvanttitekniikat) sekä teollisuuden 4.0 murros. Jotta Kainuun yritysten ja julkisen sektorin digitaalinen siirtymä onnistuisi, se edellyttää yritysten, koulutus- ja yrityskehittäjäorganisaatioiden sekä rahoittajien ja viranomaisien osaamisen vahvistamista, riittävää rahoitusta sekä toimivaa tietoliikenneinfrastruktuuria.

Työelämän laatu sekä veto- ja pitovoima vahvistuvat

Toimintaympäristön muuttuessa tarvitaan uusia näkökulmia ja tavoitteita työelämän laadun kehittämiseen, erityisesti digitalisaation sekä ajattelu- ja toimintatapojen näkökulmasta. Laadukas työelämä on edellytys veto- ja pitovoimaisille työpaikoille sekä rekrytointiongelmien ja työvoimapulan kestäväälle ratkaisulle. Henkilöstön osaaminen, jaksaminen ja työhyvinvointi ovat merkittävässä roolissa myös yritysten tuottavuuden parantamisessa.

Aluetalous ja vienti kasvavat sekä resilienssi vahvistuu

Kainuu tarvitsee aluetalouden kasvun sekä alueen resilienssin eli muutosjoustavuuden vahvistamiseen välttämättä kasvuyrityksiä, joiden syntyä ja kehittymistä vauhditetaan uusissa ja olemassa olevissa yrityksissä. Kehittämispäätökset keskitetään yrityksiin, joilla arvioidaan olevan parhaimmat kannattavan kasvun mahdollisuudet tai suurin aluetaloudellinen vaikutus unohtamatta kuitenkin kansainvälistymisen alkuvaiheissa olevien yritysten kansainvälisen liiketoimintaosaamisen kasvattamista. Resilienssin vahvistamiseksi julkisen talouden kustannustehokkuus on saatava valtakunnallisesti huipputasolle, jotta väestön ikääntymisestä johtuvat kasvavat palvelutarpeet voidaan hoitaa. Samoin Kainuun pitää vähentää riippuvuuttaan yksittäisistä isoista yrityksistä. Tämä onnistuu saamalla maakuntaan uusia toimialavetureita ja lisäämällä yritysten määrää useilla toimialoilla.

TKI-toiminnan volyymi, tuotannon jalostusaste sekä työn tuottavuus paranevat

Jotta Kainuun aluetalous voisi kestävästi kasvaa ja julkista taloutta voidaan kestävästi rahoittaa, täytyy maakuntaan saada lisää korkean jalostusasteen teollista tuotantoa, nostaa maakunnassa tuotettujen tuotteiden ja palvelujen jalostusastetta sekä parantaa työn tuottavuutta. Näin Kainuun omista raaka-aineista saadaan alueelle enemmän arvoa ja hyötyä. Korkea työntuottavuus vahvistaa julkisen talouden rahoitus pohjaa sekä kainuulaisten ostovoimaa ja kulutuskäyttäytymistä.

Korkea työntuottavuus ja jalostusaste edellyttävät yritysten kehittymistä tukevan tutkimus-, kehitys- ja innovaatio toiminnan (TKI) merkittävää lisäämistä. Kansallisen TKI-tiekartan (2020) tavoitteena on nostaa Suomen TKI-menojen osuus bruttokansantuotteesta 4 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Kansallisen tavoitteen toteutumista edistetään Kainuussa aktiivisesti.

Yritysten ja maatalojen omistajanvaihdokset onnistuvat

Kainuulaisten yrittäjien keski-ikä on korkea, ja merkittävä osa yrittäjistä on eläköitymässä lähi-vuosina. Yritysten omistajanvaihdokset tulee huomioida ennakoivasti osana yritysten elinkaarta ja tärkeänä osana yritysten kehittämistoimenpiteitä niin, että mahdollisimman monen yrityksen liiketoiminta jatkuu ja laajenee. Yritysten omistajanvaihdoksia sekä maatalojen sukupolvenvaihdoksia pitää edistää ja niihin liittyvä tarpeellinen osaaminen ja neuvonta turvata.

Tutkimus- kehitys- ja innovaatiotoiminta ja osaaminen vahvistuvat

Yritykset eivät pysy kilpailukykyisinä ilman riittävää liiketoimintaosaamista, tuotekehitystä ja toimintojen kehittämistä. Kansainvälinen yhteistyö on keskeisessä asemassa tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnassa. TKI-toiminnan avulla tulee löytää uusia markkinoita sekä kehittää uusia tuotteita ja uutta liiketoimintaa. Kainuuseen tulee luoda symbiooseja perinteisten alojen, perinteisen teollisuuden, uuden teknologian ja uusien startup -yritysten välille. Alueellista koulutusta ja osaamista uudistetaan vastaamaan työnantajien jatkuvasti muuttuvia tarpeita sekä Kainuun väestö- ja osaavan työvoiman turvaamisen tavoitteita. Uudistumista tarvitaan erityisesti teknologiateollisuudessa, luonnonvarateollisuudessa, bio- ja kiertotaloudessa, matkailussa sekä sosiaali- ja terveydenhuollossa ja palvelualoilla.

Kainuuseen rakentuu laadukas koulutuspolku varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta ammattikorkea- ja yliopistokoulutukseen

Kainuun veto- ja pitovoiman vahvistamiseksi sekä työnantajien tarvitsemien osaajien saamisen turvaamiseksi Kainuuseen kehitetään laadukas ja vetovoimainen koulutustarjonta (koulutuspolku), joka kattaa koulutuspalvelut varhaiskasvatuksesta yliopistokoulutukseen asti. Tarpeisiin ennakoivasti ja joustavasti vastaavissa, innovatiivisissa ja digitaalisuutta hyödyntävissä koulutuspalveluissa ovat mukana sekä jatkuvan oppimisen palvelut että tutkintokoulutus. Osana täysimittaista koulutusketjua edellytetään työnantajien tarpeisiin ennakoivasti reagoivaa aikuis- ja täydennyskoulutusta. Erityisesti Kainuussa tuotetun elinikäisen jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan pitää olla toimiva. Vihreä ja digitaalinen siirtymä edellyttävät työvoiman osaamisen jatkuvaa uusintamista.

Kainuussa on yhtä paljon työ- ja opiskeluikäisiä naisia ja miehiä

Kainuussa kehitetään opiskelutarjontaa ja työmarkkinoita naisille vetovoimaisemmiksi, puretaan työmarkkinoiden segregaatiota (eli sukupuolen mukaan tapahtuvaa eriytymistä) esimerkiksi tiedottamisella sekä kasvatuksella jo varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta lähtien sekä kehitetään maakunnan vapaa-ajan palveluita ja perheystävällisyyttä huomioiden naisten ja äitien prioriteetit. Kainuun kärkitoimialojen ohella laajapohjaisella yhteistyöllä vahvistetaan naisvaltaisten opetus- ja kasvatustoimen sekä muiden palvelualojen työ- ja opiskelupaikkojen vetovoimaisuutta. Erityisesti kehitetään sosiaali- ja terveydenhoitoalaa. Näillä toimilla korjataan väestön vähenemisen ja poismuuton seurauksena syntynyt väestöllinen vinouma, jossa Kainuussa on nuorten aikuisten ikäluokassa selkeästi vähemmän naisia kuin miehiä.

Matkailu Kainuussa kaksinkertaistuu vuoden 2019 tasosta vuoteen 2040 mennessä

Matkailijoiden määrää Kainuussa kasvatetaan markkinoinnilla, investoinneilla, vahvistamalla vetovoimaa sekä kehittämällä matkailupalveluita ja saavutettavuutta. Kainuussa panostetaan kansainvälisten ja kotimaisten matkailijoiden saamiseen, luonto- sekä kestäväan matkailuun (vihreä siirtymä) ja sen näkyväksi tekemiseen (sertifikaatit).

Mittari	Lähtötaso 2020	Tavoitetaso 2025	Tavoitetaso 2040
BKT/asukas (eur)	33 117	35 000	42 000
Työn tuottavuus (1000 euroa/työntekijä)	77	88	126
Vienti (milj. euroa)	420	500	800
Vientiyrietykset (lkm.)	103	120	300
Kasvuyrietykset (lkm.)	90	100	270
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot (euroa/asukas)	383	450	1200
Kuntatalouden vuosikate (€/as.)	318	500	600
Rekisteröityjen yöpymisten määrä, kotimaiset (lkm. koko vuosi)	822 000*	1,2 milj.	1,4 milj.
Rekisteröityjen yöpymisten määrä, ulkomaiset (lkm. koko vuosi)	45 000	55 000	300 000
Yliopistokoulutus Kainuussa	1 pysyvä perustutkinto-koulutusohjelmaa	3 pysyvää perustutkinto-koulutusohjelmaa	4 pysyvää perustutkinto-koulutusohjelmaa
Nuorten naisten määrä (19–29 v.)	2 881	3000 ja enemmän /yhtä paljon kuin miehiä	3900 ja enemmän /yhtä paljon kuin miehiä
Nuorten naisten määrä (30–45 v.)	5 235	5500 ja enemmän /yhtä paljon kuin miehiä	6000 ja enemmän /yhtä paljon kuin miehiä

Kuva 5: Elinkeinot ja osaaminen 2040 tavoitteiden toteutumisen mittarit.

Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä 2040

Yrietykset toimivat vastuullisesti ja hyödyntävät vihreän siirtymän mahdollisuudet

Koulutuksella, TKI-toiminnalla, viestinnällä ja yhteistyöllä varmistetaan, että kainuulaiset yrietykset pysyvät mukana vihreässä siirtymässä sekä tunnistavat ja tiedostavat sen vaatimukset, mahdollisuudet ja potentiaalin. Kainuussa on laajaa ja monipuolista yrietysoimintaa, joka tuottaa ratkaisuja ilmastomuutokseen ja muihin globaaleihin ympäristöongelmiin. Ratkaisuja tuottavia toimialoja Kainuussa ovat esim. puurakentaminen, tuulivoima ja muu uusiutuva energia, bioetanolin valmistus sekä kiskokaluston ja akkukemikaalien tuotanto. Näitä kaikkia vahvistetaan osana Kainuun kärkitoimialoja. Älykkään erikoistumisen toteuttamiseen liittyvän innovaatiotoiminnan avulla etsitään uusia vihreän siirtymän innovaatioita.

Kainuu kasvattaa painoarvoaan merkittävänä uusiutuvan energian tuottajana

Vihreän siirtymän osana siirrytään pois fossiilisen uusiutumattoman energian käytöstä. Kainuussa on mittavat uusiutuvan energian raaka-aineet, joiden kestävää hyödyntämistä lisäämällä sekä osaamista ja uutta teknologiaa kehittämällä Kainuusta tulee merkittävä uusiutuvan energian tuottaja, viejä, kouluttaja, tutkija ja kehittäjä. Kainuussa tuotettu edullinen, uusiutuva ja puhdas energia houkuttelee alueelle uusia asukkaita ja yrityksiä.

Kainuu pysyy valtakunnallisesti merkittävänä hiilinieluna

Aktiivisella ja osaavalla metsien hoidolla sekä riittävällä määrällä suojelualueita Kainuu säilyy merkittävänä hiilinieluna mutta samalla varmistaa omien metsävarojen aktiivisen ja kestävä hyödyntämisen ja jalostamisen Kainuussa mekaanisen ja kemiallisen metsäteollisuuden tuotantoyksiköissä. Metsiä hoidetaan kestävästi ja ammattitaitoisesti ja samalla huolehditaan monikäyttömetsien hyvästä kasvukunnosta ja ylläpidetään kestävää metsien hiilinielua. Kainuun metsäbiotalouden tavoitteet edellyttävät hakkuiden kestävää lisäämistä.

Kainuun hiilinegatiivisuutta (hiilinielut ovat suuremmat kuin päästöt) vahvistetaan hiilidioksidipäästöjä vähentämällä. Vuoteen 2030 mennessä Kainuu vähentää päästöjään 80 % vuoden 2007 tasosta ja sen jälkeen vähintään ylläpitää saavutetun tason. Puutuoteteollisuus ja -rakentaminen ja muu metsäbiotalous ovat Kainuun kasvualoja ja tuottavat fossiilisia uusiutumattomia raaka-aineita korvaavia biotuotteita, joihin hiili varastoituu. Kainuu edistää puutuoteteollisuutta, puun käyttöä rakentamisessa ja kehittää omista uusituvista luonnonvaroistaan innovaatiotoiminnan avulla muita pitkäikäisiä korkean jalostusarvon tuotteita ja tuotantoa Kainuuseen. Suurimmat ilmastohyödyt Kainuu saa aikaan valmistamalla tuotteita uusiutuvista raaka-aineista korvaamaan fossiilisia uusiutumattomia raaka-aineita. Kainuun positiivisen ympäristökädenjäljen saavuttamisen edellytys on, että metsiä ja muita luonnonvaroja jalostetaan Kainuussa vihreän siirtymän edellyttämiksi, positiivisia ympäristövaikutuksia aikaansaaviksi tuotteiksi.

Elinympäristön hyvä tila ja luonnon monimuotoisuus vahvistuvat

Luonnonympäristön erinomainen tila on Kainuun elinkeinojen kestävä tulevaisuuden edellytys. Elinvoimainen matkailuelinkeino ei voi kehittyä, biotalous ei voi kestävästi kasvaa eikä kaivannaistoiminta olla kestävää ilman ympäristöllisesti kestävä kehityksen varmistamista. Elinkeinojen kehittämisen ratkaisuissa luonnon kanto- ja ekosysteemien palautumiskykyä ei saa ylittää. Kainuun luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta ja vahvistumisesta huolehtivat kaikki toimijat operoimalla vastuullisesti elinkeinoja kehitettäessä.

Vesistöjen tila ja käyttökelpoisuus säilyy kokonaisuutena hyvänä ja voimakkaasti muokattujen vesistöjen tilaa paranee. Edunvalvonnan keinoin vaikutetaan siihen, että pintavesien luokitusperusteita tarkistetaan niin, että nyt hyväksi luokiteltujen voimakkaasti säännösteltyjen vesistöjen luokitus saadaan vastaamaan niiden todellista, vain tyydyttävää, tilaa. Voimakkaasti muokattujen vesistöjen tilaa parannetaan vesilain mukaiselle hyvälle tasolle. Maa- ja metsätalouden roolia luonnon monimuotoisuuden parantajana, perinnebiotooppien ylläpitäjänä, ilmastonmuutoksen hillitsijänä sekä kiertotalouden ajurina vahvistetaan. Kainuun maatalouden välttä-

mätön perustehtävä paikallisen ruoan tuottajana ja omavaraisuuden varmistajana turvataan osana vihreää siirtymää.

Talouden vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä fossiilitaloudesta vähähiiliseen kiertotalouteen toteutuu

Siirtymän myötä Kainuun talouden kestävä perusta laajenee, alueen muutosjoustavuus (eli resilienssi) vahvistuu ja maakunnan rooli kestävä kehityksen ratkaisujen tuottajana kasvaa. Vihreässä siirtymässä painotetaan toimien vaikuttavuutta ja hyväksyttävyyttä sekä kehitetään toimien vaikuttavuuksien tunnistamista ja arviointia. Siirtymässä luodaan uusia työpaikkoja, yrityksiä ja elinkeinotoimintaa, jotka korvaavat fossiilitaloudesta luopumisen myötä loppuvan elinkeinotoiminnan ja menetettävät työpaikat. Kiertotalous luo enemmän työpaikkoja kuin fossiilitaloudesta luopumisen yhteydessä menetetään.

Mittari	Lähtötaso 2020	Tavoitetaso 2025	Tavoitetaso 2040
Uusiutuvan energian osuus energiankulutuksesta (%)	61 %	75–80 %	100 %
Energiaomavaraisuus	61 %	65 %	100 %
Kasvihuonekaasupäästöt (CO ₂ -ekv)	602,5	500	80 % vuoden 2007 tasosta
Kainuun hiilinielu (CO ₂ - ekv)	Kainuun nielut ovat suuremmat kuin maakunnan kasvihuonekaasupäästöt.	Kainuun nielut säilyvät suurempina kuin maakunnan kasvihuonekaasupäästöt.	Kainuun nielut säilyvät suurempina kuin maakunnan kasvihuonekaasupäästöt.
Pintavesien ekologinen tila vesimuodostumittain: joet (km) ja järvet (ha, lukumäärä)	Kainuun pintavesistöjen (joet ja järvet) tilanne luokitellaan hyväksi, mutta voimakkaasti muutettujen vesistöjen todellinen tila on tyydyttävä.	Säilytetään jokien ja järvien hyvä tila. Parannetaan voimakkaasti muokattujen vesistöjen tilaa.	Säilytetään jokien ja järvien hyvä tila. Parannetaan voimakkaasti muokattujen vesistöjen tilaa vesilain mukaiselle hyvälle tasolle.
Pohjavesien määrällinen ja laadullinen tila pohjavesialueittain	Pohjavesialueet hyvässä määrällisessä ja kemiallisessa tilassa (kemiallisen tilan riskipohjavesi-alueita 8 kpl ja selvityskohteita 7 kpl)	Pohjavesialueet säilyneet hyvässä määrällisessä ja kemiallisessa tilassa: ei uusia riskipohjavesialueita, selvityskohteilta riittävästi seurantatietoa.	Pohjavesialueet säilyneet hyvässä määrällisessä ja kemiallisessa tilassa. Riskipohjavesialueiden laatua uhkaavat tekijät poistettu tai lievennetty.
Luonnon monimuotoisuusmittari	Monimuotoisuus on heikentynyt tarkastelujaksolla 2010–2019	Pysäytetään monimuotoisuuden heikkeneminen	Monimuotoisuus paranee vuoteen 2020 verrattuna.
Kainuun kunnat ja maakunta Hinku-verkoston*	Kainuussa kaksi Hinku-kuntaa	Kainuussa neljä Hinku-kuntaa	Kaikki Kainuun kunnat ja maakunta Hinku-verkoston
Kiertotalouteen liittyvät kestävä kehityksen työpaikat Kainuussa	Vuoden 2019 työpaikka- ja yritysmäärät kiertotaloudessa	600 htv uusia työpaikkoja kiertotalouteen	1200 htv uusia työpaikkoja kiertotalouteen

Kuva 6: Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä 2040 tavoitteiden toteutumisen mittarit.

*Hinku-verkosto: 2008 perustettu ilmastonmuutoksen hillinnän edelläkävijöiden verkosto, joka kokoaa yhteen kunnianhimoisiin päästövähennyksiin sitoutuneet kunnat ja maakunnat sekä alan yritykset ja asiantuntijat.

Saavutettavuus ja aluerakenne 2040

Kainuuseen koko maakunnan kattavat nopeat tietoliikenneyhteydet

Yhteiskunnan digitaalinen siirtymä edellyttää toimintavarmoja ja nopeita tietoliikenneyhteyksiä. Digitaaliset palvelut, yritystoiminta ja etätö eivät onnistu ilman niitä, ja tietoliikenneyhteydet ovat myös Kainuun veto- ja pitovoimaisuuden sekä resilienssin edellytys. Tietoliikenneyhteydet ovat yhtä tärkeitä kuin fyysisen saavutettavuuden mahdollistava infrastruktuuri.

Kainuun saavutettavuus on erinomaisella tasolla ja liikenteen vihreä siirtymä toteutunut

Saavutettavuuden kehittämistarpeet muuttuvat ja niihin pitää pystyä ennakoivasta vastaamaan. Infrastruktuuri kuluu ja luo korjausvelkaa. Saavutettavuuden kehittäminen onkin jatkuvaa työtä. Kainuun sisäistä ja ulkoista saavutettavuutta (mukaan lukien tietoliikenne) kehitetään liikennejärjestelmätöyllä, hyvällä yhteistyöllä ja edunajamisella sekä alueidenkäytön suunnittelulla. Kainuussa ulkoisen ja sisäisen saavutettavuuden kehittämisessä korostuvat elinkeinoelämän toimintaedellytysten kehittäminen (mukaan lukien matkailu) ja varautuminen uusiin investointeihin sekä asukkaiden arkiliikkumisen tarpeet. Kriittistä on varmistaa Kainuuseen elinkeinon kehittymisen edellyttämä määrä infrastruktuurin kehittämisrahoitusta, saavuttaa ja ylläpitää kysyntää vastaava palvelutaso julkisessa liikenteessä ja matkaketjuissa sekä varmistaa ulkoisen ja sisäisen liikenneverkon eri liikennemuotojen yhteentoimivuus ja nopeus.

Liikennejärjestelmän kehittämisen yhteiskunnallisia päämääriä ovat maan kilpailukykyyn edistäminen, ilmastonmuutoksen torjunta sekä alueiden elinvoima ja saavutettavuus. Kainuun liikenteen vihreän siirtymän 2040 tavoitteissa korostuvat mm. liikenneväylien palvelutason ja kunnossapidon parantaminen, raideliikenteen kapasiteetin ja palvelutason parantaminen, digitalisaatio sekä kattava vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfrastruktuuri, jolla mahdollistetaan fossiilista energiaa käyttävien polttomoottoreiden korvaaminen vähäpäästöisillä tieliikenteen energialähteillä. Liikenteen vihreä siirtymä edellyttää riittävää rahoitusta ja investointeja ja luo onnistuessaan uutta liiketoimintaa ja palveluja. Viestintäverkkoja kehittämällä vähennetään ihmisten liikkumistarvetta ja -suoritteita sekä liikkumisen aiheuttamia päästöjä. Sujuvat matkaketjut ja liityntäyhteydet vähentävät kasvihuonekaasupäästöjä ja parantavat saavutettavuutta. Kevyen liikenteen mahdollisuuksia kehittämällä lisätään lihasvoimalla tapahtuvaa arkiliikennettä, mikä tukee liikenteen vihreää siirtymää sekä kansalaisten terveyttä ja toimintakykyä.

Tavoiteltava aluerakenne 2040 mahdollistaa elinvoimaisen Kainuun

Kainuun sisäisen aluerakenteen runko muodostuu kilpailukykyisestä maakuntakeskuksesta Kajaanista, jota vahvistaa tiivis yhteistyö Sotkamo-Vuokatti-Paltamo-alueen kanssa, vahvoina kaupunkimaisina palvelu- ja työpaikkakeskittyminä toimivista Kuhmon ja Suomussalmen keskustaajamista sekä nykyisten kuntakeskusten (Hyrynsalmi, Puolanka ja Ristijärvi) muodostamista palvelu- ja työssäkäyntikeskuksista. Keskusten verkostoon kytkeytyy elinvoimainen maaseutu ja kyläverkosto.

Maakunnan kriittisiä aluerakennetekijöitä ovat myös luonnonympäristö suojelu- ja virkistys-alueineen, reitistöt, kulttuuriympäristöt ja -kohteet, matkailu- ja muiden elinkeinotoimintojen alueet, rajanylityspaikat sekä kansainväliset ja ylimaakunnalliset yhteistyön kehittämisvyöhykkeet ja -käytävät. Perusinfrastruktuuriin vaikuttavia muutostekijöitä ovat kehittyvien elinkeinon tarpeet, väestön jakaantuminen alueen sisällä ja ikääntyminen, asutuksen keskittyminen taajamiin ja hyvien liikenneyhteyksien varrelle sekä rakentamistavoitteiden kohdistuminen taajamien ulkopuolisille, vetovoimaisille alueille. Aktiivisista kehittämistä vaativat taajamien ja haja-asutusalueen yhdyskuntatekninen verkosto ja alempiasteinen tieverkko (ml. yksityistiet), jota tarvitaan erityisesti biotalouden ja matkailun logistisena perustana (ks. Kuva 3).

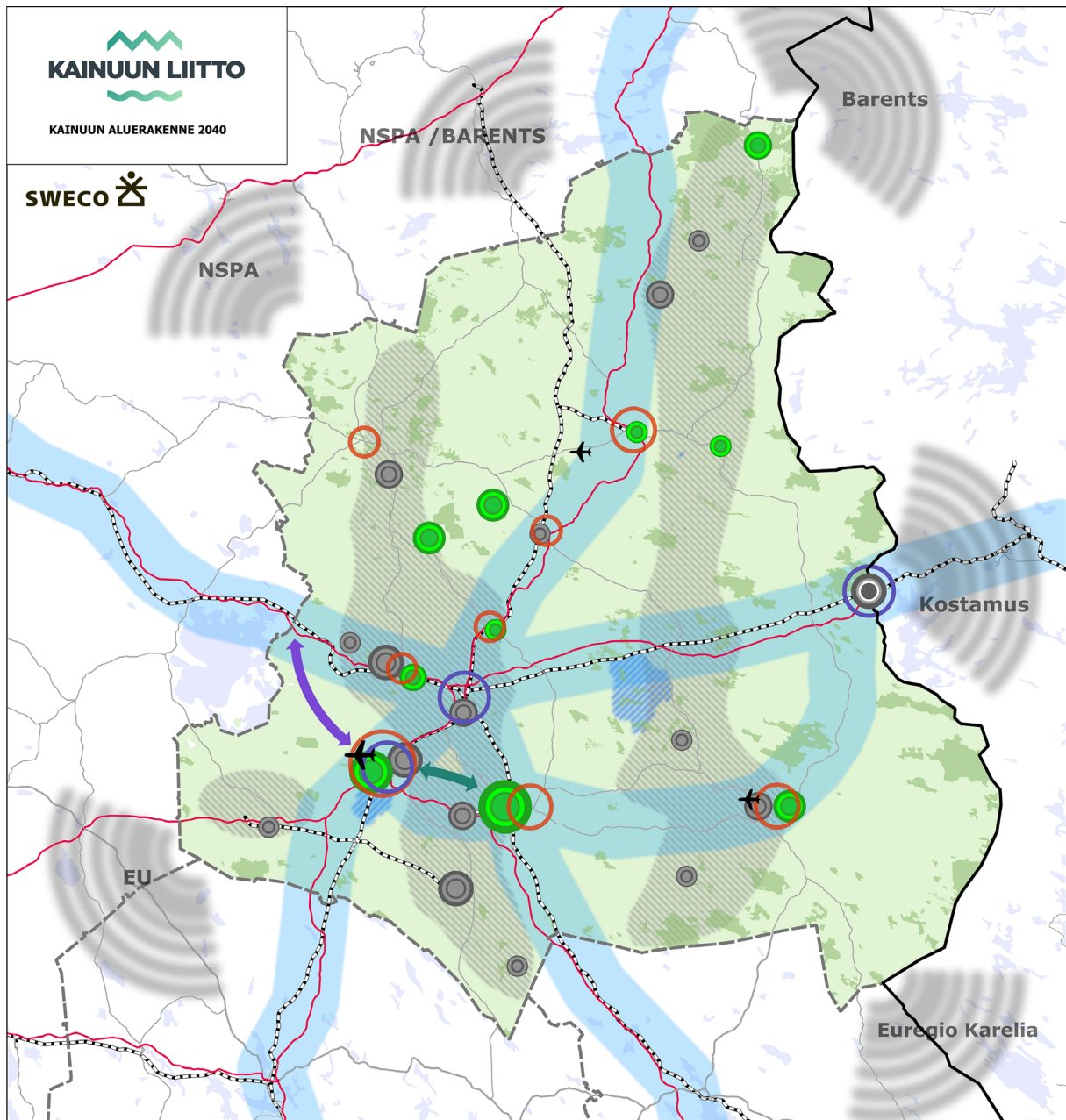
Maakunnan vetovoimaa ja elinvoimaa parannetaan kehittämällä saavutettavuutta ja tietoliikennetyhteyksiä sekä parantamalla alueen fyysistä ja inhimillistä ympäristöä viihtyisämmäksi ja toimivammaksi. Kainuun vahva ja laajasti hyödynnettävä vetovoimatekijä on maakunnan sisällä hyvin saavutettavissa olevat monipuoliset asumiseen ja virkistäytymiseen sopivat alueet. Ihmisten vapautta asuinpaikkatyyppin valinnassa ei rajoiteta, koska vetovoimaisia asuinympäristöjä on hyvin erilaisia.

Uudet toiminnot ohjataan tukemaan olemassa olevia rakenteita taajamissa ja maaseudulla. Maakuntakaavassa osoitettavilla aluevarauksilla sovitetaan yhteen eri toimintoja ja mahdollistetaan luonnonvarojen järkevä ja kestävä käyttö (riittävät ja mahdollistavat aluevaraukset). Kainuun liikennejärjestelmää, logistisia keskuksia ja matkaketjuja kehittämällä parannetaan saavutettavuutta. Liikkumistarvetta vähennetään uusilla älykkäillä liikkumisratkaisulla ja sähköisillä palveluilla.

Mittari	Lähtötaso 2020	Tavoitetaso 2025	Tavoitetaso 2040
Liikenteen vihreä siirtymä: sähkö-, biokaasu-, vety, hybridi yms. vähäpäästöisten autojen osuus Kainuussa	1 %	Vähäpäästöisten autojen osuus 25 % Kainuun autokannasta	Vähäpäästöisten autojen osuus 100 % Kainuun autokannasta
Liikenteen vihreä siirtymä: biokaasuasemat Kainuussa	0	3 biokaasuasemaa	6 biokaasuasemaa
Kiinteän verkon *) laajakaistasaatavuus kotitalouksista \geq 100 Mbit/s (valokuituyhteys)	55 (28) %	95 (75) %	100 (99) %
Kajaanin lentoaseman matkustajamäärät	87 307 (v. 2019)	Markkinaehtoisen lentoliikenteen turvaava taso	130 000
Matka-aika Kajaani–Helsinki henkilöjunalla (Savonrata ja Itärata)	noin 6 h	noin 6 h	alle 5 h
Matka-aika Kajaani–Oulu henkilöjuna	noin 2:20 h	noin 2 h	alle 2 h
Teollisuuden kestävä kasvun edellyttämien infrastruktuurihankkeiden toteutuminen	Infrastruktuurin taso ei täysin vastaa teollisuuden vaatimuksia	Teollisuudelle kriittiset infrastruktuurihankkeet toteutuvat	Teollisuudelle kriittiset infrastruktuurihankkeet toteutuvat

Kuva 7: Saavutettavuus ja aluerakenne 2040 tavoitteiden toteutumisen mittarit.

*) kiinteän verkon yhteydet ovat 100 Mbit/s kaapeli- ja valokuituyhteydet yhteensä. Valokuitu on ainut yhteys, joka tarjoaa tasaisen ja vakaan symmetrisen yhteyden ja jonka kapasiteetti on käytännössä rajaton.

	Maakuntakeskus		Matkailukeskus		Keskusten välinen yhteistyö
	Kaupunkimainen palvelukeskus		Teollisuuden ja tuotannon kasvualue		Tärkeä ratayhteys
	Palvelukeskus		Kansainvälinen rajanylityspaikka		Valtatie
	Liikenteen solmukohta		Kaivannaisvyöhyke		Muu tärkeä tieyhteys
	Lentoasemat		Puolustusvoimien alue		Maakunnan raja
			Liikennekäytävä		Valtion raja
			Biotalous & matkailu		
			Luontoarvoiltaan merkittävät alueet		

Kuva 8. Kainuun tavoiteltava aluerakenne 2040, yhdistelmäkartta.

Kainuun maakuntaohjelma 2022–2025

Kainuu-ohjelma sisältää edellisessä luvussa kuvatun maakuntasuunnitelman, arvot sekä Kainuu 2040 vision, joka tiivistää Kainuu-ohjelman keskeiset tavoitteet: runsas muuttovoitto, kestävä väestön kehitys, osaavan työvoiman riittävyys, kasvava monipaikkainen asuminen ja vierailut Kainuussa, ilmasto- ja ympäristövastuullisuuden sekä Kainuussa olevien ja sinne tulevien yhteisöllisyyden ja merkityksellisyyden vahvistuminen. Visioon pyritään maakuntasuunnitelman pitkän ajan kehittämistavoitteilla sekä maakuntaohjelman vuosien 2022–2025 tavoitteilla ja toimenpiteillä. Maakuntasuunnitelma ja -ohjelma rakentuvat tilannekuvaan perustuvien kriittisten menestystekijöiden mukaisiin painopisteisiin. Kuvaan 9 on tiivistetty Kainuun maakuntaohjelman rakenne.

Kuva 9. Kainuun maakuntaohjelman 2022–2025 rakenne.

Tässä luvussa käydään läpi maakuntaohjelman painopisteet, 1) hyvinvointi ja työllisyys, 2) elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä, 3) saavutettavuus ja aluerakenne sekä 4) vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä, sekä niihin asetetut, rakenteellisia vaikutuksia hakevat yleistavoitteet ja yleistavoitteita toteuttavat kehittämistavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2022–2025.

Hyvinvointi ja työllisyys

Strategiset uudistukset

Hyvinvointi ja työllisyys -teemaan liittyy kolme Kainuun kannalta hyvin kriittistä, maakunta-ohjelman toteutusvuosiin 2022–2025 ajoittuvaa uudistusta: hyvinvointialueuudistus, TE-palveluiden siirto paikallistasolle sekä työllisyyden kuntakokeilu. Seuraavassa on kuvattu näille uudistuksille asetetut Kainuun maakunnalliset tavoitteet.

Kainuun tavoitteet hyvinvointialueuudistukseen

Sote- ja pelastustoimen uudistuksen ja vuoden 2023 alusta aloittavan Kainuun hyvinvointialueen tavoitteet ovat seuraavat: 1) toimivat ja laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palvelut ovat saatavilla oikea-aikaisesti ja yhdenvertaisesti koko Kainuussa, 2) toiminnan painotuksessa päästään raskaista palveluista ennaltaehkäisevään työhön ja terveyserot kaventuvat, 3) palveluiden laatua, vaikuttavuutta, monialaisuutta ja yhteen toimivuutta parannetaan sekä kustannusten nousua hillitään, 4) hoitoon ohjaaminen ja hoitoon pääsy nopeutuvat, 5) osaavan työvoiman saatavuus varmistuu, 6) talous tasapainottuu ja kustannusrakenne tervehtyy kestäväksi, 7) Sote- ja Pela-alan työn tuottavuus ja työnantajakuva paranevat, 8) päästään toimivaan ja tulokelliseen Sote-Pela-alan kehittämisen yhteistyöhön sekä Kainuussa, Oulun yliopistollisen sairaalan erityisvastuualueella (ERVA) että kansallisella tasolla ja 9) Kainuu säilyy itsenäisenä hyvinvointialueena.

Kainuun tavoitteet: TE-palveluiden siirto paikallistasolle sekä työllisyyden kuntakokeilu

Arviolta vuoden 2024 aikana TE-palvelujen järjestämisvastuu siirretään Kainuussa kunnalle tai useammasta kunnasta muodostuvalle yhteistoiminta-alueelle, jonka työvoiman pohja on vähintään 20 000. Uudistuksessa luodaan palvelurakenne, jossa työllisyyspalvelut ja kunnan koulutus- ja elinkeinopalvelut ovat saman järjestäjän vastuulla.

Kainuun tavoitteena TE-palvelujen järjestämisvastuun siirrossa on 1) luoda Kainuun kunnille mahdollisuus tarjota asiakkaille kohdennettuja ja paikallisten työmarkkinoiden mukaisia palveluita. Uudistuksessa otetaan käyttöön kannustava rahoitusmalli, jolla kannustetaan kuntia kehittämään toimintaansa työllisyyttä edistäväksi. 2) saada alueelle toimiva, alueen erityispiirteet huomioiva järjestelmä ja uudenlaiset ja aluelähtöiset palvelut (uutuusarvo – ei pelkästään saman paketin järjestämisvastuun siirto toiselle toimijalle) 3) löytää Kainuun liitolle uusi rooli työllisyydenhoidossa ja kansainvälisyydessä (kv-rekrytoinnit), mikä selvitetään osana työllisyyspoliittisia uudistuksia.

Työllisyyden kuntakokeilussa Kainuuseen luodaan tehostettu työllisyyden hoidon palvelumalli.

Kainuun tavoitteena työllisyyden kuntakokeilussa on, että 1) Kainuun rakenne- ja pitkäaikais-työttömyys vähenevät ja että 2) työvoiman saatavuus paranee, työllisyysaste nousee ja kuntakokeilu edistää merkittävästi maakuntaohjelman tavoitetta 73 % työllisyysasteesta vuoteen 2025 mennessä.

Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen

Sosiaali- ja terveysala otetaan erityiseksi strategiseksi kehittämisen kohteeksi Kainuussa. Kainuun sote sekä tuleva hyvinvointialue on maakunnan suurin työllistäjä. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut järjestetään Kainuussa maakunnan laajuisesti lukuun ottamatta Puolangan kuntaa, joka järjestää itse perustason sote-palvelut. Hyvinvointialueuudistuksessa julkiset sosiaali- ja terveyspalvelut sekä pelastustoimi siirtyvät uuden hyvinvointialueen järjestettäväksi. Kainuun tulevaisuutta määrittävien, niin sanottujen kriittisten menestystekijöiden joukossa erityisesti kolmessa sosiaali- ja terveysalan merkitys on erittäin kriittinen. Näitä ovat 1) kasvava pula osaavasta työvoimasta, 2) väestön ikääntyminen ja palvelutarpeen kasvu sekä 3) sosiaali- ja terveyspalvelukustannusten ja rahoituksen tarpeen kasvu. Kestävien ratkaisujen löytäminen näihin sosiaali- ja terveyspalveluissa on koko Kainuun kestävän tulevaisuuden kannalta kriittistä. Sosiaali- ja terveyspalvelut on naisvaltainen työ- ja opiskeluala, jonka veto- ja pitovoimaa kehittämällä ja osaajia saamalla samalla oikaistaan miesenemmyyttä nuorissa ikäluokissa.

Kainuun sosiaali- ja terveysalan kehittämisen tavoitteet vuoteen 2025

1. Laadukkaiden ja ennaltaehkäisevien sosiaali- ja terveyspalvelujen avulla kainuulaisten hyvinvointi, aktiivisuus ja osallisuus vahvistuvat.
2. Kainuun hyvinvointialue on veto- ja pitovoimainen toimija, alan työ- ja koulutuspaikat ovat Kainuussa houkuttelevia ja työntekijöiden työtyytyväisyys ja työssä viihtyminen sekä alan opiskelijoiden tutkinnon suorittaminen ja Kainuuseen työllistyminen ovat korkealla tasolla. Aloittaneista opiskelijoista vain pieni osa keskeyttää tai vaihtaa alaa. Alan kainuulaisten työnantajien ja opiskelijoiden (Kainuussa ja muualla opiskelevien) välinen yhteistyö on vahvaa opintojen alusta lähtien. Kainuun sosiaali- ja terveysala on haluttu harjoittelupaikka opiskelijoille.
3. Kainuun oppi- ja tutkimuslaitosten digitalisaatiota hyödyntävä, sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvä TKI-toiminta tuottaa innovaatioita kansalaisten hyvinvoinnin parantamiseen, ennaltaehkäisevään terveys- ja hyvinvointityöhön sekä pienentää palvelujen tarvetta.
4. Digitalisaation ja innovaatioiden avulla sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisen prosessit tehostuvat, ja digitaalisia ratkaisuja hyödyntäen voidaan tuottaa palveluja aiempaa vähemmällä työvoimalla sekä luoda alalle uusia, korkeaa osaamista vaativia tehtäviä.
5. Kainuun hyvinvointialueuudistus onnistuu, ja sen myötä Kainuun sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottaminen on rahoituksellisesti kestävä ja palvelujen saavutettavuus on turvattu koko Kainuussa.
6. Yrityksillä ja järjestöillä on tärkeä rooli Kainuun sosiaali- ja terveysalan palvelujen tuottamisessa. Toimialaa kehitetään yritysten, julkisen sektorin, järjestöjen, kansalaisten ja alan työntekijöiden tuloksellisella yhteistyöllä. Uusien alan yritysten syntymistä Kainuuseen edistetään. Sosiaali- ja terveysalan julkisia hankintoja kehitetään paikallista yritystoimintaa ja kestävä kehitystä tukevaksi.
7. Osaavaa työvoimaa saadaan riittävästi, eikä pula työntekijöistä haittaa palvelujen laatua ja saavutettavuutta. Palvelutarpeen kasvun ja eläköitymisen kasvattama tarve rekrytoida uusia työntekijöitä on ratkaistu kotimaisella työvoimalla sekä työperäisellä

maahanmuutolla. Alalle rekrytoidut uudet työntekijät ja alaa Kainuussa opiskelevat on saatu asumaan Kainuuseen ja vähennetty miesenemmyyttä nuorten ikäluokissa.

8. Kainuu tekee hyvää ja tuloksellista yhteistyötä hyvinvointipalvelujen järjestämisessä maakunnan sisällä, ERVA-alueella, muiden maakuntien kanssa sekä kansallisesti ja kansainvälisesti.

Hyvinvoinnin ja työllisyyden edistäminen

Edellytyksiä Kainuun ja kainuulaisten hyvinvoinnille vahvistetaan monipuolistamalla alueen elinkeinotoimintaa, vahvistamalla järjestötoimintaa, lisäämällä työllisyyttä, osaamista, sosiaalista pääomaa sekä yhteisöllisyyttä. Kainuulaisten hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen alueen sisällä sekä muihin alueisiin verrattuna vaativat Kainuussa laajaa, pitkäjänteistä ja sektorirajat ylittävää yhteistyötä.

Kainuulaisten työikäisten ja erityisesti miesten työllisyys tulee saada nykyistä paremmaksi, mikä parantaa väestön toimeentuloa, hyvinvointia ja kansalaisten toiminnan mahdollisuuksia. Osallisuuden kokemus ja positiivinen mielenterveys ovat vahvimmillaan työssäkäyville, ja ne ovat hyvinvoinnin keskeisiä rakentajia ja pidentävät työuria. Kainuu-ohjelmassa määritellyn arvon, positiivisuuden, huomioiminen parantaa väestön hyvinvointia ja hyvinvoinnin vahvistuminen tukee positiivisuutta.

Työelämän laadun kehittäminen kohdistuu työturvallisuuteen, -hyvinvointiin, työssä jaksamiseen, työhön sitoutumiseen sekä erityisesti nuorten työelämävalmiuksien vahvistamiseen. Eläkeiän noustessa työikäisen väestön hyvä työkyky ja työssä jaksaminen vaativat entistä parempaa työkykyjohtamista. Hyvinvointia lisäävät toimivat ja helposti saavutettavissa olevat kulttuuri- ja liikuntapalvelut, järjestöjen tuottamat palvelut sekä Kainuussa erityisesti monipuolinen luonnossa liikkuminen ja harrastaminen.

Ihmisten henkisellä, sosiaalisella ja fyysisellä hyvinvoinnilla on laajoja vaikutuksia paikalliseen yhteisöön ja koko yhteiskuntaan. Hyvinvoinnin vahvistuminen parantaa kainuulaisten mahdollisuuksia pitää huolta läheisistään ja ympäristöstään. Osallisuuden kokemus on keskeinen osa hyvinvointia. Hyvinvoivat ja aktiiviset kainuulaiset ovat alueen elinvoiman edellytys. Järjestöillä sekä yhteiskunnan kolmannella ja neljännellä sektorilla on erittäin tärkeä merkitys yhteisöllisyyden ja osallisuuden mahdollistajina. Niiden toimintaedellytykset ja resurssit turvaamalla vahvistetaan hyvinvointia, terveyttä ja kansalaisyhteiskuntaa. Asukkaiden osallistumista tapahtuu järjestöjen ja edustuksellisten instituutioiden kautta sekä suoraan ilman niitä. Viime mainittu neljännen sektorin vaikuttaminen on merkittävä yhteiskunnallisen suunnittelun resurssi sekä digitalisaation ja sosiaalisen median vauhdittamana voimistuva kansalaisten osallistumisen tapa. Kansalaisten vapaaehtoistyö vahvistaa hyvinvointia.

Kunnilla on keskeinen rooli vaikuttavassa hyvinvointityössä. Kunnat vastaavat hyvinvointityöstä ja tukevat sitä. Kainuussa on yli 2000 järjestöä, jotka toimivat paikallisella, seudullisella ja maakunnallisella tasolla. Järjestöt ovat kansalaisten merkityksellisen elämän rakentajia, merkisyhteisöjä sekä keskeisiä kansalaisten hyvinvoinnin vahvistajia. Tulevaisuudessa kansalaisyhteiskunnan toimijoiden rooli hyvinvoinnin edistäjinä ja palveluiden tuottajina kasvaa.

Järjestöjen voima on vapaaehtoistoiminnassa, jonka turvaaminen on välttämätöntä. Kainuussa toimivissa järjestöissä on vapaaehtoisten lisäksi palkattua henkilökuntaa, jolla on merkittävä rooli palvelujen tuottamisessa. Järjestöt tarjoavat maksuttomia ja maksullisia palveluja, ja niiden kysyntä on kasvanut. Järjestöjen tulee uudistua, jotta ne säilyvät kiinnostavina ja elinvoimaisina muuttuvassa toimintaympäristössä.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden haasteisiin vastataan kehittyvillä sosiaali- ja terveyspalveluilla, eri toimijoiden kumppanuudessa tehtävällä, ennalta ehkäisevällä ja terveyttä edistävällä toiminnalla ja tuotetuilla palveluilla sekä kuntalaisten omilla terveyttä, hyvinvointia ja toimintakykyä ylläpitävillä toimilla ja elämäntavoilla. Sosiaali- ja terveyspalvelujen oikea-aikaisuutta, tarpeenmukaista saatavuutta ja saavutettavuutta edistetään mm. digitaalisuutta hyödyntämällä. Ennaltaehkäisevällä toiminnalla on pitkällä tähtäyksellä vaikutuksia myös korjaavien palvelujen kustannuskehitykseen. Väestön eriarvoisuuden vähentämiseksi erityisesti heikossa asemassa olevien väestöryhmien hyvinvoinnin ja terveyden sekä osallisuuden edistäminen tulevat keskeisiksi.

Yleistavoite

Kainuulaisten hyvinvointi paranee, syrjäytyminen vähenee ja vähemmistöjen oikeuksista huolehtiva tasavertainen maakunta vahvistuu. Maakunnan sisäisiä alueellisia sosioekonomisia eroja saadaan kavennettua. Kainuun työllisyysaste nousee kaikissa ikäluokissa. Miesten työllisyysaste kohenee naisten työllisyysasteen tasolle ja nuorten miesten hyvinvointi paranee.

Kehittämistavoitteet

Kainuulaisten hyvinvointi, terveys ja turvallisuus kohenevat, samoin eri väestöryhmien väliset terveiserot sekä eriarvoisuus vähenevät alueen sisällä ja koko maahan verrattuna

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Selvitetään eri väestöryhmien hyvinvoinnin tilaa hyödyntäen ajantasaista tutkimus- ja kokemustietoa aiheesta, paneudutaan terveyserojen ja pahoinvoinnin juurisyihin, suunnitellaan ja toteutetaan tukitoimet sen mukaan sekä vahvistetaan terveyden tasa-arvoa kuntien, julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon, järjestöjen sekä yritysten yhteistyönä
- Toteutetaan kohdennettuja toimia eri ikäryhmiin kuuluvien naisten, miesten ja nuorten hyvinvoinnin sekä työllisyyden, sukupuolten välisen tasa-arvon ja vähemmistöjen aseman vahvistamiseksi (esim. traumatietoisuus- ja tasavertaisuuskoulutukset)
- Kainuulaisia kannustetaan hyvinvointia ja terveyttä edistäviin elintapoihin sekä digitalisaatiota, palvelumuotoilua ja liikkuvia palveluja hyödyntäen parannetaan hyvinvointipalvelujen saavutettavuutta, saatavuutta ja laatua
- Integroidaan liikunta ja muu harrastustoiminta kaikkien Kainuun koulujen ja päiväkotien opetussuunnitelmiin ja päivittäiseen toimintaan
- Kehitetään terveyttä edistävää ohjausta, varhaisen puuttumisen toimintamalleja, ennaltaehkäiseviä palveluja (erityisesti päihde ja mielenterveys) sekä lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyä

- Kehitetään ja hyödynnetään erilaisia luonto- ja harrastepohjaisia hyvinvointipalveluja (Green Care) ja kulttuuriin perustuvia terveys- ja hyvinvointipalveluja
- Tuetaan järjestöjä niiden toiminnan uudistamisessa ja palvelutuotannon kehittämisessä ja otetaan maakunnallinen järjestöstrategiatyö osaksi alueen kehittämistyötä
- Vahvistetaan julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuutta sekä kansalaisjärjestöjen roolia kansalaisten osallisuuden kehittämisessä ja palvelutyössä, sisältäen myös maksullisen palvelutoiminnan
- Kehitetään ja markkinoidaan palvelujen laatua, ilmaisipalveluja lapsiperheille ja sujuvaa arkea
- Turvataan laajalla yhteistyöllä ja edunajamisella Kainuun keskussairaalan palvelutaso, erityisesti pysyvä lupa synnytystoiminnalle sekä päivystävän sairaalan aseman ja toiminnan turvaaminen

Työllisyysaste nousee kaikissa työikäisten ikäluokissa ja kokonaisuudessaan 73 % vuoteen 2025 mennessä, ja entistä useampi työvoiman ulkopuolella olevista integroituu työelämään

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Kainuun työllisyyden kuntakokeilussa kehitetään uudenlaista toimintaa ja innovoidaan asiakkaille tarkoitettuja työllistäviä palveluja
- Vähennetään pitkäaikaistyöttömyyttä monialaisella ja -ammattillisella yhteistyöllä sekä tähän liittyvän osaamisen kehittämisellä sekä tuetaan työllistymistä, erityisesti miesten työllisyyden kohentumista
- Kehitetään välityömarkkinoita ponnahduslaudaksi kohti avoimia työmarkkinoita henkilöille, joiden valmiudet eivät vastaa avointen työmarkkinoiden vaatimuksia
- Kannustetaan ja luodaan mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen sekä nostetaan kainuulaisten koulutustasoa
- Vahvistetaan osatyökykyisten työ- ja toimintakykyä, työllistymistä ja työssä pysymistä (toimintamallien kehittäminen) sekä osatyökykyisten työllistämistä edistävien keinojen tuntemista
- Vahvistetaan työhyvinvointia sekä työssäjaksamista eläkeikään asti ja tuetaan eläkeikäisten mahdollisuuksia jatkaa työelämässä
- Tunnistetaan työkyvyttömät työnhakijat ja ohjataan heidät tarkoituksenmukaisten palveluiden ja etuuksien piiriin
- Rakennetaan nuorille yksilöllisiä työllistymispolkuja (kainuulainen nuorisotakuu), vahvistetaan nuorten työelämävalmiuksia, opinto-ohjausta, yrittäjyyskasvatusta sekä oppisopimuskoulutusta
- Edistetään opiskelijoiden työllistymistä jo opiskelujen aikana lisäämällä harjoittelumahdollisuuksia sekä kesätöiden tarjontaa nuorille ja parannetaan koulutuksesta valmistuneiden nopeaa työllistymistä (valmistumisen jälkeisen 1. työpaikan löytymisen nivelvaihe)
- Kehitetään toimintamalleja madaltaa työllistämisen kynnystä yrityksissä

Kainuulaiset jaksavat työssä nykyistä pidempään ja koululaiset sekä opiskelijat voivat hyvin

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Työelämän laadun kehittäminen ja uudenlaisten toiminta- ja työntekemisen tapojen kehittäminen ja käyttöönotto sekä johtamisen kehittäminen ja työkykyjohtamisen edistäminen
- Uusien toimintamallien kokeilu ja käyttöönotto työn ja perhe- ja/tai muun elämän yhteensovittamiseksi
- Tuetaan koululaisten ja opiskelijoiden viihtymistä ja jaksamista tukitoimia ja opiskeluolosuhteita kehittämällä sekä tehostetaan ennaltaehkäisevää mielenterveystyötä oppilaitoksissa

Kainuu on turvallinen ja kainuulaisten turvallisuuden tunne vahvistuu

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Toteutetaan maakunnan turvallisuus- ja varautumissuunnitelmaa, tehdään riskikartointus ilmastosopeutumisen tueksi ja varaudutaan äkillisiin toimintaympäristön ja -tapojen muutoksiin
- Laaditaan paikalliset turvallisuussuunnitelmat ja sitoudutaan niihin
- Hyödynnetään Covid-19 pandemiasta saadut kokemukset
- Varmistetaan turvallisuuden kannalta riittävä taso seuraavissa prosesseissa: peruspalvelujen saatavuus ja saavutettavuus, kyberturvallisuus, viestintä sekä onnettomuuksien ennaltaehkäisy, harvaanasuttujen alueiden erityistarpeet turvallisuuskysymyksissä
- Edistetään turvallisten lähiyhteisöjen syntymistä ja vahvistumista eri ikä- ja sosiaali-ryhmissä ja järjestöjen roolia ennaltaehkäisevässä turvallisuustyössä
- Ennaltaehkäistään koulu- ja työpaikkakiusaamista sekä vähemmistöjen syrjintää ja puututaan niihin heti, kun ongelmia havaitaan

Kainuulaisten osallistumisaktiivisuus lisääntyy, yhteisöllisyys ja osallisuus vahvistuvat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Tuetaan kansalaisten yhteisöllisyyttä, yhteistä tekemistä ja järjestöjen toimintaedellytyksiä osallisuustyössä
- Kehitetään kansalaisia (3. ja 4. sektori) mukaan ottavia uusia menettelytapoja sekä viestintää ja vuoropuhelua poliittisen päätöksenteon ja kansalaisten välillä sekä kansalaispalautteen huomioimista yhteiskunnallisessa suunnittelussa ja päätöksenteossa (esim. asukas/asiakasraadit, aluelautakunnat, Kainuun JANE, digitaalinen viestintä)
- Tuetaan asukkaiden, etenkin nuorten, aktiivista kansalaisuutta ja nuorten äänen kuulumista päätöksenteossa mm. hyödyntäen Kainuun hyvinvointialueen nuorisovaltuustoa
- Perustetaan sote-lain mukaiset maakunnalliset vaikuttamistoimielimet (nuorisovaltuusto, vammais- ja vanhusneuvosto) ja varmistetaan niiden toimintaedellytykset ja toiminnan vaikuttavuus

Kokonaisvaltainen kehittämisote ja toimivat kumppanuudet terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä vahvistuvat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Vahvistetaan maakunnallista kuntien kanssa tehtävää terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyötä, HYTETU (hyvinvointi-, terveys- ja turvallisuus) -työtä, sektorirajat ylittävää yhteistyötä sekä hyvinvointia ja terveyttä vahvistavien palvelujen yhteiskehittämistä
- Kehitetään edelleen alueellista hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa alueen hyvinvointityötä suuntaavaksi työkaluiksi
- Luodaan toimivat kumppanuusmallit ja -käytännöt (esim. julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuuspöytä) hyödyntäen Kainuun JANE:n osaamista ja sitoudutaan niiden toteuttamiseen
- Edistetään vaikutusten ennakointi- ja arviointimenetelmien käyttöönottoa päätöksenteon tueksi (Suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusten arviointi (SOVA), Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten (IVA), sukupuolivaikutusten (SUVA), maaseutuvaikutusten (MVA) sekä yritysvaikutusten (YRVA) arviointi, Ilmasto- ja ympäristötoimien vaikutusten arvioinnin kehittäminen (SOIVA) ja epäsuorien vaikutusten tunnistaminen)

Tasa-arvoinen aluekehittäminen

Kainuussa tasa-arvoinen aluekehittäminen on erityisen tärkeää, sillä maakunta elää todeksi Suomessa yleistä kehityskulkua, jossa nuoret naiset muuttavat suurempiin kaupunkeihin koulutuksen ja työn perässä nuoria miehiä useammin. Nuorten naisten ja nuorten miesten välinen epätasapaino on maakuntatasolla yksi maan suurimpia.

Kainuun elinkeinorakenteessa korostuvat miesenemmistöiset alat sekä naisvaltaiset sosiaali- ja terveystalvet. Maakunnan perinteinen elinkeinorakenne tarvitsee moninaista osaamista pysyäkseen kilpailukykyisenä myös jatkossa. Naisvaltaisia aloja voi hyödyntää tukemaan sekä elinkeinorakenteen tervettä monipuolistamista että nykyisten alojen sisäsyntyistä uudistumista. Samalla on purettava ammattien sukupuolisidonnaisuutta eli segregatiota, vaikka sen vaikutukset syntyvätkin hitaasti. Elinvoimapolitiikan tasa-arvonäkökulma on yhdistelmä nopeita ja näkyviä tekoja sekä pitkän linjan puurtamista taustalla olevien rakenteiden muuttamiseksi.

Naisten ja erityisesti korkeakoulutettujen naisten työpaikkoja on maakunnassa liian vähän. Lyhyellä aikavälillä toimien on kohdistuttava aloihin ja osaajiin, joissa naisia on nyt. Elinkeino-politiikassa on panostettava naisenemmistöisiin aloihin ja naistyöpaikkojen lisäämiseen. Naisille perinteisiä työpaikkoja voidaan lisätä naisenemmistöisiä aloja ja yrityksiä vahvistamalla, mutta myös etsimällä kohdennetusti naisosaajien mahdollisuuksia aloilla, joissa naisia on vähemmän. Mitä moninaisemmille aloille ihmiset työllistyvät sukupuolesta riippumatta, sitä vahvempi ja joustavampi työmarkkina maakuntaan saadaan.

Maakuntakuvatutkimuksen (2021) mukaan suurin osa Kainuuseen muutosta kiinnostuneista on miehiä. Kainuuseen (paluu)muuton kannalta tärkeä nivelvaihe on opiskelijoiden valmistuminen niin maakunnan omista kuin muualla maassa tai ulkomailla sijaitsevista opinahjoista. Suurin osa muuttopäätöksistä liittyy opiskelupaikkaan tai ensimmäiseen pidempiaikaiseen työpaikkaan.

Kainuu tarvitsee aktiivista markkinointia saadakseen ja sitoakseen nuoria osaajia maakuntaan sekä tukeakseen muuttoa takaisin. Positiiviset tulevaisuuskuvat, ennakkoluulottomat koulutus- ja työmahdollisuudet, vaikuttamismahdollisuudet ja arvojen mukaisen elämän elementit korostuvat, kun halutaan vahvistaa nuorten, erityisesti nuorten naisten, kiinnittymistä Kainuuseen.

Kaikki Kainuuta koskeva viestintä viestii samalla myös sitä, kenen maakunta on. Se, ketkä ja millaiset kainuulaiset näkyvät, mistä teemoista puhutaan ja miten suhtaudutaan esimerkiksi arvostiritoja herättäviin kysymyksiin, luovat käsitystä siitä, millainen elinympäristö Kainuu on. Kainuussa on tarve positiiviselle markkinoinnille ja viestinnälle, jossa nostettaisiin esiin alueen potentiaalia hyvän elämän paikkana erityisesti nuorten naisten näkökulmasta.

Varsinkin korkeakoulutetuille naisille asettuminen Kainuuseen on usein suuri arvovalinta. Luonto, helppo arki, turvallinen ympäristö kasvattaa perhe ja tukeutua sukuun ja ystäviin ovat maakunnan valttikortteja. Toimivat julkiset palvelut, kuten perhe-, nuoriso- ja liikuntapalvelut, ovat oletusarvo, mutta toisaalta lupauksen on oltava realistisia kunkin kunnan mahdollisuuksiin nähden. Negatiivinen uutisointi palveluista kantaa pidemmälle kuin paraskaan mediakampanja. Arvojen mukainen elämä tukeutuu myös yksityisiin ja kolmannen sektorin palveluihin. Harrastukset, kaupalliset palvelut, järjestöt ja myös liikenteen palvelut ovat osaltaan rakentamassa arvojen mukaista elämää. Siksi niiden kehittämisessä on kuunneltava naisten kokemuksia ja tarpeita.

Aluekehittämistä pidetään sukupuolineutraalina, vaikka esimerkiksi työllisyys on voimakkaasti sukupuolittunut ilmiö. Näiden ilmiöiden ymmärtäminen ja niihin vaikuttaminen tehostuu, kun aluekehityksen tilastoja tarkastellaan eri sukupuolten näkökulmasta ja huomioidaan tieto ajantasaista tilannekuvaa rakennettaessa. Myös maahanmuutossa tasa-arvoisen kehittämisen huomioiminen on tärkeää.

Yleistavoite:

Nuorten aikuisten (20–29-vuotiaat) muuttajien määrä Kainuuseen kasvaa ja sukupuoli-jakauma tasoittuu.

Kehittämistavoitteet

Naistyöpaikkojen määrä Kainuussa kasvaa ja toimialojen segregatio vähenee

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Maakunnan kehittämistoimien vahvistaminen ja työpaikkojen lisääminen naisvaltaisilla aloilla.
- Oppilaitosten, opinto-ohjaajien ja TE-palveluiden sukupuolitietoisien ohjauksen ja normitietoisuuden osaamisen vahvistaminen ja jakaminen toimijoiden kesken segregatian purkamiseksi.
- Kehitetään naisten uraa ja monipuolista työllistymistä tukevia vertaisverkostoja ja koulutuksia.

Kainuun veto- ja pitovoima naisten näkökulmasta vahvistuvat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Kehitetään naisia kiinnostavia työpaikkoja, opiskelutarjontaa, palveluita, osallistumisen kanavia, naisten osallisuutta ja harrastamisen mahdollisuuksia.
- Avointen työpaikkojen osaamistarpeiden ja ominaisuuksien määrittäminen ja niistä viestintä tehdään niin, että ne kannustavat myös uransa alkutaipaleella olevia naisia.
- Lisätään avointa ja syrjimätöntä rekrytointia mm. anonyymien rekrytoinnin, osaamiskuvausten ja muiden normitietoisien menetelmien avulla.
- Lähtemisen ja muualla menestymisen mallin rinnalle aktiivisella maineella vahvistetaan kuvaa Kainuusta alueena, jossa naiset voivat rakentaa merkityksellisen elämän ja tuntea olevansa tervetulleita Kainuuseen.
- Vahvistetaan henkistä turvallisuutta, turvallista ilmapiiriä sekä syrjimättömyyttä ja yhdenvertaisuutta Kainuussa.

Tasa-arvonäkökulma viestinnässä vahvistuu

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Imago- ja brändiviestinnän sanoituksen, kuvaston, kohdeilmioiden ja kanavien viritys tasa-arvonäkökulmaan sopiviksi ja vetovoimaisten ydinviestien löytäminen alue-markkinointiin
- Vahvistetaan koulutuksilla Kainuun viestijöiden sekä työpaikkojen henkilöstön tasa-arvo-osaamista.
- Lisätään menestyneiden naisten tarinoita ja naisnäkökulmaa viestinnässä.

Tasa-arvoista palveluista viestimistä tuetaan

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Organisoidaan tulomuuton tukea, jotta muuttajan ja hänen perheensä on helppo löytää tarvitsemansa palvelut (asunto, työpaikka jne.) ja vapaa-ajan mahdollisuudet.
- Kehitetään yhteisöllisiä (etä)työtilakokeiluja toimiviksi konsepteiksi.
- Hyödynnetään kokemusasiantuntijat ja Kainuussa jo testatut raadit kunnallisten ja yksityisten palveluiden kehittämisessä naisnäkökulmasta.

Tasa-arvoindikaattoreiden ja tasa-arvotoimien vaikuttavuuden seuranta tehostuu

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Vakiinnutetaan sukupuolittain eritellyn tiedon käyttö työllisyyttä, muuttoliikettä, koulutusta ja hyvinvointia koskevissa tietopalveluissa ja Kainuun tilannekuvatyössä.
- Seurataan kyselyissä ja palautelomakkeissa palautetta palveluista, toiminnasta tai suunnitelmista myös sukupuolisensitiivisestä näkökulmasta.
- Sisällytetään sukupuolivaikutusten arviointi osaksi alueen ohjelmaprosesseja.

Positiivinen maakuntakuva, mainetyö ja kulttuuri

Kainuu erottuu muista maakunnista omaleimaisella ja vahvalla identiteetillä. Kainuulainen kulttuuri auttaa erottautumaan muista maakunnista sekä vahvistaa pito- ja vetovoimaa, maakuntaidentiteettiä, positiivista suhtautumista ja tunnesidettä Kainuuseen. Vaikka Kainuun maakuntaidentiteetti on vahva, Kainuu tunnetaan Suomessa toistaiseksi varsin huonosti (Maakuntakuvatutkimus 2021). Hyvää on, että Kainuun tuntevien mielikuvat maakunnasta ovat positiiviset. Positiivinen maakuntakuva tukee osaltaan uusien asukkaiden, opiskelijoiden, työntekijöiden, matkailijoiden sekä yritysten ja investointien houkuttelua maakuntaan. Maakuntakuvan vahvistamisessa mainetyö ja viestintä ovat keskeisiä.

Kainuulainen kulttuuriperintö, -osaaminen ja pääoma ovat itseisarvoisia kehittämisen ja säilyttämisen kohteita, mutta myös alikäytettyjä resursseja aluekehittämisessä. Kainuun kunnat muodostavat monipuolisen, toisistaan erottuvan ja toisiaan täydentävän kokonaisuuden. Kunnat puhuttelevat omilla vahvuuksillaan eri kohderyhmiä. Kaikkien Kainuun kuntien vetovoimatekijöitä hyödynnetään mainetyössä ja vahvistetaan sitä, että työn tulokset hyödyttävät kaikkia kainuulaisia.

Yleistavoite:

Kainuun vahva positiivinen maakuntakuva ja tunnettuus tuo maakuntaan uusia asukkaita, työntekijöitä, opiskelijoita, matkailijoita ja investointeja. Yhteinen aluebrändi sisäistetään ja syntyy "aidosti yhteinen Kainuu". Kulttuuri ja luovat alat kukoistavat ja kasvavat. Niiden osaamista ja elinkeinollista vaikuttavuutta vahvistetaan omana toimialana sekä osana mainetyötä, matkailua ja tapahtuma-alaa.

Kehittämistavoitteet

Vahvistuva mainetyö lisää Kainuun tunnettuutta sekä veto- ja pitovoimaa

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Mainetyön verkostojen (mainetiimi ja julkisviestijät) yhteistyötä ja Kainuu-tasoisien viestinnän koordinaatiota tiivistetään.
- Yhteisillä kohderyhmäkohtaisilla markkinointikampanjoilla vahvistetaan Kainuun aluebrändiä.

- Erityisesti perhemyönteisyyttä ja lapsiperheiden sujuvaa arkea edistetään, tuodaan esille mainetyössä ja haastetaan työnantajat kehittämään perheystävällistä ja tasa-arvoista työelämää Kainuun erottautumistekijäksi.
- Kainuulaisia ja muita kannustetaan viestimään Kainuusta positiivisesti erilaisilla yhteisillä somekampanjoilla.
- Kehitetään yhteisiä tapoja pitää yhteyttä Kainuusta muualle muuttaneisiin nuoriin aikuisiin, jotta he näkisivät paluumuuton kotimaakuntaan mahdolliseksi.
- Vuorovaikutuksessa alueen markkinoijien ja viestijöiden kanssa kartoitetaan ja käytetään niitä ydinviestejä, jotka houkuttelevat alueelle uusia tai paluumuuttajia.
- Lisätään Kainuun tunnettuutta kansainvälisten kohderyhmien keskuudessa kehittämällä englanninkielistä verkko-, some- ja printtaviestintää ja tekemällä suunnitelmallista ja aktiivista rekrytointimarkkinointia ulkomailla.
- Käynnistetään Kainuu-lähettilästoiminta. Lähettiläät viestivät monipuolisesti Kainuun mahdollisuuksista ja osallistuvat erilaisiin tapahtumiin ja messuille.
- Otetaan käyttöön uusia innovatiivisia markkinointitapoja (kuten data-analytiikan hyödyntämistä markkinoinnissa) ja -kanavia, panostetaan kohderyhmätuntemukseen ja kohderyhmille räätälöityyn markkinointiin.
- Kirkastetaan kainuulaisten työnantajien työnantajakuva ja johtajuutta.
- Toteutetaan rohkeasti erilaisia alueellisia kokeiluja (esim. etätyö, monipaikkaisuus, digitalisaatio), joille on valtakunnallista tilausta ja tiedotetaan niistä – Kainuun maine aktiivisena ja innovatiivisena maakuntana vahvistuu.

Yhteinen aluebrändi vahvistaa positiivista maakuntakuvaa

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Hyödynnetään Kainuu-brändiä Kainuu-tasoisessa viestinnässä ja markkinoinnissa ja pidetään brändi ajan tasalla.
- Uudistetaan kainuu.fi-verkkosivustot Kainuu-brändi-ilmeelle ja kehitetään niitä pitkäjänteisesti Kainuun viestinnän ja markkinoinnin laskeutumissivustona.
- Tuetaan Kainuun kuntien brändien elinvoimaisuutta ja huomioidaan ne Kainuu-brändissä.
- Vahvistetaan Kainuun positiivista näkyvyyttä yhteisillä Kainuu-brändituotteilla. Näissä huomioidaan paikallisuus ja ympäristöarvot.
- Kansainvälisessä matkailumarkkinoinnissa vahvistetaan Arctic Lakeland -brändiä.
- Kehitetään Kainuun kuvapankkia ja huolehditaan, että Kainuu-tieto eri kanavilla on ajantasaista ja olennaista.
- Vuorovaikutuksessa alueen markkinoijien ja viestijöiden kanssa kartoitetaan niitä ydinviestejä, jotka houkuttelevat alueelle uusia tai paluumuuttajia.

Kulttuuri- ja luovat alat kasvavat ja niiden osaaminen sekä aluetaloudellinen vaikuttavuus vahvistuvat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Kainuun kulttuurialaa, pito- ja vetovoimaa sekä asukkaiden hyvinvointia vahvistetaan toteuttamalla Kainuun kulttuuriohjelma.
- Tuetaan Kainuun nykykulttuurin toimijoiden sekä vakiintuneiden kulttuuritapahtumien toiminnan jatkuvuutta, uudistumista ja uuden liiketoiminnan syntymistä niiden yhteyteen.
- Vahvistetaan kainuulaista kulttuurialan tuotekehitys-, markkinointi- ja liiketoiminta-osaamista.
- Hyödynnetään Kainuun kulttuurin saamaa kansainvälistä näkyvyyttä, esim. Kuhmon Unescon kirjallisuuskaupunki -tunnustusta tai Puolangan pessimismi-brändiä.
- Luodaan aktiiviset verkostot hyödyntämään Oulu2026 Euroopan kulttuuri-pääkaupunkivuoden tuomia mahdollisuuksia.
- Tuetaan Kainuun kulttuurivientiä ja kehitetään aktiivisesti Kainuuta elokuva- ja sarjatuotantojen ympäristönä ja edistetään kansallisten ja kansainvälisten tuotantojen saamista Kainuuseen.
- Kehitetään Kainuun kulttuuriperintöön, historiaan, kulttuurin merkkihenkilöihin ja kulttuuritapahtumiin perustuvaa kulttuurimatkailua osana Kainuun matkailutuotteiden kehittämistä.
- Tuetaan kulttuuripalveluiden saavutettavuutta ja näkyvyyttä niin paikallisten asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi kuin maakunnan mainetyössä uusien asukkaiden ja matkailijoiden vetovoimatekijänä.

Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä

Yrittäjyys, elinkeinot, investoinnit ja digitaalinen siirtymä

Kainuun kehittämisessä yrittäjyys ymmärretään laajasti paitsi yrittäjänä toimimisena myös aktiivisena elämänsentteena ja toimintatapana työssä, opiskelussa ja vapaa-aikana. Yrittäjyyskasvatusta edistävä YES-verkosto on jäsentänyt yrittäjyyden kolmeen ulottuvuuteen, jotka ovat 1) liiketoiminnan käynnistämistä ja ylläpitämistä tarkoittava ulkoinen yrittäjyys, 2) organisaation yrittäjämäistä toimintatapaa tarkoittava sisäinen yrittäjyys sekä 3) yksilön yrittäjämäistä ajattelun- ja toimintatapaa merkitsevä omaehtoinen yrittäjyys. Viime mainittu on huomioitava koulujen opetussuunnitelmassa perusopetuksesta lähtien, koska se luo pohjan sisäisen ja ulkoisen yrittäjyyden kehittymiselle.

Pienillä ja keskisuurilla sekä mikroyrityksillä on Kainuussa, toimialasta riippumatta, keskeinen rooli. Alueellisia, kansallisia ja kansainvälisiä panoksia kohdennetaan uusien yritysten synnyn sekä niiden ja olemassa olevien yritysten kannattavan kasvun vauhdittamiseen sekä työelämän laadun, yrityspalvelujen ja yrityskiihdyttämätöiminnan kehittämiseen. Yritysten kasvun vauhdittamisessa painotetaan toimivien yritysten kasvun tukemista, uuden yritystoiminnan aloittamista sekä investointien saamista maakuntaan. Eri toimialoille hankitaan ja kehitetään Kainuu-

seen toimialavetureita ja niiden ympärille pienempiä yrityksiä sekä tutkimus-, innovaatio- ja kehittämistoimintaa. Kainuulaisten yritysten vientiponnisteluja ja yhteistyötä isojen toimeksiantojen saamiseksi sekä pääsyä Kainuussa ja lähialueilla käynnistyviin suuriin teollisiin, rakennus- ja infrastruktuurihankkeisiin tulee edistää.

Innovaatiotoiminta ja riittävä liiketoimintaosaaminen ovat välttämättömiä kaikilla Kainuun toimialoilla. Digitalisaation ja data-analytiikan hyödyntämistä sekä automaation ja robotiikan ja muiden teollisuus 4.0 menetelmien soveltamista kainuulaisissa yrityksissä lisätään ja parannetaan yritysten kilpailukykyä. Yritysten sekä julkisen ja kolmannen sektorin digitaalinen siirtymä tarjoaa uusia kasvumahdollisuuksia, mutta on myös välttämätöntä kilpailussa pärjäämisessä. Onnistunut digitaalinen siirtymä edellyttää yritysten, koulutus- ja yrityskehittäjäorganisaatioiden sekä rahoittajien ja viranomaisten osaamisen vahvistamista, riittävää rahoitusta sekä toimivaa tietoliikenneinfrastruktuuria.

Riittävät teolliset, tuotannolliset ja palvelualan investoinnit takaavat Kainuun aluetalouden kestäväen kasvun. Investointien varmistaminen on Kainuun tilannekuvassa tunnistettu yhdeksi kriittisimmäksi kehittämistarpeeksi.

Onnistuneet omistajan vaihdokset ovat merkittävimpiä yritystoiminnan jatkuvuutta ja kestäväää kasvua turvaavia toimia, jotka on kuvattu osaavan työvoiman riittävyys -luvussa. Työelämän laadun kehittäminen vahvistaa Kainuun työmarkkinoiden veto- ja pitovoimaa sekä työn tuottavuutta. Nämä ovat kaikki keskeisiä Kainuun elinvoiman rakennusaineita.

Yhteiskunnallista yritystoimintaa voivat harjoittaa yritykset ja kansalaisjärjestöt, joiden toiminnassa yhdistyvät vapaaehtois- ja palkkatyö, aatteellisuus ja ammatillisuus sekä yleishyödyllisyys ja markkinakilpailu. Esimerkiksi osuuskuntien arvopohjainen toiminta sopii yhteiskunnalliseksi yritykseksi. Niiden jäsenyys voi tuoda yhteen paikalliset yhdistykset ja yritykset, vakituiset ja vapaa-ajan asukkaat. Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuus mm. palvelujen tuotannossa tuo tulevaisuudessa uusia mahdollisuuksia maaseudulle ja taajamiin. Harvaan asutulla maaseudulla uusien lähipalvelutuotantojen kehittämiseksi tarvitaan useammin sellaisia uusia toimijoita, jotka kykenevät operoimaan pienillä katteilla ja joiden tavoitteena ei ole voiton saanti vaan palvelu ja yleishyödyllisyys. Yhteiskunnallinen yritystoiminta vastaa osalle nuorisoiden arvojen muuttumiseen. He haluavat osallistua arvopohjaiseen yritystoimintaan, rakentaa toimeentuloa ja saada vapaa-aikaa itselleen ja perheilleen. Tavoitteena eivät ole suuret taloudelliset voitot.

Kaikilla Kainuun elinkeinojen ja yritysten kehittämistoimilla tähdätään seuraaviin tavoitteisiin.

Yleistavoite:

Kainuun alue-BKT kasvaa koko maan kasvua nopeammin, vientiä harjoittavien kasvuyritysten määrä lisääntyy, viennin volyymi, tuotannon jalostusarvo, työn tuottavuus, tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot sekä yksityisen sektorin työpaikkojen määrä kasvavat vuosina 2022–2025 vuoden 2021 tilanteeseen verrattuna. Kainuun yksityinen (kaikki toimialat), julkinen ja kolmas sektori onnistuvat digitaalisessa ja vihreässä siirtymässä. Siirtymä tuo uusia

yrityksiä ja liiketoimintaa. Kainuun resilienssi (kyky toipua äkillisistä muutoksista) vahvistuu. Vuoteen 2025 mennessä Kainuussa toteutuu yhteisarvoltaan noin 2,2 miljardin euron teolliset ja palvelualan investoinnit.

Kehittämistavoitteet 2022–2025

Yritysten määrä, kasvu, vienti ja yksityisen sektorin henkilöstömäärä lisääntyvät sekä tuotannon jalostusarvo ja työntuottavuus nousevat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Vauhditetaan uusyrityksperustantaa yleisesti ja erityisesti uusien vientiin suuntautuvien kasvuyritysten syntyä sekä olemassa olevien yritysten säilymistä, vientiä, kasvua sekä uusien palvelujen ja tuotteiden kehittämistyötä, tuetaan kaupan ja palvelualojen yritysmäärän, työpaikkojen ja liikevaihdon kasvua
- Yrittäjyyden tueksi ja kehittämiseksi perustetussa Business Kainuu -verkostossa vahvistetaan yrityskiihdyttämötoimintaa (palvelut ja tuki helposti saavutettaviksi yritystoimintaa suunnitteleville) sekä luodaan Kainuun yrittäjyyspolkumalli (perusopetus - toinen aste - korkeakoulut sekä kaikille avoimet yrityspalvelut)
- Rakennetaan kuntiin ja oppilaitoksiin laaja-alaiseen yrittäjyyteen perustuvia yrittäjyyskasvatuksen toimintamalleja ja otetaan ne käyttöön, edistetään nuorten yrittäjyyttä ja nuorten arvomuutoksia vastaavia uusia liiketoiminnallisia tapoja yrittää
- Tuetaan tuotannon jalostusarvoa ja työn tuottavuutta nostavaa TKI-toimintaa tutkimus- ja kehittäjäorganisaatioiden sekä rahoittajien yhteistyönä
- Business Kainuu -verkoston avulla parannetaan olemassa olevien yrityspalvelutoimintojen saatavuutta ja koordinaatiota sekä luodaan verkostoon yrittäjyyden maakunnalliset kumppanuuspöydät julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välille

Vuoteen 2025 mennessä Kainuu on paras julkinen hankkija, jonka julkisen sektorin toimijat kilpailutuksilla ja julkisilla hankinnoilla tukevat optimaalisesti aluetalouden ja paikallisten yritysten liiketoiminnan ja osaamisen kasvua ja kestävää kehitystä

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Vahvistetaan julkisen sektorin kilpailutusosaamista ja tuetaan julkisilla hankinnoilla paikallista palvelu- ja tuotetarjontaa ja yrittäjyyttä
- Organisoidaan julkisen sektorin kilpailutusosaamisen koulutusohjelma Kainuun kunnille ja muille julkisen sektorin organisaatioille sekä koulutusta Kainuun yrityksille kilpailutusvalmiuksista
- Aluetaloudellinen kestävyys ja kokonaishyöty, ilmastovastuullisuus ja hiilikädenjälki sekä vihreä ja digitaalinen siirtymä laajemmin otetaan huomioon kilpailutuskriteereissä
- Rakennetaan julkisia kilpailutuksia, joiden kautta yritysten osaaminen kehittyy
- Otetaan päätöksenteossa ja suunnittelussa käyttöön yritysvaikutusten arviointi

Kainuuseen saadaan teollisia ja palvelualan investointeja, eri toimialojen veturiyrityksiä eli kasvavia vientiyrityksiä ja toimialavetureita julkiselle sektorille ja näiden ympärille alihankintayrityksiä sekä tutkimus-, innovaatio- ja kehittämistoimintaa

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Varmistetaan vireillä olevien investointien toteutuminen, kärkihankkeena KaiCell Fibers Oy:n biotuotetehtas Paltamoon, kehitetään Kainuun vetovoimaa investointikohteena ja haetaan aktiivisesti investointeja
- Laaditaan Kainuun investointistrategia ja käynnistetään sen mukaiset toimenpiteet, mukaan lukien kansainvälisten investointien (FDI) lisääminen
- Kasvatetaan TKI-toiminnan volyymia Kainuussa ja toteutetaan aktiivista kansainvälistä TKI-yhteistyötä, tehostetaan kansainvälisten TKI-rahoitusten hakemista niin, että hakemusten läpimenoprosentti (erityisesti Horisontti-rahoitus) paranee
- Luodaan koko Kainuun kattava investointien houkuttelun ja varmistamisen toimintamalli ja yhteistyöverkosto
- Kehitetään olemassa olevia yrityksiä ja julkisia organisaatioita toimialavetureiksi ja houkutellaan alueelle uusia, kehitetään toimialavetureiden ympärille liiketoiminta-ekosysteemejä ja osaamiskeskittymiä

Yhteiskunnallinen yrittäjyys vahvistuu

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Vahvistetaan järjestöjen viestintä- ja verkostotaitoja, liiketoimintaosaamista, laatu-järjestelmiä sekä näkyvyyttä
- Selkeytetään vapaaehtoistoiminnan, yhteiskunnallisen ja perinteisen yritystoiminnan eroja muuttamalla sopimuskäytäntöjä sekä hyödyntämällä eurooppalaisia malleja

Digitaalinen siirtymä, yritysten tuottavuus ja henkilöstön osaaminen vahvistuvat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Kehitetään digitaalisia yksityisiä ja julkisia palveluita sekä datatalouden, tekoälyn ja mahdollistavien teknologioiden (pilvipalvelualustat, suurteholaskenta ja kvanttitekniikat) hyödyntämistä liiketoiminnassa
- Vahvistetaan yritysten, koulutus- ja yrityskehittäjäorganisaatioiden sekä rahoittajien ja viranomaisten digitaalisen siirtymän edellyttämää osaamista, tuetaan yrityksiä työpaikan kokonaisvaltaiseen kehittämiseen ja henkilöstön koko työuran kestävän osaamisen kehittämiseen
- Toteutetaan vaikuttavia teollisuus 4.0 ja muita digitalisaatiohankkeita
- Satsataan työelämän laadun (hyvä johtaminen, työntekijän vaikuttamismahdollisuudet, fyysinen ja emotionaalinen turvallisuus, työhyvinvointi) kehittämiseen yrityksissä ja julkisella sektorilla
- Tuetaan yrityksiä työn tuottavuuden parantamisessa työn tekemisen ja toimintatapojen uudistamisella ja parannetaan työn tuottavuutta myös luomalla korkean jalostusarvon ja osaamisen työpaikkoja maakuntaan

Osaava työvoima

Osaavan työvoiman riittävyys on tunnistettu Kainuun tilannekuva-analyysissä yhdeksi Kainuun kehityksen ja elinvoiman kannalta keskeisimmäksi kehittämishaasteeksi, johon vaikuttavat erityisesti Kainuun väestökehitys sekä aluetalouden ja yritysten kasvu.

Vaikka Kainuun väestökehitys muuttuisikin tavoitellusti nykyistä positiivisemmaksi, eläkkeelle jää enemmän työntekijöitä kuin nuorten ikäluokista työmarkkinoille tulee. Samoin nuorten ja lasten määrän vähenemisen sekä vanhusväestön kasvun myötä palvelukysyntä kasvaa ja julkisen talouden rahoituspohja heikkenee. Kehitys edellyttää Kainuussa entistä tiiviimpää yhteistyötä palvelujen tuottamisessa ja osaavan työvoiman riittävyyden varmistamisessa.

Myös nykyisen työvoiman (työlliset ja työttömät) osaamisen päivittäminen työelämän tarpeita vastaavaksi liittyy osaavan työvoiman riittävyyden turvaamiseen. Tähän tarvitaan monipuolisia, hyvin saavutettavissa olevia kouluttautumismahdollisuuksia. Koska Kainuuseen tarvitaan lisää työikäistä väestöä ja uusia asukkaita, ovat aktiivinen työperäinen maahanmuuttopolitiikka ja monikulttuurisuuden vahvistaminen merkittävä osa Kainuun kehittämistä. Monilla aloilla osaavasta työvoimasta on pulaa koko maassa ja Kainuu kilpailee osaajista muiden alueiden kanssa.

Yleistavoite:

Kainuu saa osaavaa ja Kainuuseen asettuvaa työvoimaa työmarkkinoiden tarpeiden mukaisesti. Vuoteen 2025 mennessä työvoimapula ja rekrytointiongelmien osuus vähentyy vuoden 2021 tasosta. Avoinna olevien työpaikkojen kestossa saavutetaan valtakunnan keskiarvo. 70 % KAOsta ja KAMKsta valmistuneista opiskelijoista työllistyy Kainuuseen. Yksikään teollinen tai palvelualan investointi ei jää toteutumatta työvoimapulan takia.

Kehittämistavoitteet 2022–2025

Rekrytointiosaaminen ja rekrytointien tuloksellisuus paranevat ja saadaan kausi- sekä vuokratyöntekijöitä pysyviksi asukkaiksi ja työntekijöiksi Kainuuseen

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Vahvistetaan yhteistyötä ja digitalisaation hyödyntämistä rekrytoinneissa
- Vahvistetaan yritysten rekrytointiosaamista (myös kansainvälistä), kehitetään työelämän laatua, työhyvinvointia sekä valmiuksia pitää kiinni hyvistä työntekijöistä
- Tehostetaan maakunnan maineyön hyödyntämistä rekrytointikampanjoissa
- Rakennetaan Kainuuseen muuttaville työntekijöille julkisen sektorin ja yritysten yhteistyönä vetovoimaisia paketteja, joissa työpaikan ohella tarjotaan vetovoimaiset asumis- ja muut palvelut
- Tehdään kokonaiskartoitus koti- ja ulkomaisesta kausi- ja vuokratyövoimasta Kainuussa, jossa kartoitetaan heidän halukkuuttaan sekä toiveita, joiden toteutuessa he voisivat muuttaa Kainuuseen asumaan ja käynnistetään kartoituksen perusteella tarvittavat toimenpiteet

Yritysten omistajanvaihdokset onnistuvat ja elinkelpoisten yritysten liiketoiminta jatkuu ja kasvaa

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Laaditaan omistajanvaihdosten tehostamiseen maakunnallinen toimintasuunnitelma sekä määritellään vastuuorganisaatio, neuvontapiste ja yhteistyöfoorumi
- Käynnistetään prosesseja, joissa vahvistetaan opiskelijoiden valmiuksia ja mahdollisuuksia ryhtyä yrittäjiksi uusia omistajia etsiviin yrityksiin
- Varmistetaan yritysten omistajanvaihdokset niin, että työpaikat yrityksissä lisääntyvät
- Varmistetaan maatalouden viljelijöiden onnistuneet sukupolvenvaihdokset ja toiminnan jatkuvuus

Kainuussa koulutetaan onnistuneesti alueen työmarkkinoiden tarvitsemia osaajia

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Koulutetaan ennakoivasti osaajia Kainuun työvoimatarpeeseen, rekrytoidaan opiskelijoita kotimaasta ja ulkomailta ja varmistetaan opiskelijoiden työllistyminen koulutuksen jälkeen Kainuuseen
- Vahvistetaan Kainuun työvoimapula-alojen koulutuksen ja työpaikkojen vetovoimaa jatkuvalla mainetyöllä
- Puretaan aktiivisesti mies- ja naisvaltaisten alojen koulutuksen ja työpaikkojen segregaatiota
- Luodaan Kainuuseen uusi aluekehityksen seurannan ja ennakkoinnin (tilannekuva) toimintamalli

Kajaanin ammattikorkeakoulusta sekä 2. asteelta valmistuneista Kainuuseen työllistyvien osuus kasvaa

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Rekrytoidaan opiskelijoita kotimaasta ja ulkomailta, varmistetaan opiskelijoiden työllistyminen koulutuksen jälkeen Kainuuseen ja parannetaan harjoittelu- ja opinnäytetyöpaikkojen saamista Kainuusta
- Rakennetaan ja markkinoidaan paketteja, joihin sisältyy sekä opiskelupaikka että valmistumisen jälkeinen työpaikka Kainuussa

Kainuun sopimuksellinen yhteistyö osaavan työvoiman saamiseksi sekä maakunnan veto- ja pitovoima vahvistuvat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Kainuun mainetyöhön suunnataan resursseja sekä työn vaikuttavuutta, yhteistyötä ja johtajuutta tehostetaan
- Varmistetaan ja vastuutetaan mainetyön sähköisten alustojen ja digitalisaation jatkokehitys ja ylläpito
- Laaditaan ja toteutetaan maakunnallinen yhteistyösopimus osaavan työvoiman riittävyyden turvaamiseksi (Kainuun siltasopimus 2.0), kiinnitetään erityisesti huomiota toimihenkilöiden ja erityisosaajien saamiseen

- Tuetaan kuntia ratkaisemaan yhteistyössä eläköitymisestä ja väestönkehityksestä aiheutuvaa palvelutarpeen muutosta ja osaavan työvoiman tarvetta
- Tiivistetään yhteydenpitoa Kainuusta muualle opiskelemaan (yhteistyö oppilaitosten Kainuu osakuntien kanssa) ja töihin lähteneisiin: esim. (rekrytointi)tilaisuuksia, opin- näytetöitä sekä työharjoittelu- ja kesätyöpaikkoja Kainuuseen

Työ- ja opiskeluperäinen maahanmuutto lisääntyy, maahanmuuttajien kotoutuminen onnistuu, työllisyysaste paranee ja Kainuun monikulttuurisuus vahvistuu

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Aktiivinen työperäisen maahanmuuton edistäminen ja siten osaavan työvoiman rekrytoiminen Kainuuseen
- Osaksi Kainuun siltasopimusta (2.0) laaditaan ja toteutetaan Kainuun maahanmuutto-ohjelma, jossa tavoitteena on yksittäisten työntekijöiden lisäksi kokonaisten perheiden muuttaminen ulkomailta Kainuuseen
- Vahvistetaan kotouttamisprosessin nopeutta, suunnitelmallisuutta, kotouttamisosaa- mista sekä kotouttamis- ja integrointiohjelmien toteutusta, tehostetaan kielikoulu- tusta maahanmuuttajille, hyödynnetään Kainuun Opiston osaamista ja kokemusta maahanmuuttajien koulutuksessa ja kotouttamisessa
- Lisätään työnantajien yhteistyötä kv-rekrytoinneissa
- Tuetaan toimia, joilla vähennetään ennakkoluuloja sekä lisätään maahanmuuttajien ja kantaväestön vuorovaikutusta ja keskinäistä suvaitsevaisuutta: kaksisuuntaisen kotou- tumisen edistäminen ja maahanmuuttajien osallisuuden vahvistaminen Kainuussa
- Kielten ja kulttuurien koulutuksen ja asiantuntijuuden vahvistaminen: suomen kielen opetusta työikäisille/työssäkäyville maahanmuuttajille sekä vieraiden kielten ja kult- tuurien opetusta suomalaisille

Koulutus ja osaaminen

Koulutus ja osaaminen ovat alueen elinvoiman, asukkaiden hyvinvoinnin, yritysten kestävän kasvun ja kilpailukyvyyn sekä työhyvinvoinnin ja vetovoimaisen työelämän perusrakennusai- neita. Työelämän vaatimukset elinikäiselle oppimiselle ja osaamisen päivittämiselle kasvavat erityisesti digitaalisen ja vihreän siirtymän voimistamina. Sivistys ja sitä vahvistava koulutus ja oppiminen ovat myös itseisarvoisia osia humaania ihmisyyttä ja merkityksellisen elämän rakentajia. Koulutuksellisen tasa-arvon pyrkimys on pohjoismaisen hyvinvointivaltioiden idean ytimessä ja keskeistä niiden toisen maailmansodan jälkeisessä menestystarinassa.

Yleistavoite:

Kainuun koulutustarjonta sekä koulutusten toteuttamistavat ja -yhteistyö kehittyvät ja monipuolistuvat niin, että alueella annettavalla tutkinto- ja täydennyskoulutuksella sekä jatkuvan elinikäisen oppimisen mahdollistavilla ratkaisuilla vastataan ennakoivasti Kainuun työelämän tarpeisiin sekä turvataan ja kehitetään koulutuspalveluja koko Kainuun alueella. Kainuussa toimivilla toisen ja korkea-asteen ja vapaan sivistystyön laadukkaiden koulutus-

palvelujen tuottajilla on vahva kansallinen ja kansainvälinen asema ja rooli. Koulutuksen vetovoima vahvistuu. Kainuuseen saadaan uutta pysyvää ja joustavaa yliopistollista perustutkintokoulutusta. Kainuulaisten koulutustaso ja korkeakoulutettujen osuus nousevat.

Kehittämistavoitteet

Kainuun oppilaitosten ja työelämän yhteistyö tehostuu

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Edistetään opiskelijoiden harjoittelupaikkojen saamista kainuulaisissa julkisen sektorin organisaatioissa ja yrityksissä
- Hyödynnetään ja kehitetään monimuotoisia koulutusmuotoja (mukaan lukien oppisopimuskoulutus)
- Lisätään yritysten käyttöä ammatillisen koulutuksen oppimisympäristöinä erityisesti Kainuun kunnissa, joissa ei ole ammatillista koulutusta, kuitenkin niin, että oppilaitoksilla säilyy opiskelijoiden opetus- ja ohjausvastuu ja yritykset saavat opetustehtävänsä riittävän tuen
- Tehdään harjoittelupaikkaohjelma opiskelijoiden sitouttamiseksi maakunnan työmarkkinoille ja vahvistetaan työnantajien valmiuksia ottaa opiskelijoita työharjoitteluun
- Turvataan KAO:n ja KAMK:n toimintaedellytykset ja tiivistetään opiskelijoiden yhteyksiä Kainuun työnantajiin
- Tehostetaan työelämän osaamistarpeita vastaavien jatkuvan elinikäisen oppimisen koulutuspalvelujen tarjontaa

Kainuun koulutuspolku perusopetuksesta yliopistokoulutukseen monipuolistuu, Kainuuseen saadaan pysyvää yliopistollista perustutkintokoulutusta ja digitaalisuuden avulla syntyy uusia koulutuspalveluja

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Parannetaan Kainuussa olevan koulustarjonnan näkyvyyttä, tunnistetaan tarjonnan puutteet ja käynnistetään toimenpiteet koulutuspolun täydentämiseen; hyödynnetään vapaa sivistystyö koulutuspolun kehittämisessä
- Monipuolistetaan ammattikorkeakouluopintotarjontaa ja käynnistetään toimet pysyvän yliopistollisen perustutkintokoulutuksen (jossa on vuosittainen sisäänotto) saamiseksi Kajaanin yliopistokeskukseen (KYK) yhteistyössä muiden yliopistokeskuskaupunkien kanssa; vahvistetaan yliopistokeskusten asemaa ja rahoitusta edunvalvonnalla
- Käynnistetään työelämän tarpeita vastaavia, yliopistotasoisia muuntokoulutusohjelmia Kainuussa sekä kehitetään koulutuspolkuja KAMK:n koulutuksesta KYK:n organisoimaan yliopistokoulutukseen
- Tiivistetään 2.asteen ja ammattikorkeakoulun yhteistyötä kehittämällä väyläopintoja 2.asteelta KAMK:n sekä KAMK:n jatko-opintoja KAO:n opetusaloille
- Turvataan koko Kainuun kattavan lukioverkon säilyminen ja vahvistetaan lukioiden profiloitumista ja vetovoimaa
- Lisätään naisvaltaisten alojen, kuten koulutus- ja kasvatustieteiden ja SOTE, koulutus- ja kasvatustieteiden tarjontaa Kainuussa

- Kehitetään maksullisia digitaalisia koulutuspalveluja kotimaahan ja vientiin
- Hyödynnetään digitaalisia ratkaisuja koulutuspalveluissa (esim. saavutettavuuden turvaamisessa) Kainuussa, erityisesti jatkuvan oppimisen koulutuspalveluissa

Kansainvälisten opiskelijoiden määrä Kainuussa kasvaa ja integroituminen työelämään tehostuu

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Toisella asteella (KAO + lukiot) rekrytoidaan opiskelijoita ulkomailta ja tuetaan heitä niin, että he omaksuvat kielen ja kulttuurin ja jäävät Kainuuseen opiskelemaan ja töihin, vahvistetaan 2. asteen opetuksen kansainvälisyyttä
- Lisätään KAMK:n kansainvälisten opiskelijoiden määrää Kainuussa (vuosittain 300 kansainvälisen opiskelijan sisäänotto vuoteen 2025 mennessä)
- Tuetaan kainuulaisten yritysten valmiuksia työllistää kansainvälisiä opiskelijoita
- Varmistetaan, että kaikille KAO:n ja KAMK:n kansainvälisille opiskelijoille, jotka haluavat jäädä Kainuuseen, löytyy työpaikka
- Tehostetaan koulutuspalveluita ja koulutuksen antamista maahanmuuttajille

Kainuun älykäs erikoistuminen

Älykäs erikoistuminen on alueellisen kehittämisen keino, jossa Kainuuta kehitetään korkean osaamisen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa vahvistamalla. Älykkään erikoistumisen toimenpiteet kohdennetaan teemoihin ja toimialoihin, joilla erityisesti nähdään kestävä kasvun mahdollisuuksia tulevaisuudessa ja joilla Kainuussa on korkeaa osaamista. Keskeistä älykkäässä erikoistumisessa on yhteistyö julkisen sektorin ja yritysten välillä sekä se, että syntyviä innovaatioita ja tutkimustuloksia saadaan muuttumaan korkean jalostusarvon tuotteiksi sekä kannattavaksi ja kasvavaksi, vientiin suuntautuvaksi yritystoiminnaksi. Näin älykäs erikoistuminen parantaa työn tuottavuutta Kainuussa. Yrittäjyyden edistäminen (yritysten innovaatiotarpeiden tunnistaminen ja niiden ratkaisu, ns. EDP - prosessi) on keskeinen osa Kainuun älykkään erikoistumisen strategian toteutusta.

Kainuun älykkään erikoistumisen strategia 2021–2027 on luettavissa osoitteesta: (Kainuun älykkään erikoistumisen strategia 2021–2027 (kainuunliitto.fi). Kainuun älykkään erikoistumisen painopisteet ovat kootusti kuvassa 10.

Kainuun älykkään erikoistumisen strategia (RIS3) vuosille 2021–2027
Teemat ja toimialat

Välineet: koordinaatioryhmä ja hallinto, EDP, rahoitus ja tekninen tuki	TEEMA 1 Tutkimuksen lisääminen ja innovaatioiden edistäminen	TEEMA 2 Erikoistumis pohjan vahvistaminen ja monipuolistaminen		TEEMA 3 Yhteydet ja integraatio, toimenpiteet alueiden väliseen yhteistyöhön
		Tärkeä osa teeman 2 hankkeista perustuu aihealueella 1 tuotettujen soveltavien tutkimustulosten hyödyntämiseen.		Teema 3 on suunniteltu välineeksi, jolla helpotetaan priorisoitujen toimialojen teemoja 1 ja 2.
	INNOVAATIOIDEN KEHITTÄMINEN (soveltava tutkimus)	2A) TEOLLISUUS: biotalous, kaivostointi, metalli ja ICT	2B) OSAAMIS-INTENSIIVISET PALVELUALAT	ALUEELLISEN INNOVAATIO-JÄRJESTELMÄN PAREMPI TOIMIVUUS
	<ol style="list-style-type: none"> Mittaustekniikka Pelillistäminen ja edistyskelliset simulointitekniikat (3D, VR, AR) Big data -analytiikka ja suurteholaskenta Kiertotalous kaivosteollisuudessa ja biotaloudessa 	<p>Teollisuuden nykyaikaistamisen edistäminen investoimalla:</p> <ol style="list-style-type: none"> Uusien tuotteiden kehittämiseen Tuotantoprosessien parantamiseen (esim. I4.0 käyttöön-otto) Tuotteiden ympäristö- ja laatu-tason parantamiseen 	<ol style="list-style-type: none"> Ammattimainen (talvi)urheilu sekä urheiluvalmennus ja harjoittelu Aktiveettimatkailu Sosiaali- ja terveyspalvelut <p>Digitaalisuutta hyödyntäviä innovaatioita käytetään palvelujen tuotannon tehostamiseen (erityisesti sote-palvelut) sekä palveluista saatavan lisäarvon kasvattamiseen.</p> <p>Lisätään kansainvälistä yhteistyötä palvelujen kehittämiseen liittyvässä TKI-toiminnassa.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Innovaatioinfrastruktuurit Mukaanpääsy alueidenvälisiin, kysyntävetoisiin innovaatioprosesseihin Kehittyvät teollisuudenalat ja innovaatioalustat, mkl. alueidenväliset arvoketjut, klusterit, S3 kumppanuudet Alustatalous Investointien saaminen RIS3 teollisuudenaloille
	Yhteiset, monialaiset RIS3 teemat ja tavoitteet			
TEEMA 4: Digitaalinen siirtymä				
Teema 4 koskee digitaalisen muutoksen vahvistamista teemassa 2 priorisoiduilla teollisuudenaloilla. Tätä tarkoitusta varten teeman 4 hankkeissa saatetaan hyödyntää teemassa 3 tarjottuja alueidenvälisiä yhteistyömahdollisuuksia ja/ tai teemassa 1 kehitettyjä innovatiivisia ratkaisuja.				
<ol style="list-style-type: none"> Teollisuuden 4.0 käyttöönotto, mukaan lukien robotiikka ja automaation sovellukset Big data -analytiikan ja suurteholaskennan hyödyntäminen 				
TEEMA 5: Vihreä siirtymä ja Green Deal				
Teema 5 koskee sekä Green Deal -ratkaisujen soveltamista, että niiden kehittämistä, mikä johtaa esimerkiksi tehokkaasti teollisuuden ympäristöystävälliseen muutokseen teemassa 2. Tätä tarkoitusta varten teeman 5 hankkeissa saatetaan hyödyntää teemassa 3 tarjottuja alueidenvälisiä yhteistyömahdollisuuksia ja/ tai teemassa 1 kehitettyjä innovatiivisia ratkaisuja.				
<ol style="list-style-type: none"> Puhtaan, kohtuuhintaisen ja turvallisen energian tuotanto ja käyttö Kiertotalouden ja ympäristöllisesti kestävä tuotannon lisääminen teollisuudessa Pellolta pöytään: oikeudenmukainen, terveellinen ja ympäristöystävällinen ruokajärjestelmä Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen Ekosysteemien ja luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja palauttaminen "Pidetään kaikki mukana" eli oikeudenmukainen siirtymä 				

Kuva 10. Kainuun älykkään erikoistumisen strategia 2021–2027.

Elinkeinojen kehittämisen kärkitoimialat

Matkailu

Kainuun matkailun vetovoima perustuu alueen vahvuuksiin. Luonto, vesistöt ja omaleimainen vaaramaisema luovat perustan erilaisille matkailuelämykselle, jota ympärivuotiset aktiviteetit, lumivarmuus ja neljä vuodenaikaa täydentävät. Kainuun vahvaa paikalliskulttuuria, maakuntaidenteettiä ja korkealaatuisia kulttuurifestivaaleja hyödynnetään matkailumarkkinoinnissa. Kainuun matkailun kärkiä ovat erityisesti Vuokatti, Paljakka, Ukkohalla, kansallispuistot Hossa ja Hiidenportti, vesistöt, suurpedot sekä Kuhmon Kamarimusiikki, Kalevala, Sommelo ja Runoviikko.

Kainuun matkailukohteita markkinoidaan niin yhtenäisenä maakuntana kuin matkailualueina, kuten Vuokatti, Visit Kuhmo ja Suomussalmi, Wild Taiga, Ukkohalla, Paljakka, Visit Oulujärvi. Kansainvälisessä matkailumarkkinoinnissa Kainuu näkyy Arctic Lakeland -brändinä Visit Finlandin Lakeland-suuralueen kokonaisuudessa. Kotimaan markkinoinnissa hyödynnetään Kainuun uudistettua brändiä, sillä matkailu toimii strategisesti kiinnostuksen herättäjänä maakunnan muihin mahdollisuuksiin niin asuinpaikkana, työpaikkana kuin investointien kohteena.

Kainuu on post-korona-ajan nouseva kohde. Kainuun matkailun kasvun nopein keino onkin tunnettuuden lisääminen. Uuden brändin lanseeraaminen laajasti kampanjoilla, digitaalisten kanavien hyödyntäminen ja yksilöllisten tuotteiden paketoiminen digialustojen avulla ovat nopea keino saavuttaa kasvua. Kasvua saadaan myös matkailijoiden entistä tarkemmalla asiakassegmentoinnilla, tuotekehityksellä ja asiakasdatan analyyseillä.

Uusia Kainuun tarjontaan sopivia potentiaalisia asiakasryhmiä saadaan tapahtuma-, teema-, urheilu-, liikunta- sekä kulttuurimatkailua kehittämällä. Kiertomatkatuotteet yli maakuntarajojen esim. Järvi-Suomen alueella tai vastuullisen matkailun teemoilla ovat lupaavia tuotteita. Monipaikkaisuus, työn ja lomailun yhdistäminen, on trendi, mihin Kainuun matkailualueiden ja kuntien kannattaa tarttua niin markkinoinnissa kuin palvelutarjonnassa. Ympärivuotista kysyntää voidaan lisätä matkailukausien pidentämisellä, esimerkiksi kohdistamalla uudenlaisia palveluita ja markkinointia perheille, pariskunnille, Indie-matkailijoille, etätyöntekijöille.

Potentiaalia löytyy myös paikallisuuden korostamisella. Brändimarkkinoinnissa hyödynnetään paikkojen vahvaa tarinaa ja paikallisidentiteettiä. Kainuun markkinoinnin rinnalla tuodaan esiin myös paikkakuntia ja paikkojen tarinallistamista tuotekehityksessä. Kestävän matkailun sosiaalisen ulottuvuuden hyödyntäminen osallistamalla "kirkonkylä" ja kyläyhteisöjä, paikallisia asukkaita, voi myös synnyttää uusia mahdollisuuksia. Myös Green Care -matkailua kannattaa hyödyntää niin etätyöntekijöille kuin kansainvälisen matkailun yhtenä vetovoimatekijänä.

Kansainvälisen matkailun avautuessa kasvua saadaan etenkin lähimarkkinoilta. Saksa, Venäjä, Iso-Britannia, Ruotsi, Viro ja Keski-Eurooppa ovat alueita, joihin markkinointia suunnataan. Kansainvälistymiseen tarvitaan enemmän yhteistyötä, matkanjärjestäjäoikeuksia tuotepakettiin, pitkäjänteistä markkinointia ja osaamisen kasvattamista. Tarjonnan pistemäisyydestä ja hankalasta tavoitettavuudesta tulee päästä eroon.

Kainuun osuus matkailualalle tehdyistä investoinneista on maan pienimpiä. Investointien ja uuden yrittäjyyden houkutteluun on panostettava. Kasvun luominen matkailusektorille edellyttää aktiivista investointityötä. Matkailun kerrannaisvaikutus matkailun maakunnalliseen kokonaistuloon on suuri, siitä majoitusmyynnin osuus on vain yksi kolmannes, ja kaksi kolmannesta syntyy vähittäiskaupan, ravitsemisliiketoiminnan, liikennepalveluiden sekä virkistyspalveluiden osuudesta.

Yleistavoite:

Kainuun matkailutulo kasvaa maan keskiarvoa enemmän. Kainuun kotimaan kävijämäärä kasvaa 7 % vuosivauhtia ja kansainvälisten matkailijoiden määrä 5 % vuosivauhtia vuosina 2022–2025. Yöpymisvuorokausiin kasvu tuo 300 000 lisäyöpymistä verrattuna vuoden 2019 noin 1 miljoonaan yöpymiseen. Matkailukysyntä laajenee tasaisemmin Kainuun eri matkailualueille. Kävijämäärältään suurimpien kohteiden lisäksi myös muiden matkailualueiden kävijämäärät kasvavat. Matkailun kestävä kehitys ja sen näkyvyys osana Kainuun matkailubrändiä vahvistuvat.

Kehittämistavoitteet

Saavutettavuus paranee ja matkaketjuja kehitetään sujuviksi asiakasnäkökulmasta

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Turvataan lentoliikenteen jatkuvuus, kehitetään matkaketjujen sujuvuutta eri liikenne-
muotoja hyödyntäen.
- Kehitetään kansainväliseen matkailuun lentoliikennepohjaisia matkapaketteja
matkailualueiden kanssa.
- Parannetaan viestintää niin, että aikataulut ja ostokanavat ovat selkeästi löydettävissä.
- Kehitetään vetovoimainen matkailutarjonnan alusta, joka esittelee kattavasti matkai-
lutarjontaa Kainuun kunnissa ja mahdollistaa palveluiden ostamisen digitaalisesti.

Kasvua markkinointiyhteistyöllä

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Tehostetaan maakunnallista markkinointi- ja myyntiyhteistyötä palvelutuottajien,
ulkomaisten matkanjärjestäjien ja liikennöitsijöiden kanssa. Kootaan useita palvelu-
tuotteita laajempiin palvelupaketteihin.
- Lisätään Kainuun näkyvyyttä maakunnallisena kokonaisuutena sekä kehitetään
yhteismarkkinoinnin prosesseja, toimintamalleja ja mahdollisuuksia.
- Kehitetään markkinointiin aluekohtaisia painotuksia niin, että alueiden omat
vahvuudet näkyvät ja erottuvat asiakaslähtöisesti eri kanavissa.
- Vahvistetaan positiivista mielikuvaa ja tunnettuutta kotimaassa ja valituilla kansain-
välisillä kohdemarkkinoilla markkinoinnin, brändin tunnettuuden ja tarinallistamisen
avulla.
- Tapahtumamarkkinoinnin kehittäminen yhteisille alustoille (myös yksittäiset toimijat
mukaan alueellisten matkailukeskusten ulkopuolelta).
- Nostetaan palvelutarjontaa näkyviin digitaalisissa kanavissa.

Kansainvälisten matkailijoiden yöpymisten määrä kaksinkertaistuu ja investointien määrä kasvaa

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Kainuun kansainvälistä tunnettuutta ja vetovoimaa kehitetään Arctic Lakeland -sivuston, kuvapankin ja yhteismarkkinoinnin avulla.
- Hankitaan Kainuuseen charter-lentoja koko alueen voimin (yhteinen neuvottelutaho), turvataan riittävä majoituskapasiteetti ja lisätään korkealuokkaista majoituskapasiteettia, käytetään palveluiden näyteikkunana yhteismarkkinointisivuja.
- Haetaan investointistrategian mukaisesti paikallisia sekä koti- ja ulkomaisia investointeja Kainuun matkailuun.
- Kehitetään rajakauppaa, ostosmatkailua sekä palvelujen ja tuotteiden markkinointia venäjän kielellä valikoiduille kohderyhmille eri viestintäkanavien kautta.
- Verkostoidutaan aktiivisesti kansainvälisten toimijoiden kanssa.

Kainuun matkailuelinkeinon kestävän kehityksen mukaisuus vahvistuu

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Vahvistetaan matkailutuotteiden kilpailukykyä ja kestävän kehityksen mukaisuutta sekä kehitetään matkailutuotteita kaikissa Kainuun kunnissa
- Kehitetään yritysten liiketoimintaa ja osaamista aktiivisesti
- Tiedolla johtaminen: kerätään konkreettista dataa matkailun toteutuneesta ja ennakoitavasta kehityksestä ja kasvusta, lisätään datan kautta saatavaa ymmärrystä matkailupalveluista ja kehitetään kysyntään ennakoivasti vastaavia matkailupalveluita ja palvelupaketteja eri kohderyhmille
- Nostetaan Kainuun matkailuhelmien, -reittien ja luonnonsuojelualueiden retkeilymahdollisuuksien näkyvyyttä
- Kehitetään verkostoyhteistyötä palveluiden toteuttamisessa eri kokoisten yritysten välillä (mikro-, pk- ja valtakunnalliset toimijat)
- Tehdään ostettavuudesta helppoa asiakkaalle digikanavissa. Rakennetaan toimivat markkinointi- ja myyntiprosessit kansainvälisille ja kotimaan matkailijoille
- Kehitetään kestävästi luonto-, lähi-, kulttuuri- ja hyvinvointimatkailua sekä tapahtumia ja järviaktiiviteetteja.
- Kannustetaan matkailutoimijoita liittymään kestävän matkailun sertifikaattijärjestelmään (Sustainable Travel Finland) ja ottamaan käyttöön myös muita ympäristö- ja vastuullisuusjärjestelmiä
- Kehitetään matkailuyrittäjyyttä; kannustetaan aktiivisesti uusia kasvuhaluja yrittäjiä alalle, tuetaan omistajanvaihdoksia, investointeja ja kehittämistä, turvataan ammattimaisen työvoiman saatavuutta.
- Paikalliskulttuuriin tutustumista hyödynnetään matkailupalveluissa. Live like a local -tyyppiset tuotteet ja toimijoiden aktivointi tuottamaan matkailutuotteita (paikallisyhteisöt ja yhdistykset)
- Hyödynnetään tapahtumien, yhdistysten ja nykykulttuurin toimijoiden palveluja ja osaamista matkailussa

Teknologiaateollisuus

Teknologiaateollisuus on yksi Kainuun kärkitoimialoista. Teknologiaateollisuus käsittää kaikki teollisuuden alat, jotka tuottavat teknisiä ratkaisuja tai palveluja. Alan muodostavat elektroniikka- ja sähköteollisuus, kone- ja metallituoteteollisuus, metallien jalostus, suunnittelu ja konsultointi sekä tietotekniikka-ala. Teknologiaateollisuus on Kainuun merkittävin elinkeino, sen osuus alueen koko tavaraviennistä oli vuonna 2020 81 %, alueen koko elinkeinoelämän t&k-investoinneista 65 % ja työllisyysvaikutus noin 15 % Kainuun kaikista työllisistä.

Kainuulaisten teknologia-alan yritysten kasvulle, kehittymiselle ja uudistumiselle on entistä kriittisemmäksi noussut ammattitaitoisen osaavan työvoiman, usein nuorten, uusien tiedon ja taidon varusteltujen insinöörien sekä alansa huippuasiantuntijoiden, saaminen yrityksiin. Naisten hakeutumista teknologian aloille maakunnassa halutaan lisätä. Yritysten ja organisaatioiden vetovoimaisuutta ja kykyä oikeudenmukaisina työnantajina tulee edelleen vahvistaa.

Digitaalinen siirtymä on yksi merkittävimmin yhteiskuntaan vaikuttavista murroksista lähivuosina. ICT- ja elektroniikkaklusterin yritykset ovat digitalisaation ytimessä uuden teknologian hyödyntäjinä, tieto- ja viestintäpalvelujen tuottajina sekä yksityisen ja julkisen sektorin toimintojen tehostajina. Paikka menettää merkityksensä aineettomiin palveluihin siirryttäessä ja paikallisestikin toimien markkinat ja verkostot ovat globaaleja. Linkkiä eri teollisuuden toimialojen välillä on tärkeä vahvistaa kohti korkeamman jalostusasteen tuotteiden tuottamista ja palvelujen laajentamista.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja muutoksiin sopeutuminen sekä uudet teknologiat maailman laajuisten megatrendien ohella ovat merkittäviä toimialan kehittymisen ajureita. Ne luovat koko teknologiaateollisuuden alan yrityksille paljon uusien tuotteiden ja palvelujen kehittämisen mahdollisuuksia, joihin kainuulaisten yritystenkin on tartuttava.

Alan kannattavuutta ja kasvua takaavat uudet tilaukset ja uusien asiakkuuksien saaminen alueen ulkopuolisilta ja kansainvälisiltä markkinoilta sekä investoinnit. Yritysten kasvulle ja kehitykselle merkittäviä ovat alihankintaketjut, niiden koordinoinnin osaaminen ja verkostojen hyödyntäminen. Erityisesti pienille yrityksille ratkaisevaa on kestävässä alihankintaketjussa mukana oleminen. Oleellista on myös teknologisen kehityksen hyödyntäminen ja ennakoiva reagointi alan muuttuviin kehityssuuntiin, osaamisen päivittäminen sekä yrityksen kustannustehokkuus. Tietoliikenneinfrastruktuurin tulee alueella olla kattava ja toiminnaltaan luotettava. Riittävän laaja kuituverkko sekä sitä täydentävä mobiiliverkko luovat edellytyksiä digitaalisille palveluille, yritystoiminnalle sekä paikasta riippumattoman työn lisääntyvälle tekemiselle.

Metalliala

Skoda Transtech on yksi metallialan lippulaivoista ja alueen veturiyrityksistä. Metallialan liikevaihto ja työllistävyys ovat kasvaneet muutaman viime vuoden ajan Kainuussa hyvin Transtechin tuotteiden menekin ja saatujen isojen tilausten vetämänä. Metallialalla parhaiten menestyvät yritykset tekevät tuloksensa myös valmistamiensa maa- ja metsäkoneiden, metallirakenteiden ja niiden osien viennillä, koneistuksella, järjestelmätoimituksilla tai ovat vahvasti kiinni muun Suomen valmistavan teollisuuden alihankintaketjuissa. Yritysten, oppilaitosten

ja TKI-yhteistyön kautta haetaan alan tuotantoprosessien tehostamista ja toimintojen uudistamista. Ala on hyvin suhdanneherkkä. Alan kasvu ja kehitys voidaan varmistaa vain saamalla ammattitaitoista ja osaavaa työvoimaa alueen yrityksiin.

ICT, elektroniikka, datatalous ja peliala

ICT ja elektroniikka-alaan laskettavien yritysten toimialana on elektronisten komponenttien valmistus, kone- ja prosessisuunnittelu, tietoliikenneverkot ja niiden hallinta, ohjelmistojen suunnittelu ja valmistus eri toiminnan aloille, tietojenkäsittely, palvelintilan vuokraus, tietoliikenteen laitteiden valmistus, yhdyskuntasuunnittelu sekä arkkitehti- tai rakennetekniset palvelut.

Kainuussa on toista sataa ICT- ja elektroniikka-alan yritystä, joista suurin osa on alle kymmenen henkeä työllistäviä. Näitä isompia yrityksiä on parisenkymmentä, ja ne ovat pääsääntöisesti erikoistuneet ja kehittäneet menestyvän vientituotteen tai -palvelun. Mittaustekniikka, peliala, pelillistäminen, edistykselliset simulointitekniikat (3D, AR, VR), eSport Business sekä datakeskustoiminnot ja suurteholaskenta ovat Kainuun erityisosaamisaloja.

Kainuun datakeskustoimialan keskeisin toimija Tieteen tietotekniikan keskus, CSC, sekä yksityinen datakeskuspalveluja tarjoava Herman IT Oy ovat sijoittuneet Renforsin Rannan teollisuusalueelle Kajaaniin. Alue on turvallinen ja toimintavarma, yksi Suomen parhaista ja energiatehokkaimmista sijaintiympäristöistä datakeskuksille. Uusia investointeja, yksityisiä ja julkisen toiminnan data-alan asiakkuuksia haetaan alueelle sijoittuneen Euroopan tehokkaimpiin lukeutuvan Euro-HPC:n LUMI-supertietokoneen vanavedessä. Tavoitteena on, että eri mantereet ja mantereiden osat yhdistävät tietoliikenneyhteydet kulkisivat Kajaanin kautta ja asemoisivat sen datakeskuksineen yhdeksi solmukohdaksi maailmanlaajuisessa dataliikenteessä.

Datakeskusekosysteemiä pyritään laajentamaan kansallisesti ja kansainvälisesti eri alojen yrityksiä, TKI-toimintaa ja muuta julkista sektoria laajasti palvelevaksi, vetovoimaiseksi ja osaamisellaan houkuttelevaksi dataekosysteemiksi. Dataekosysteemin, sen verkostojen ja toimintaan liittyvän erityisosaamisen avulla ekosysteemiin koulutetaan osaajia KAMK:n datacenter-koulutuksessa. Alueelle houkutellessaan opiskelijoita, uusia osaajia, yrittäjiä sekä yrityksiin osaavaa työvoimaa.

Yleistavoite:

*Teknolohiateollisuuden kehittämisen yleistavoitteena on alan kasvu, viennin ja vientiyri-
tysten määrän kasvu, yrityskannan vahvistuminen ja hyvä työllisyys. Kasvun edellytyksenä
on osaavan työvoiman saannin varmistaminen yrityksiin sekä onnistuneet yritysten omis-
tajavaihdokset. Vuoteen 2025 mennessä teknolohiateollisuuden henkilöstömäärä kasvaa
Kainuussa 2700 henkilöön ja liikevaihto noin 750 miljoonaan euroon. Toimipaikkojen määrä
kasvaa 250 toimipaikkaan.*

Kehittämistavoitteet, metalliala

Alalla toimivien yritysten vienti ja kasvu voimistuvat ja uusia yrityksiä syntyy

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Alan kasvun esteitä poistetaan yritysten ja TKI-toimijoiden yhteistyönä tavoitteiltaan ja vaikuttavuudeltaan kunnianhimoisten kehittämishankkeiden ja pilotointien avulla
- Tuetaan yritysten pääsyä globaaleihin arvoverkkoihin (toimitusketjuihin ja uusille markkinoille) sekä erikoistumista ja kansainvälistymistä
- Kehitetään kasvua tukevia toimintamalleja ja hyödynnetään jo muualla toimiviksi todettuja malleja
- Tuetaan uusien ja isompien asiakkuuksien saamista Kainuussa toimiville yrityksille
- Tuetaan aloittavia yrityksiä ja niiden kasvua

Kainuun metalliklusterin yritykset hyödyntävät tehokkaasti digitaalisen ja vihreän siirtymän mahdollisuudet

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Perehdytään käytännön esimerkein 4. teollisen vallankumouksen (I4.0) tuomien uusien teknologioiden hyödyntämiseen toimintojen tehostamisessa ja uudistamisessa
- Kannustetaan yrittäjiä kehittämään omaa osaamistaan yli teknisten rajojen
- Otetaan käyttöön parhaiten soveltuvat menetelmät liiketoimintaprosessien tehostamiseksi (automaatio, robotiikka, 3D, AI, VR, digitaalinen tiedonsiirto, datan analysointi ja hyödyntäminen jne.)
- Toteutetaan laboratoriotointia, johon sisältyy eri pilottien testausta ja toiminnanohjausjärjestelmän ja automaation parempaa integraatiota, sekä hyödynnetään sieltä saatava data
- Tunnistetaan vihreän siirtymän mahdollisuudet yhteistyössä yritysten ja TKI-toimijoiden kanssa
- Parannetaan tuotannon resurssitehokkuutta ja hyödynnetään kiertotalouden mahdollisuuksia
- Edistetään kiertotalousmateriaalien hyödyntämistä perehtymällä uusiin teknologioihin ja menetelmiin
- Luodaan uutta liiketoimintaa, uusia tuotteita ja palveluita sekä tuotannon kehittämistä vihreän siirtymän ja kiertotalouden myötä avautuville liiketoimintamahdollisuuksille

Metalliala on houkutteleva toimiala, jolla on riittävästi osaavaa työvoimaa

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Kehitetään yritysten ja oppilaitosten yhteistyönä ammattiosaamista vastaamaan alan kehityksen vaatimuksia ja vahvistetaan valmistuvien työelämävalmiuksia
- Vaikutetaan oppisopimuskoulutuksen kehittämiseen ja kynnyksen madaltamiseen yrityksille oppisopimuskouluttajiksi lähtemiseen
- Toteutetaan muunto- ja täsmäkoulutuksia (peruskoulutuksen lisäksi) oppilaitosten ja yritysten yhteistyönä ja otetaan alueelle yrityksiin pidemmäksi aikaa tulevat työntekijät mukaan niihin

- Tuetaan yrityksiä kehittämään työelämän laatua sekä rekrytointiosaamista
- Parannetaan metallialan koulutuksen ja metallialan työpaikkojen vetovoimaa pitkäjänteisellä, eri toimijoiden yhteisellä markkinointityöllä ja kokeillaan uudenlaisia rekrytoinnin malleja ja -tapoja
- Kannustetaan nuoria ja naisia metallialan koulutuksiin ja töihin

Kehittämistavoitteet, ICT, elektroniikka, datatalous ja peliala

Toimiala kansainvälistyy ja kasvaa, yritysten kasvu vauhdittuu, digitaalisuutta hyödyntävät palvelukeskukset laajenevat ja uusia sijoittuu Kainuuseen

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Edistetään osaavan työvoiman, myös huippuosaajien, saamista yrityksiin yritysten, oppilaitosten ja maakunnan yhteisellä rekrytointi- ja maineilyllä
- Tuetaan yritysten liiketoiminnan kehittämistä, erikoistumista, kansainvälistymistä ja yritysten pääsyä globaaleihin arvoverkostoihin (pääsyä toimitusketjuihin ja uusille markkinoille)
- Ennakoidaan alan ja toimintaympäristön oleelliset muutokset ja huomioidaan ne toimialan kehittämisessä ja koulutuksessa
- Tuetaan startup-toimintaa, yritysten alkutaipaletta ja pysymistä Kainuussa yrityskiihdyttämö- ja hautomotoimintaa kehittämällä
- Tuetaan alan tuotekehitystyötä vastaamaan yhteiskunnan digitalisaatiokehityksen kasvaviin kysyntöihin
- Kannustetaan ja tuetaan yrityksiä laajentamaan 4. teollisen vallankumouksen tuomien uusien teknologioiden mahdollisuuksien ymmärrystä, omaksumista ja tehokasta käyttöönottoa
- Kannustetaan naisten hakeutumista teknologia-alojen koulutuksiin ja töihin
- Kehitetään olemassa olevia palvelukeskuksia ja edistetään uusien sijoittumista Kainuuseen. Tämä palvelee tasa-arvoisen aluekehittämisen tavoitetta tukea naisvaltaisten alojen kasvua ja vetovoimaa ja lisätä niiden työpaikkamäärää Kainuussa

Kainuuseen saadaan investointistrategian mukaisesti uusia teollisia investointeja ja datakeskustoimijoita

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Ollaan aktiivisesti mukana edunvalvonnassa ja kansallisten linjausten mukaisissa hankkeissa Kajaanin saamiseksi eri maanosia yhdistävien dataliikenteen valtaväylien varrelle
- Tuetaan uusien datakeskusten sijoittumista, uusien asiakkuuksien saamista Kainuuseen ja markkinoidaan Kainuuta vetovoimaisena teknologiateollisuuden investointikohteena
- Vahvistetaan alueen potentiaalia energiaekotehokkaana sijaintikohteena

Kainuussa on kansallisesti ja kansainvälisesti profiloitunut, vetovoimainen ja laajasti palveleva dataekosysteemi

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Edistetään yritysten, oppilaitosten ja TKI-toimijoiden yhteistyötä ja tuetaan hanke-toiminnan ja pilotointiohjelmien kautta dataekosysteemin toimintojen ja tietointen-siivisten palvelujen lisäämistä ja vahvistamista, huomioidaan ennakoivasti toiminta-ympäristön muutokset alan kehitystyössä
- Tuetaan alueen toimijoiden ja yhteistyökumppaneiden yhteistyönä tehtävää veto-voimaisen dataekosysteemin ja sen palvelutarjonnan kehittämistä, kaupallistamista ja pääsyä kansallisille ja kansainvälisille markkinoille
- Dataekosysteemin rakentamisessa keskitytään alueen ja toimijoiden vahvuuksiin Kainuun älykkään erikoistumisen painotusten mukaisesti ja tuodaan niitä näkyviin kansallisesti sekä kansainvälisesti
- Rakennetaan toimijoiden yhteistyökumppanuuksia toimialan kasvu- ja veturiyritysten sijoittumiseksi ja juurtumiseksi Kainuuseen, vahvistetaan maakunnan ulkopuolelle ulottuvaa kumppanuusverkostotoimintaa
- Tuetaan uuden yritystoiminnan syntymistä dataekosysteemin yhteyteen

Biotalous

Biotalous käyttää uusiutuvia luonnonvaroja ravinnon, tuotteiden, energian ja palveluiden tuotamiseen ja korvaa niillä uusiutumattomien luonnonvarojen käyttöä. Kainuussa biotalouden ja sen tuotannon sivuvirtojen ja eloperäisten jätteiden jalostamiseen perustuvan biokiertoalouden kehittäminen on keskeinen osa talouden ja yhteiskunnan vihreää siirtymää fossiilitaloudesta vähähiiliseen kiertoalouteen. Biotalous tuotantoprosessien tulee olla kestäviä, vähähiilisiä, energiaa vähän kuluttavia, resurssi- ja vesiviisaita ja hajautettuja. Biotalous arvoketjujen paikallinen ja alueellinen hyöty tulee optimoida ja pyrkiä tuotteiden korkeaan jalostusasteeseen. Kainuun biotaloudessa vastataan kasvavaan kansalliseen ja kansainväliseen kysyntään ja toisaalta harjoitetaan paikallista tuotantoa paikallisiin tarpeisiin kuten puurakentamista tai lähien energiaa, biokaasua tai lähiruokaa. Vihreä siirtymä avaa biotalouteen uusia paikallisia hajautetun pientuotannon mahdollisuuksia.

Kainuun biotalouden toimialajako on seuraava: metsäbiotalous, uusiutuva energia, ruoka ja sininen biotalous (vesiluonnonvarojen ja -ekosysteemien kestävä hyödyntäminen, vesiosaaminen) sekä luontomatkailu ja luontoperustaiset hyvinvointipalvelut (Green Care). Viime mainittuja kehitetään ja seurataan Kainuussa osana matkailun ja hyvinvoinnin kehittämistä. Biotalous on useita toimialoja yhdistävänä kokonaisuutena suurin Kainuun kärkitoimialoista sekä liikevaihdolla että henkilöstömäärällä mitattuna.

Metsäbiotaloudessa on biotalouden osa-alueista suurimmat kasvun mahdollisuudet Kainuussa. Kainuun metsissä kasvavan kuitu- ja tukkipuun ja muiden metsävarojen kestävä hyödyntäminen Kainuussa kasvatetaan uusilla teollisilla investoinneilla, lisäämällä paikallista jalostustoimintaa ja osaamista sekä nostamalla tuotannon jalostusastetta.

Maaseutualueiden elinvoimaisuus, yrittäjyys, hyvinvoiva ja kestävä maatalouselinkeino sekä maatalojen toiminnan jatkuvuus ovat perusta biotalouden kehittämiseksi maaseutualueilla. Maatilat ovat merkittäviä ruoan, uusiutuvan energian ja hyödynnettävien sivuvirtojen tuottajia sekä puurakentamisen kohteita.

Kainuun biotalouden kärjet ovat: **metsäbiotalous**, joka sisältää metsä- ja puuklusterin ohella myös metsien tarjoamien uusiutuvien raaka-aineiden hyödyntämisen ja jalostamisen (esim. puun eri jakeet, marjat, sienet ja tuotannon sivuvirrat) sekä ruoan tuotanto, joka sisältää maatalouden ohella luonnontuotealan sekä kalastuksen ja kalan kasvatuksen. Uusiutuva energia on kasvua ja Kainuussa erityisesti tuulivoima ja metsäenergia ovat merkittäviä investointien kohteita. Näiden lisäksi olennaista on vahvistaa kaikkien Kainuun uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hyödyntämistä ja kehittää **uusia biotalouden innovaatioita**. Hyvä vesien hallinta ja vesiekosysteemien suojelu ja kestävä hyödyntäminen eli vesiviisaus on olennainen osa bio- ja kiertotaloutta.

Yleistavoite:

Biotalous ja siihen liittyvän vesiviisaan biokiertotalouden (biologiset kierrot) tuotannon määrä sekä tuotteiden ja palvelujen jalostusaste nousevat, työn tuottavuus paranee, vienti kasvaa ja Kainuuseen saadaan lisää teollisia ja palvelualan investointeja. Biotalous saavutetaan vuoteen 2025 mennessä noin 760 miljoonan euron liikevaihto ja noin 3700 henkilöstömäärä.

Kehittämistavoitteet, metsäbiotalous ja uusiutuva energia

Vuoteen 2025 mennessä yhteisarvoltaan noin 1,2 miljardin euron teolliset investoinnit metsäbiotalouteen ja uusiutuvaan energiaan

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Varmistetaan Paltamon biotuotetehtaan investointi, Kuhmon Kantolan puutuote-teollisuusalueen kasvutavoitteiden toteutuminen sekä uusien investointien saaminen Kajaanin Renforsin Rannan teollisuusalueelle
- Varmistetaan tuulivoimaan noin 200 miljoonan euron investoinnit

Puunkäytön kestävä turvaaminen

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Kasvatetaan kestävästi Kainuun metsien hakkuumääriä, vahvistetaan luonnon monimuotoisuutta suojelulla ja luonnonhoidolla sekä lisätään puun jalostusta Kainuussa
- Lisätään metsien käyttöä virkistykseen ja ekosysteemipalvelujen tuotantoon
- Lisätään julkisilla hankinnoilla ja kaavaratkaisuilla puun käyttöä (erityisesti puurakentaminen, lähienergia)
- Lisätään puurakentamista Kainuussa merkittävästi julkisen sektorin hankkein ja kannustamalla yrityksiä markkinaehtoiseen puurakentamiseen sekä vahvistetaan puurakentamisen osaamista ja alan oppimisympäristöjä (erityisesti Kuhmon Woodpolis)
- Turvataan kestävä metsänhoidon osaaminen Kainuussa

- Kainuun metsäenergialla korvataan fossiilisia energialähteitä (erityisesti energia-käytöstä poistuva turve) nopeana toimenpiteenä, mutta pitemmällä tähtäimellä siirrytään polttoon perustumattomaan energiaan
- Varmistetaan työvoimatarpeita vastaava osaavan työvoiman saaminen metsäalalle
- Toteutetaan Kainuun metsäohjelma 2021–2025

Vahvistetaan metsiä hyvinvoinnin lähteenä

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Lisätään metsien käyttöä virkistykseen, luontomatkailuun ja ekosysteemipalvelujen tuotantoon
- Parannetaan metsä-, luonto- ja ympäristötietoaineistojen saatavuutta, käytettävyyttä sekä yhdistettävyyttä muiden tietolähteiden kanssa digitalisaation keinoin
- Varmistetaan metsien eri käyttömuotojen yhteensovittaminen

Kehittämistavoitteet, ruoan tuotanto

Kainuulaisten maatilojen toiminnan kannattavuus paranee, tuotantovolyymi säilyy, tuotanto monipuolistuu ja Kainuun maatalouden rooli ruoantuotannon omavaraisuuden takaajana sekä ympäristö- ja ilmastovastuullisuudessa vahvistuu. Luonnonvara-alan sekä kalastuksen ja kalankasvatuksen liiketoiminta Kainuussa kasvaa.

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman, CAP27-suunnitelman ja Kainuun ELY-keskuksen maaseutu-ohjelman sekä LEADER toimintaryhmien strategioiden toimeenpano
- Edistetään luonnonvara-alan sekä kalastuksen ja kalankasvatuksen liiketoiminnan kestävästä kasvusta Kainuussa
- Edistetään ympäristö- ja ilmastotavoitteiden saavuttamista
- Kehitetään kerros- ja konntiviljelyä ja muita elintarviketalous 4.0 menetelmiä

Kehittämistavoitteet, uusien biotalouden mahdollisuuksien tunnistaminen ja kehittäminen

Uusiutuvien raaka-aineiden sekä sivuvirtojen ja jätteiden jalostus Kainuussa lisääntyy

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Hankitaan lisää uusiutuvia luonnonvaroja jalostavia yrityksiä Kainuuseen, erityisesti tutkimuksen kautta kehitettävien uusien tuotteiden jalostukseen ja palvelujen tuottamiseen
- Kehitetään tuotannon sivuvirroista ja jätteistä uusia tuotteita ja niiden tuotantoa, sekä hankitaan uusia yrityksiä sivuvirtojen jalostukseen
- Vahvistetaan Kainuun biotalouden TKI-toimintaa, koulutusta ja niihin liittyvää kansainvälistä yhteistyötä

- Rakennetaan Kainuuseen kolme maakunnan eloperäisistä jätteistä energiaa tuottavaa biojalostamo, lisätään biopolttoaineiden jalostusta ja käyttöä sekä selvitetään jätteenpolttolaitoksen rakentamisen edellytykset
- Lisätään sinisen biotalouden (kalatalous ja vesi) kannattavaa liiketoimintaa sekä TKI-toimintaa Kainuussa

Kainuu vahvistuu biotalouden yritys- ja innovaatiotoiminnan alueena

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Vahvistetaan kuvaa Kainuusta erinomaisena biotalouden yrittäjyys- ja kehittämis-ympäristönä kansallisen ja kansainvälisen markkinoinnin keinoin
- Veturiyritysten (olemassa olevia / investointien kautta Kainuuseen saatavia yrityksiä) ympärille rakennetaan yritysten, TKI-organisaatioiden ja julkisten toimijoiden ekosysteemejä (konseptisuunnittelu, tuotekehitys, liiketoimintamallit ja markkinointi) sekä varmistetaan tarvittavat TKI-investoinnit. Kehitetään liiketoimintaekosysteemeihin ilman fossiilisia raaka-aineita toimivia tuotantoprosesseja
- Vahvistetaan bio- ja biokiertoalouden TKI-toimintaa, koulutusta ja yritys yhteistyötä Kajaanin yliopistokeskuksessa, Kajaanin ammattikorkeakoulussa ja Kainuun ammat-tiopistossa ja yhteistyön tehostamiseksi organisoidutaan Kainuun bio- ja biokiertoalouden TKI-klusteriksi

Kehittämistavoitteet, biotalouden kasvun edellytysten turvaaminen

Infrastruktuurin kunto ja alueen vetovoima investointikohteena paranevat ja vahvistavat Kainuun biotalouden toimintaympäristön kilpailukykyä

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Tiestön ja rautateiden sekä terminaalien kehittäminen niin, että infrastruktuuri tukee alan kasvua ja optimaalista logistiikkaa
- Kainuun vetovoiman monipuolinen kehittäminen biotalouden investointikohteena
- Erillisten biotalouden investointihankkeiden ja niihin tarvittavan rahoituksen varmistaminen

Kaivannaisala ja kemianteollisuus

Kaivannaistoiminnan aluetaloudelliset vaikutukset Kainuuseen ovat suuret. Vihreän siirtymän myötä painopiste kaivannaisteollisuudessa on siirtymässä merkittävästi akkumetallien ja -kemi-kaalien louhintaan ja jalostamiseen. Digitaalisen ja vihreän siirtymän toteutuminen lisää tekniikan ja laitteiden määrää sekä kriittisten mineraalien kysyntää ja vauhdittaa koko kaivannaisalan kasvua. Kainuu on tässä muutoksessa aallonharjalla. Alueella on runsaat mineraalivarat, joiden kestäväälle hyödyntämiselle on kysyntää. Kestävän kehityksen vaatimusten seurauksena ensisijaisten raaka-aineiden käytön ohella on kasvanut tarve kehittää kaivostoiminnan yhteyteen vesiviisasta kiertoaloutta ja hyödyntää tuotantoprosessien jätteet ja sivuvirrat raaka-aineina. Hyvä vesien hallinta on olennainen osa kestävästä kaivostoimintaa. Kaivostoiminnan tuotannon kasvaessa myös sivuvirtojen määrä kasvaa. Tutkimustoiminnalla voidaan kehittää sivuvirroista

ja jätteistä uusia jalostettavia tuotteita ja löytää niille uusia käyttötapoja. Kainuun kaivannaisstrategiassa 2022–2025 on kerrottu tarkemmin alan kehittämistavoitteet.

Kaivannaisalan suurin toimija Kainuussa on Terrafame Oy, joka siirtyi 240 miljoonan euron akkukemikaalitehdasinvestoinnin myötä kemianteollisuuteen sekä metallien jalostusketjussa eteenpäin erikoiskemikaalien tuottajaksi. Terrafame on Kainuun 3. suurin työllistäjä, suurin yksityisen sektorin työllistäjä sekä tehdasalueellaan olevien metallien louhija ja jatkojalostaja. Näin Terrafame kuuluu Kainuun kaivannaisalan kärkitoimialaan, joka on suurimman toimijan tuotannon jalostusasteen noustua perusteltua laajentaa kaivannaisala ja kemianteollisuus – kärkitoimialaksi. Myös kiertotalouden ja tuotannon sivuvirtojen jalostamisen innovaatioista syntyvät teolliset investoinnit ovat usein kemianteollisuuden alaan kuuluvia.

Yleistavoite:

Kainuun kaivannaisala ja kemianteollisuus ovat organisoituneet tunnistettavaksi, kestäväksi ja vastuulliseksi kaivannaisklusteriksi. TKI-organisaatiot, oppilaitokset ja yritykset saavat konkreettista ja mitattavaa lisäarvoa yhteistyöstä: osaavan työvoiman saatavuus on varmistettu, alan henkilöstömäärä ja liikevaihto sekä palveluiden, tuotteiden ja koulutuksen vienti kasvavat vuoteen 2025 mennessä vuoden 2020 tasosta. Vesiviisaaseen kiertotalouteen on syntynyt vuoden 2020 tilanteeseen verrattuna uutta liiketoimintaa.

Kehittämistavoitteet

Kainuun kaivannaisala ja kemianteollisuus ovat organisoituneet kansainväliset kriteerit täyttäväksi vastuulliseksi teolliseksi klusteriksi

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Kaivosten tuotantoprosessien kehittämistä sekä vesien ja -jätteiden hallintaa tukevia älykkään erikoistumisen osaamisia ja teknologioita (mittaustekniikka, simulointi, big data, suurteholaskenta) kehitetään kansainvälisen tason huippuosaamiseksi ja vientituotteiksi
- Osallistutaan ja vaikutetaan aktiivisesti Itä- ja Pohjois-Suomen kaivannaisalan kehittämissuunnitelman toteutukseen yhteistyössä muiden alueiden kanssa
- Ennakoidaan toimintaympäristön kriittiset muutokset ja huomioidaan ne toimialan kehittämisessä

Kaivannaisala kasvaa ja syntyy uusia liiketoimintamahdollisuuksia

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Turvataan uusien kaivoshankkeiden käynnistyminen silloin, kun ympäristö- ja vastuullisuuskriteerit toteutuvat ja kaivosalueen kunnat haluavat kaivoksen
- Varmistetaan kaivoshankkeiden tarvitsemien investointien saaminen osana Kainuun investointistrategian toteutusta
- Kehitetään TKI-hankkeilla kaivannaisalan sivuvirroista uusia tuotteita ja komponentteja

- Kaupallistetaan Kainuun kaivannaisvarantoihin ja sivuvirtoihin perustuvat tuotteet ja komponentit ja hankitaan investointeja niiden jalostamiseen Kainuussa
- Toteutetaan Kainuun syväalmien hyödyntämispotentiaalin tutkimus

Kainuussa on kansainvälinen, vetovoimainen ja yritysten tarpeisiin vastaava kaivannaisalan koulutuksen, tutkimuksen ja osaamisen keskittymä, jolla on näkyvä rooli kansallisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Luodaan Kainuuseen yritysten tarpeisiin vastaavaa koulutusta: jatkuva oppiminen ja tutkinnot
- Lisätään teollisuus 4.0-metodien soveltamista yritysten toiminnassa ja liiketoimintamalleissa
- Varmistetaan digitaalisia ja virtuaalisia ratkaisuja hyödyntävän valmistavan teollisuuden TKI- ja oppimisympäristön rakentaminen Kajaanin ammattikorkeakouluun
- Ajantasaistetaan kaivannaisalan TKI alustat: akkukemikaalit (KAMK) ja vesien hallinta (KYK)
- Perustetaan Kainuuseen kaivannaisalan professuuri ja tutkimusryhmä
- Tehostetaan älykkään erikoistumisen kansainvälisen yhteistyön ja kumppanuuksien vaikuttavuutta
- Lisätään koulutusvientiä sekä kansainvälisten opiskelijoiden määrää ja integroitumista Kainuun yrityksiin

Kaivannaisalan toimintaympäristö on edistyksellinen ja tukee yritysten kasvua ja vastuullisuutta

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Lisätään kaivannaisalan yritysten, sidosryhmien ja paikallisten asukkaiden vuoropuhelua ja luodaan siihen foorumeita
- Varmistetaan osaavan työvoiman riittävyys
- Organisoidaan kaivannaisalan keikkatyöläisille vetovoimaiset mahdollisuudet vakituiseen asumiseen Kainuussa ja varmistetaan heidän asettumisensa maakuntaan
- Toteutetaan kaivannaisalalle kriittiset infrahankkeet
- Maksimoidaan uusiutuvan energian käyttö kaivoksilla
- Perustetaan Kainuuseen valtakunnallinen kaivannaisalan palvelukeskus
- Kannustetaan kainuulaiset kaivostoimijat liittymään Kestävän kaivostoiminnan verkostoon ja sitä hyödyntäen kehittämään vastuullista toimintaa
- Varmistetaan, että vesiensuojelu ja ympäristön hyvä tila toteutuu Kainuun uusissa kaivoshankkeissa ja nykyisillä kaivoksilla

Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä

Vihreä siirtymä merkitsee yhteiskunnan ekologista rakennemuutosta, joka muuttaa elinkeinoja, ihmisten kulutusvalintoja sekä muuta toimintaa ilmastoviisaaksi ja kestäväen kehityksen mukaiseksi ja luo merkittävästi uutta kestävää elinkeinotoimintaa, yrityksiä ja työpaikkoja. Oikeudenmukainen siirtymä edellyttää, että ekologisten tavoitteiden toteuttamiskeinot ovat sosiaalisesti hyväksytyjä ja väistyvien toimintojen tilalle kehitetään uusia, ekologisesti kestäviä vaihtoehtoja ja muutoksista kärsiville ihmisille uusia toimeentulomahdollisuuksia.

Yleistavoite:

Kainuu on aktiivinen vihreän siirtymän toimija, joka tuottaa ilmaston muutoksen vaatimia ratkaisuja niiden globaaliin kysyntään. Vihreässä siirtymässä väistyvien elinkeinojen tilalle luodaan uusia kestäväen kehityksen elinkeinoja ja aiempaa enemmän työpaikkoja. Kainuu kasvattaa uusiutuvan energian tuotantomääriä ja energiaomavaraisuutta sekä ylläpitää päätösvaltaansa energiantuotannossa. Vuoteen 2025 mennessä uusiutuvan energian osuus energian kulutuksesta Kainuussa on vähintään 75 % ja energiaomavaraisuus 65 %. Kasvihuonekaasupäästöt laskevat niin, että ovat vuonna 2025 korkeintaan 500 CO₂-ekv kt. Kainuu säilyy merkittävänä hiilinieluna. Vuoteen 2025 mennessä vähintään neljä Kainuun kuntaa on liittynyt Hinku-verkostoon. Samoin pintavesien ekologinen tila säilyy hyvällä tasolla ja luonnon monimuotoisuus paranee. Vesien säännöstelyn aiheuttamia haittoja onnistutaan vähentämään.

Kehittämistavoitteet

Uusiutuvan energian tuotanto ja käyttö, energiatehokkuus sekä energiaomavaraisuus kasvavat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Toteutetaan kaavaratkaisujen mahdollistamat tuulivoimainvestoinnit ja luodaan uutta elinkeinotoimintaa tuulivoiman ja muun uusiutuvan energian ympärille
- Rakennetaan Kainuuseen vähintään kolme biokaasulaitosta ja biokaasun tankkausasemaa
- Irtaudutaan fossiilisten polttoaineiden käytöstä kiinteistöjen lämmityksessä
- Lisätään paikallisten uusiutuvien energialähteiden käyttöä ja energian pientuotannon määrää
- Vähennetään energian kulutusta tehostamalla tuotantoprosesseja teollisuudessa ja energiantuotannossa sekä lisäämällä energiajärjestelmien älykkyyttä ja hukkaenergian hyödyntämistä (esim. konesalien hukkaenergia)
- Toteutetaan turpeen energiakäytöstä luopuminen ja korvaaminen uusiutuvalla energialla Kainuun alueellisen oikeudenmukaisen siirtymän (JTF) suunnitelman mukaisesti
- Tuetaan ja edistetään energiasektorin vihreää siirtymää pois fossiilisista polttoaineista biopolttoaineiden käyttöön sekä pitemmällä tähtäimellä polttoon perustumattomaan uusiutuvien energialähteiden käyttöön
- Mahdollistetaan ja aktivoidaan liikenteen vihreän siirtymän toteutuminen Kainuussa. Edetään valtakunnallisen fossiilittoman liikenteen tiekartan toimissa samaan tahtiin kuin muualla maassa.

Fossiilisten raaka-aineiden korvaaminen uusiutuvilla sekä Kainuun hiilensidonta kasvavat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Puurakentamisen edistäminen (kaavoitus, julkiset hankinnat, julkiset ja yksityiset rakennuskohteet) ja puutuoteteollisuuden tuotteiden viennin lisääminen
- Uusien investointien ja TKI-toiminnan avulla kehitetään puusta ja sen sivuvirroista uusia pitkäikäisiä tuotteita korvaamaan fossiilisia raaka-aineita
- Metsien hoidon laadun ja aktiivisuuden parantaminen: Metsät hoidetaan ja harvennetaan niin, että ne järeytyvät. Metsien kasvun lisääminen lannoituksilla (etenkin kiertotaloudenlannoitteilla esim. tuhka)
- Maankäytön suunnittelu ja metsityksen lisääminen: metsäpinta-ala säilyttäminen, hakkuupoistuman korvaaminen metsittämällä, jatkuvapeitteinen metsänkäsittely turvemailla
- Tuetaan teollisuuden, maatalouden ja muun alkutuotannon kehittämistä kohti hiilineutraaleja suljetun kierron tuotantoprosesseja
- Tuetaan maatalouden kehittämistä hiilensitojaksi

Talouden vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä fossiilitaloudesta vähähiiliseen kiertotalouteen etenee ja yritykset ovat hyödyntäneet sen tuoman lisäarvon elinkeinotoimintaan

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Tehostetaan julkisten hankintojen avulla vähähiilisyyttä painottamalla hankinnoissa paikallisuutta ja lyhyitä kuljetusmatkoja
- Kehitetään uusiutuvien luonnonvarojen jalostamisesta (erityisesti maatalous, luonnon-tuoteala ja metsäbiotalous) sekä kaivosten prosesseista syntyvistä sivuvirroista ja jätteistä uusia kaupallisesti kannattavia tuotteita
- Yritysten, tutkimuksen ja kehittämisen yhteistyöllä luodaan uusia kestävän kehityksen tuotteita ja palveluja ja hankitaan niiden tuotantoa varten Kainuuseen investointeja
- Lisätään yritysten tietoisuutta kestävän kehityksen rahoitusmahdollisuuksista ja niiden hyödyntämistä
- Yritykset kehittävät osaamistaan, toimintaansa ja liiketoimintamallejaan vihreän siirtymän edellyttämällä tavalla
- Tuetaan ja edistetään teollisuuden vihreää siirtymää kohti hiilineutraaleja suljetun kierron tuotantoprosesseja
- Onnistunut ja oikeudenmukainen vihreä siirtymä varmistetaan ennakoivalla vaikutusten tunnistamisella, mahdollisuuksien vahvistamisella ja kipukohtiin reagoimisella
- Kainuun maakunnallinen ilmasto- ja ympäristöasioiden neuvottelukunta tehostaa vihreän siirtymän yhteistyötä
- Luodaan vähähiilisen kiertotalouden työpaikkoja yhteensä 600 htv

Elinympäristön hyvä tila ja luonnon monimuotoisuus Kainuussa vahvistuvat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Maankäytön suunnittelua, aluekehittämistyötä, elinkeinotoimintaa ja elinkeinojen kehittämistä sekä kansalaisten ja järjestöjen toimintaa toteutetaan niin, että huomioidaan luonnon monimuotoisuus ja sen parantaminen
- Ympäristöviranomaiset seuraavat luonnon monimuotoisuutta, tunnistavat monimuotoisuuden keskeiset uhkatekijät ja varmistavat monimuotoisuuden turvaamisen elinkeinoja kehitettäessä
- Kainuun vesi- ja mittaustekniikan osaamista hyödynnetään vesiekosysteemejä turvaavien ratkaisujen kehittämisessä
- Vahvistetaan maa- ja metsätalouden roolia luonnon monimuotoisuuden ja perinnetuotooppien vahvistajana
- Kannustetaan Kainuun kuntia liittymään Hinku-verkostoon
- Kainuun varautumisfoorumin toimintaan otetaan mukaan ilmastonmuutokseen sopeutuminen

Saavutettavuus, aluerakenne ja monipaikkaisuus

Saavutettavuutta uusilla liikkumISRatkaisuilla ja sähköisillä palveluilla sekä infrastruktuuri-investoinneilla

Kainuussa liikennejärjestelmän kehittämisessä korostuvat elinkeinoelämän toimintaedellytysten turvaaminen ja vahvistaminen (erityisesti tärkeät kuljetusreitit ja yhteydet satamiin), varautuminen uusiin investointeihin, ulkoinen ja sisäinen saavutettavuus (erityisesti lentoliikenne sekä arjen sujuva ja turvallinen liikkuminen ja matkaketjut) sekä lisäksi maakunnan sijainnista johtuvana kansainvälinen saavutettavuus ja yhteydet naapurimaihin. Sujuvat tie-, rata- ja lento-yhteydet ovat Kainuun kehittymiselle elintärkeitä ja yksi tärkeimmistä alueen vetovoimaan vaikuttavista tekijöistä.

Liikennejärjestelmän kehittämisen yhteiskunnallisia päämääriä ovat maan kilpailukyvyen edistäminen, ilmastonmuutoksen torjunta sekä alueiden elinvoima ja saavutettavuus. Näitä päämääriä edistetään liikennejärjestelmäsuunnittelulla, jonka tavoitteena on edistää toimivaa, turvallista ja kestävästä liikennejärjestelmästä. (Lähde: Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma ja Kainuun liikennejärjestelmäsuunnitelma)

Valta- ja kantateiden (esim. valtatie 5, 6, 22 ja kantatie 89) sekä alemman asteisen tieverkon sujuvuuden ja turvallisuuden parantamista edistetään edunajamisella ja yhteistyöllä. Kainuun saavutettavuuden kannalta keskeiset liikenneinvestointitarpeet on perusteltua nostaa mm. valtakunnallisiin investointisuunnitelmiin ja -ohjelmiin. Valtatieverkkoa selkeytetään niiden luokitusta ja tienumerointia kehittämällä (vt 6, vt 22 ja kt 89). Alemman asteista tieverkkoa hoidetaan, korjataan ja kehitetään tarpeita vastaavasti, ja Kainuuseen kohdistetaan elinkeinojen kehittämisen edellyttämä määrä tienpidon määrärahoja.

Ratayhteyksien turvaamisen ja kehittämisen tavoitteena on mm. saavuttaa pitkällä aikavälillä noin 5 tunnin matka-aika junalla Helsingistä Kajaaniin (Savonrata ja Itärata). Savonrata pyritään nostamaan valtakunnallisesti tärkeäksi rataverkon kehittämishankkeeksi. Alkuvaiheessa edistetään radan kehittämistoimenpiteiden suunnittelun ja nopeuttamistoimenpiteiden välitöntä aloittamista. Rataverkon peruskorjauksilla ja tarvittavien liikennepaikkojen toteutuksella (Murtomäki-Otanmäki, Vuokatti-Lahnaslampi, Ylivieska-Iisalmi-Kajaani-Kontiomäki-Vartius) turvataan elinkeinoelämän kuljetusten toimivuus, päivittäinen liikennöinti sekä varmistetaan rautatieturvallisuus ja vähennetään rataverkon korjausvelkaa. Oulu–Kajaani henkilöjunayhteyden palvelutason ja välityskyvyn parantaminen sekä tasoristeysten poistaminen lyhentää matka-aikoja ja liikenteen sujuvuus paranee. Kehitetään Kontiomäki–Joensuu ratayhteyttä ja edistetään henkilö- ja tavaraliikennejunayhteyksien avaamista Kontiomäeltä Kemijärvelle.

Kajaanin lentoyhteyksien turvaamisessa keskitytään monipuoliseen yhteistyöhön ja edunajamiseen lähtökohtana enintään kolmen tunnin kokonaismatka-aika Kajaanin ja Helsingin välillä. Lähtökohtana on saavuttaa koronapandemiaa edeltävä tilanne, jossa lentomatrustajien määrä oli keskimäärin 90 000 matkustajaa vuodessa. Lisäksi selvitetään sähköisen lentoliikenteen tulevaisuuden mahdollisuuksia edistäen liikenteen vihreää siirtymää.

Tietoliikenteellisesti hyvä ja elinkeinoelämän toimintaa tehostava ja investoreita kiinnostava asema ja toimintaympäristö edellyttävät kapasiteetiltaan riittäviä ja luotettavia tietoliikenteen runkoverkkoyhteyksiä. Kainuulle ja Renforsin Rannan datakeskuksen ja dataekosysteemin kehittymiselle on tärkeää asemoitua Suomen kautta kulkevalle Aasian ja Euroopan yhdistävälle datan valtaväylälle. Kapasiteetiltaan hyvät ja vakaasti toimivat alueen asutuksen ja eri toiminnot kattavat tietoliikenneyhteydet ovat omalta osaltaan elinkeinotoiminnan ja koko yhteiskunnan toimintojen digitalisoinnin ja kehittämisen perusta. Ne myös mahdollistavat nykyisten ja uusien palvelujen laajan käyttöönoton. Myös tulevaisuuden sujuva ja tehokas liikennejärjestelmä hyödyntää monipuolisesti älyliikenteen ja digitalisaation ratkaisuja.

Kävelyn ja pyöräilyn toimintaedellytyksiä parannetaan erityisesti kuntakeskuksissa ja matkailualueilla. Joukkoliikenteen vuoroilla parannetaan tarpeellisia opiskelu-, työmatka-, asiointi- ja liityntäyhteyksiä oppilaitosten ja merkittävien työpaikka-alueiden välillä. Aloitetaan valmistautuminen vähäpäästöisten ja päästöttömien ajoneuvojen käyttöön ottamiseen joukkoliikenteessä. Maastoliikenne- ja ulkoilureitistöä kehitetään virkistyksen ja kestävän luontomatkaillen tarpeisiin.

Kansainväliseen ja ylirajakunnalliseen kehittämis-yhteistyöhön osallistamalla edistetään mm. Kainuun kautta kulkevan TEN-T-verkon niin kutsutun kattavan verkon (comprehensive network) toimivaa kytkeytymistä TEN-T ydinverkkoihin (core network). Rajanylitysliikenteen edellytyksiä parannetaan ja monipuolistetaan (Vartius, Kontiomäki-Niirala, Haaparanta-Tornio, Kouvola-Aasia). Valtakunnallisten ja kansainvälisten liikenneyhteyksikäytävien tarpeet huomioidaan Kainuun sisäisen infrastruktuurin ja liikenneyhteyksien kehittämisessä (mm. Northern-Axis, Barents Link käytävä ja muut Barentsin alueen priorisoidut liikennekäytävät).

Yleistavoite:

Kainuuseen pääsee nopeasti ja sujuvasti eri liikennemuodoilla. Alueella on helppoa ja turvallista liikkua ja Kainuussa on sujuvat matkaketjut. Liikenneväylien kunto ja palvelutaso vastaavat alueen tarpeita. Liikenteen vihreä siirtymä etenee aluetaloudellisesti kestäväällä tavalla. Kainuu on tietoliikenteellisesti hyvin saavutettavissa, ja koko maakunnassa on kattavat, nopeudeltaan eri toimijoiden tarpeita vastaavat ja luotettavat tietoliikenneyhteydet. Kansainvälisten matkailijoiden määrän kasvuun ja alueen omiin tarpeisiin perustuen kokonaismatka-aika Kainuu-Helsinki välillä on enintään 3 tuntia nopeimmalla kulkuyhteydellä. Kainuuseen vakiintuu markkinaehtoinen lentoliikenne, jonka matkustajamäärä vuonna 2025 on vähintään 90 000. Kajaanin ja Helsingin välinen matka-aika junalla lyhenee. Kainuun hyvä saavutettavuus parantaa osaavan työvoiman saatavuutta, monipaikkaisuutta ja väestön hyvinvointia.

Kehittämistavoitteet

Elinkeinoelämän kilpailukyvyyn sekä sujuvan ja turvallisen arjen liikkumisen tarpeita vastaavat, kansainvälisiin liikennekäyttöihin kytkeytyvät liikenneyhteydet

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Kainuun saavutettavuuden ja kytkeytyvyyden parantaminen edunajamisella ja yhteistyöllä maakunnan sisällä, kansallisesti ja kansainvälisesti mm. TEN-T ydinverkkoon
- Kajaanin lentoyhteyksien varmistaminen sekä maanteiden ja ratayhteyksien sujuvuuden ja turvallisuuden parantaminen pitkäjänteisesti huomioiden lisäksi huoltovarmuustekijät
- Alemman asteisen tieverkon ylläpito ja kehittäminen alueen tarpeita vastaavaksi ja riittävien tienpidon määrärahojen varmistaminen
- Kävelyn ja pyöräilyn toimintaedellytyksien parantaminen erityisesti kuntakeskuksissa ja matkailualueilla
- Maastoliikenne- ja ulkoilureitistöjen laatua parannetaan koko Kainuun alueella vastaamaan virkistykseen ja kestäväen luontomatkailun tarpeita
- Sujuvan arjen, oppilaitosten ja merkittävien työpaikka-alueiden saavutettavuuden turvaaminen joukkoliikenteellä ja uusilla innovatiivisilla tavoilla
- Kainuun liikennejärjestelmäsunnitelman (2018) ja Pohjois-Suomen liikenne- ja logistiikkastrategian (2017) tarkistamistarpeiden arviointi ja päivittäminen

Liikenteen vihreän siirtymän eteneminen, toimivat matkaketjut, kehittyvät liikenteen palvelut ja digitaalisuuden hyödyntäminen aluetaloudellisesti kestäväällä tavalla

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Liityntäyhteyksien sekä matka- ja logistiikkaketjujen kehittäminen matkustajia ja elinkeinoelämää palveleviksi, toimiviksi kokonaisuuksiksi
- Liikenteeseen liittyvän digitaalisen tiedon hyödyntäminen, liikenteen optimointi sekä uusien palvelujen kehittäminen sujuvan ja turvallisen liikennejärjestelmän varmistamiseksi

- Kehitetään vauhdikkaasti sähköautojen lataus- ja kaasautojen tankkausverkostoa, jotta vähäpäästöiset autot pystyvät Kainuussa yleistymään
- Hyödynnetään onnistuneesti ja ennakoivasti liikenteen vihreän siirtymän EU-sääntelyn tuomat mahdollisuudet

Kainuun tietoliikenteellinen saavutettavuus ja nopeiden yhteyksien alueellinen kattavuus toteutuvat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Elinkeinoelämän, kotitalouksien ja vapaa-ajan asumisen sekä monipaikkaisuuden tarpeita vastaavat kiinteät laajakaistayhteydet varmistetaan toimijoiden yhteistyöllä koko maakunnan alueella, huomioiden mobiiliverkon rajoitukset itärajan läheisyydessä
- Varmistetaan riittävien, langattomien verkkoyhteyksien saatavuus koko Kainuun alueella huomioiden mobiiliverkon rajoitukset itärajan läheisyydessä
- Täydennetään kehittyvillä mobiiliyhteyksillä kiinteitä laajakaistayhteyksiä sekä hyödynnetään mobiiliverkon potentiaali saavutettavuuden kehittämisessä
- Edistetään kansainvälisten runkoverkkoyhteyksien suunnittelua, toteuttamista ja käyttöönottoa

Elinkeinotoiminnan ja investointien sijoittumista tukeva kestävä aluerakenne, monipaikkaisuus sekä toimivat palvelut

Monipuolisen asumisen, työnteon ja opiskelun edellytyksiä kehitetään viihtyisän, kilpailukykyisen ja vetovoimaisen muuttovoittomaakunnan saavuttamiseksi.

Kainuussa tuetaan ihmisten vapautta valita asuinpaikakseen erilaisia vetovoimaisia asuin ympäristöjä haja-asutusalueilta sekä taajamista. Samoin elinkeinoelämän käyttöön tarjotaan niiden erilaisiin tarpeisiin parhaiten soveltuvia alueita. Elinkeinoelämän edellytykset yhteensovitetään (moninaiskäytön periaatteen mukaisesti) muiden toimintojen kanssa tarkoituksenmukaisella tavalla. Olemassa olevaa perusinfrastruktuuria pyritään hyödyntämään ja käyttöä tehostamaan nykyistä paremmin.

Maakuntakaavoituksella edistetään maakunnan veto- ja pitovoimaa sekä hyvää ympäristöä, luonnon monimuotoisuutta ja kestävää luonnonvarojen käyttöä osoittamalla riittävät ja tarkoituksenmukaiset aluevaraukset mm. kulttuuriympäristön vaalimiseen, maa- ja kalliokiviainesten ottoon ja elinkeinoelämän tarpeisiin. Tuulivoimatuotantoa ja voimajohtoverkon kehittämistarpeita ohjataan Kainuussa siihen parhaiten soveltuville alueille pitkäjänteisellä ja muut maankäyttö tarpeet yhteensovittavalla suunnittelulla, valtakunnalliset erityiskysymykset huomioiden. Maanpuolustuksen ja rajavalvonnan tarpeet otetaan huomioon sekä turvataan niille riittävät alueelliset kehittämis edellytykset ja toimintamahdollisuudet. Maakuntakaavassa osoitettavat aluevaraukset sovitetaan yhteen muiden maankäyttötarpeiden kanssa mm. huoltovarmuustekijät huomioiden.

Yleistavoite:

Kainuu on viihtyisä, vetovoimainen ja monipaikkainen monipuolisen vapaa-ajan ja pysyvän asumisen sekä työnteon ja yrittämisen alue, jossa arki on sujuvaa, palveluverkko ja palvelujen saavutettavuus vastaavat käyttäjien tarpeita. Toimiva, tehokas ja vetovoimainen yhdyskunta- ja aluerakenne on turvattu. Koko maakunnassa ovat tarpeita vastaavat nopeat ja luotettavat tietoliikenneyhteydet.

Kehittämistavoitteet

Kainuussa on tarjolla viihtyisiä ja toimivia asumisvaihtoehtoja ja Kainuun vetovoimaisuus elinkeinojen sijoittumispaikkana vahvistuu. Monipaikkaisuuden edellytykset paranevat kattavalla ja mahdollistavalla, asiakaslähtöisellä kaavoituksella koko maakunnan alueella sekä muulla alueidenkäytön suunnittelulla.

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Alueidenkäytön suunnittelussa vetovoimaisia alueita kuten ranta-alueita kehitetään viihtyisinä asumisen ja virkistyksen alueina ottaen huomioon vapaa-ajan, osa-aikaisen tai pysyvän asumisen tarpeet sekä luontoarvot
- Olemassa olevien rakenteiden (ml. toimitilojen) kestävä, kustannustehokas ja ympäri- vuotinen käyttö sekä Kainuun erilaisten asumisen- ja yritysten sijoittumisvaihtoehtojen monipuolinen hyödyntäminen. Paikallisten tarpeiden ja olosuhteiden ymmärtäminen rakentamisen ohjauksessa (joustavuus) sekä vapaa-ajan asunnon vakituiseksi asunnoksi muuttamisen helpottaminen asiaan liittyvät edellytykset huomioiden
- Kunnissa laaditaan ajantasaisia, kysyntää vastaavia, ennakoivia ja mahdollistavia kaavoja (erityisesti yleiskaavoja)
- Alueiden käytön suunnittelun osaaminen ja voimavarojen turvaaminen (esim. aluearkkitehtitoiminta tai muu kuntien välinen yhteistyö)

Palveluverkko ja palvelujen saavutettavuus turvataan. Monipaikkaisuuden edellytykset paranevat kattavilla kiinteillä tietoliikenneyhteyksillä ja kehittyvillä palveluilla.

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Palveluja ja uusia toimintatapoja kehitetään innovatiivisesti vastaamaan käyttäjien tarpeita (mm. liikkuvat ja digitaaliset palvelut)
- Palvelumuotoilun osaamista ja hyödyntämistä lisätään
- Huomioidaan palvelujen tuotannossa myös kausiasukkaat dataa monipuolisesti hyödyntäen
- Elinkeinoelämän, kotitalouksien ja vapaa-ajanasutuksen tarpeita vastaavat tehokkaat ja toimintavarmat kiinteät laajakaistayhteydet varmistetaan sujuvalla yhteistyöllä eri toimijoiden kesken. Kehittyvät mobiiliyhteydet täydentävät kiinteitä laajakaistayhteyksiä

Elinkeinotoiminnan, työnteen sekä opiskelun edellytykset etänä Kainuusta käsin paranevat mökiltä, kodista ja etäpalvelutoimistoilta

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Paikasta riippumattomien palvelu-, työ-, koulutustoimintojen ja niihin perustuvan yritys- ja palvelutoiminnan kehittäminen ja mahdollistaminen
- Mahdollistetaan paikasta riippumaton etätyö ja -opiskelu vapaa-ajanasunnoilla ja matkailukeskuksissa. Edistetään etätyöpalvelupisteiden toteuttamista
- Huippunopeiden, kansainvälisten, luotettavien ja kapasiteetiltaan riittävien tietoliikenteen runkoverkkoyhteyksien rakentamisen edistäminen
- Kehitetään maakunnan vetovoimaisuutta kokonaisvaltaisesti huomioiden joustava rakennuslupatoiminta, kiinteiden laajakaistayhteyksien kattavuus, uusien kohderyhmien palvelut sekä helpottamalla vapaa-ajan asunnon muuttamista vakituiseksi asunnoksi asiaan liittyvät edellytykset huomioiden

Kainuu-ohjelman vaikuttavuuden varmistaminen

Tässä luvussa kuvataan, millaisilla prosesseilla Kainuu-ohjelman tavoitteita ja toimenpiteitä toteutetaan. Maakunnallinen, kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö ovat ohjelman toteuttamisen keinoja. Sopimuksellisuuden avulla ohjelman vaikuttavuutta tehostetaan.

Kansainvälistyminen

Kainuun aluekehitys on syveneissä määrin riippuvainen kansainvälisyydestä. Kainuu on osa laajaa kansainvälistä toimintakenttää, jossa Kainuun liitto aluekehitysviranomaisen tehtävässä toteuttaa jatkuvaa kansainvälistä yhteistyötä ja edunajamista. Kainuun kansainvälisen yhteistyön pääsuunnat ovat Venäjä ja pohjoiset alueet (Barents ja NSPA) sekä EU. Keskeisessä roolissa on edunajaminen EU:n suuntaan ja vaikuttaminen rajat ylittävien rahoitusohjelmien sisältöihin ja päätöksentekoon EU-ohjelmakaudella 2021–2027 ja sen jälkeen. Itä- ja Pohjois-Suomen EU-toimisto Brysselissä on keskeinen edunajamisen kanava.

Aktiivinen yhteistyö Barentsin euroarktisella alueella sekä Venäjän lähialueiden kanssa lisää kainuulaisten yritysten ja organisaatioiden mahdollisuuksia laajentaa kansainvälistä toimintakenttäänsä ja vahvistaa kansainvälisen liiketoiminnan osaamista. Vientiryhtiä Kainuussa on valtakunnallisesti katsoen vähän, ja suurimmalla osalla viennin osuus liikevaihdosta on vähäinen. Viennin ja vientiryhtien määrän lisääminen sekä kansainvälisten investointien houkuttelu Kainuuseen ovat aluetalouden kestävä kasvun edellytyksiä. Kansainvälisen matkailun kehittäminen on keskeinen ja vaikuttava ulottuvuus kansainvälisessä yhteistyössä. Tulevina vuosina Kainuulla on potentiaalia profiloitua matkailu- ja terveysturvallisena Arctic Lakeland -matkailukohteena kansainvälisille matkailijoille.

Kansainvälinen yhteistoiminta, raja-alueyhteistyö sekä osaajien (työntekijöiden ja opiskelijoiden) saaminen ulkomailta korostuvat Kainuun kehittämisessä. Monikulttuurisuuden näkeminen rikkautena sekä maahanmuuttajien osallisuuden vahvistaminen lisäävät Kainuun potentiaalia vetovoimaisena työperäisen maahanmuuton kohdealueena ja kansainvälisiä opiskelijoita houkuttelevana opiskelu- ja asuinpaikkana. Monikulttuurisuus liittyy keskeisesti Kainuu-ohjelman arvoihin ja on modernin yhdenvertaisen maakunnan keskeinen rakennusaine. Tulijoiden pitää tuntea itsensä tervetulleiksi ja päästä mukaan kainuulaisiin merkisyhteisöihin.

Kainuussa Venäjä-yhteistyö nähdään tärkeänä osana kansainvälistä toimijuutta ja yhteistyön kehittämistä, ja siihen liittyvää edunajamista tehdään virkamies- ja poliittisella tasolla sekä Euregio Karelia -yhteistyöfoorumien kautta. Venäjä-yhteistyötä edistetään Kainuun Venäjä-strategian 2021–2027 tavoitteiden mukaisesti. Kainuun edustajat osallistuvat aktiivisesti Barentsin aluehallintojen väliseen yhteistyöhön alueneuvoston ja -komitean sekä alakohtaisten sektoriyöryhmien jäseninä. Yhteistyön keskeisenä tavoitteena on edistää Barentsin alueen vakaata ja kestävä kehitystä.

Kansainvälinen yhteistyö on keskeinen keino Kainuu-ohjelman tavoitteiden saavuttamisessa. Kansainvälisellä yhteistyöllä turvataan osaavan työvoiman saantia ja vauhditetaan Kainuun aluetalouden kestävää kasvua. Tämän tavoitteen toteuttamisen keinot on kuvattu Kainuu-ohjelman eri teemojen yhteydessä.

Tilannekuva määrittää vuosittain Kainuu-ohjelman kriittisimmät kehittämiskärjet

Kainuu-ohjelma on maakuntahallituksen ja -valtuuston linjaus ajantasaiseen tilannekuvaan perustuvista Kainuun keskeisistä kehittämistarpeista ja -tavoitteista. Ohjelma sisältää maakuntasuunnitelman vuoteen 2040 sekä maakuntaohjelman vuosille 2022–2025. Tilannekuvan perusteella on tunnistettu Kainuun kriittiset menestystekijät, joissa pitää onnistua, jotta maakunnan elinvoimaisuus voi halutulla tavalla vahvistua. Kriittiset menestystekijät muodostavat Kainuu-ohjelman painopisteet.

Maakuntasuunnitelmassa on tavoitteellinen Kainuu 2040 -tulevaisuusskenaario, joka on jaettu kriittisten menestystekijöiden mukaisiin teemoihin. Kainuu 2040 -visio tiivistää tavoitteellisen skenaarion keskeisen sisällön ja tavoitteet. Maakuntaohjelma vuosille 2022–2025 rakentuu niin ikään kriittisten menestystekijöiden mukaisiin painopisteisiin, ja siinä on kuvattu tavoitteet ja toimenpiteet, joilla Kainuuta kehitetään maakuntasuunnitelman viitoittamaan suuntaan. Ohjelman toteutusta ja kehittämistyötä ohjaavat Kainuu-ohjelman arvot.

Kainuu-ohjelma on laadittu laajana yhteistyönä ja sidosryhmien osallistumisen ja kuulemisten kautta. Maakuntaohjelmassa on tavoitteiden ohella linjattu toimenpiteet, joita ei ole vastuutettu ohjelmatekstiin. Tavoitteita ja toimenpiteitä toteutetaan vuosittain tarkennettavalla maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelmalla (TOPSU), jossa linjataan kriittisimmät maakuntaohjelman mukaiset kehittämisen kärjet, tavoitteet ja toimenpiteet. Näitä toteutetaan EU:n ja kansallisilla aluekehittämisen varoille sekä edunvalvonnan keinoin. Lisäksi Kainuun maakunta ja valtioneuvosto tarkentavat vuosittain aluekehittämisen (ALKE) keskusteluissa kriittisimmät maakuntaohjelman mukaiset kehittämisen kärjet ja sopivat yhteisistä toimista.

Kainuu-ohjelmaan vastuutahoja ei voida merkitä, koska ne olisivat samalla vastuutahoiksi määrätyille toimijoille avoin valtakirja hakea vastuurooliin vedoten välittäviltä viranomaisilta (Kainuun liitto, Pohjois-Pohjanmaan ELY keskus) kehittämisrahoitusta toimien toteutukseen. Ohjelman kirjauksilla rahoitusta ei voida sitoa, vaan aluekehittämisrahoitusten tulee olla kaikkien tukikelpoisten toimijoiden haettavissa.

Yhteistyö ja kumppanuus Kainuussa, kansallisesti ja kansainvälisesti

Vaikuttava maakunnan sisäinen yhteistyö sekä yhteistyö keskushallinnon ja muiden maakuntien ja alueiden kanssa koti- ja ulkomailla ovat Kainuun elinvoiman vahvistamisen kohtalon kysymyksiä. Kainuun kunnat, kuntayhtymät, yhdistykset, järjestöt ja yritykset takaavat lähipalvelut, kehittämissyhteistyön ja lähidemokratian. Kainuun yksittäiset kunnat saavat vipuvoimaa edunajamiseen ja kehittämiseen yhteistyöstä muiden kuntien kanssa. Kainuun liitto on luonteva yhteistyön mahdollistaja ja foorumi, jonka toimintamahdollisuuksia tulee vahvistaa.

Maakunnallisen yhteistyön pohjana on yhteinen jaettu tilannekuva ja ymmärrys Kainuun tilanteesta. Kainuun liitto vastaa ja koordinoi tilannekuvan laatimista ja sen vahvistaa maakuntahallitus. Tilannekuvaan perustuvat kehittämistavoitteet, jotka ohjaavat yhteistyötä ja edunvalvontaa. Tilannekuvan muuttuessa niitä pitää pystyä nopeastikin tarkentamaan. Nopea reagointi taas edellyttää avointa tiedonkulkua ja luottamusta, jota yhteiset onnistumiset vahvistavat.

Kun monen kunnan Kainuu kykenee alueen sisällä hyvään yhteistyöhön, turvataan lähidemokratia, saadaan toimivat lähipalvelut, säästetään resursseja ja vahvistetaan Kainuun elinvoimaa. Samalla turvataan Kainuun asema itsenäisenä maakuntana, ja yhteistyön kautta maksimoidaan Kainuun vaikutusvalta edunajamisessa ja yhteistyössä muiden alueiden ja keskushallinnon kanssa. Maakunta-asema turvaa Kainuulle maakunnille kohdennettuja aluekehittämisen resursseja (kuten kansalliset ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan resurssit) ja toimintamalleja itsenäiseen päätäntävaltaan ja pitää elinvoimaa rakentavan kehittämistyön ja päätöksenteon lähellä, omassa maakunnassa.

Kainuu rakentuu merkitysyhteisöistä, jotka muodostuvat hyvinvoivista asukkaista ja perheistä sekä elinvoimaisista työ- ja opiskelupaikoista, yrityksistä, julkisesta sektorista, kunnista ja järjestöistä. Näiden kaikkien mahdollisuuksia merkityksellisen elämän rakentajina vahvistetaan maakunnallisella yhteistyöllä.

Maakunnan elinvoiman vahvistamisessa tulee tehdä poliittisten päättäjien ohjauksessa ja poliittisten linjausten mukaisesti vaikuttavaa yhteistyötä alueen kehittäjäkumppaneiden (yksityisen, julkisen sekä 3. ja 4. sektorin toimijat) kesken aluekehitysviranomaisten asiantuntemusta ja yhteistä tilannekuvatietoa hyödyntäen. Näin yhdistetään aluekehittämisen tiedolla johtaminen ja poliittinen ohjaus.

Järjestöt ja yhdistykset ovat yhteisöllisyyttä ja merkityksellistä elämää rakentavia merkitysyhteisöjä, kansalaisyhteiskunnan ydintä ja maakunnan avaintoimijoita. Niiden keskinäinen yhteistyö organisoituu Kainuun järjestöasiain neuvottelukunnan kautta (Kainuun Jane), joka on keskeinen yhteistyökumppani maakunnan kehittämisessä. Järjestöillä on korvaamaton rooli palvelujen tarjoajina, ja ne toimivat myös maksullisten palvelujen tuottajina. Kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiä tulee vahvistaa.

Yritykset ovat aluetalouden selkäranka. Niiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia sekä yritysten tarvitsemaa tukiverkostoa pitää kehittää maakunnallisena yhteistyönä, jossa keskeisiä toimijoita ovat ainakin kunnat, KAMK, KAO, KYK, Kainuun yrittäjät, Leader-ryhmät, Kainuun Jane, ProAgria, AVI, EK, kauppakamari sekä Kainuun liitto ja Kainuun ELY-keskus. Kainuun yrittäjien organisoimaa Business Kainuu -verkostoa tulee hyödyntää yhteistyörakenteena.

Uuden aluekehityslain myötä maakuntien ja keskushallinnon välinen vuoropuhelu tehostuu ja vuosittaiseksi käytännöksi vakiintuu maakunnan ja valtioneuvoston välinen aluekehittämis-keskustelu (ALKE), jossa määritellään maakunnan vuosittaiset kehittämisen painopisteet ja yhteistyötoimet. Maakuntaohjelmaa ja hallituksen aluekehittämissäätöstä käytetään perustana maakunnan ja valtion ALKE-keskusteluissa.

Aluehallinnon ja palvelutuotannon uudistuksissa tarvitaan olemassa olevien toimintatapojen uudistamista sekä luottamusta ja yhteistä näkemystä. Kolmannen sektorin ja yritysten potentiaali tulee hyödyntää. Maakunnallisen yhteistyön vahvistamisella Kainuulla on paljon voitettavaa, ja siinä epäonnistuminen kaventaa Kainuun tulevaisuuden mahdollisuuksia. Kainuu-ohjelma linjaa yhteistyön tavoitteet. Ohjelman tavoitteisiin ja toteutukseen sitoutumisen tehostaminen parantaa yhteistyön tuloksellisuutta ja Kainuun elinvoimaa.

Yhteistyön ja Kainuu-ohjelman vaikuttavuuden vahvistamiseksi laaditaan Kainuu-sopimus, jossa Kainuun keskeiset kehittäjäkumppanit sitoutuvat Kainuu-ohjelman tavoitteisiin, huomioivat ne ja sitoutuvat niiden noudattamiseen oman organisaationsa toiminnassa ja strategioissaan.

Liitteet

Liite 1: Kainuu 2040 tavoiteskenaario

Seuraavassa on kuvattu Kainuu 2040 tavoiteltava skenaario, joka on jaettu kriittisten menestystekijöiden mukaisiin teemoihin.

Hyvinvointi ja työllisyys 2040

Kainuulaisten hyvinvointi on vahvistunut ja syrjäytyminen vähentynyt 2020-luvulla käynnistettyjen aktiivisten toimenpiteiden ansiosta, joita onnistuneet sote-uudistus, monialaiset hyvinvointialueet ja työllisyyden kuntakokeilu vauhdittivat. Sote-alaan panostetaan myös koulutuksessa ja tutkimuksessa. Innovatiivisen ennaltaehkäisevän yhteistyön ansiosta resurssit on saatu riittämään ikääntymisen aiheuttamaan hoidontarpeeseen ja sote-alan työvoimatarpeen kasvu pysähtymään. Kainuu on noussut keskeisillä hyvinvoinnin mittareilla ja työllisyysasteessa valtakunnan keskiarvon tasolle.

Kainuu on itsenäinen maakunta. Sosiaali- ja terveys- sekä pelastustoimen palvelut on vuodesta 2023 lähtien järjestetty Kainuun maakunnan kattavan hyvinvointialueen laajuisena. Rahoitus palvelujen toteuttamiseen tulee hyvinvointialueelle pääosin valtiolta. 2020-luvun alussa toteutettu hyvinvointialueuudistus jatkoi Kainuun sote-kuntayhtymässä tehtyä työtä. Uudistuksen myötä mukaan tulivat Kainuun pelastustoimen palvelut sekä Puolangan kunnan vastuulla olevat sotepalvelut. Osana hyvinvointialuetta toimii Kainuun keskussairaala, jonka toimitiloja ja toimintamalleja uudistettiin. Datan avulla mahdollistetaan ennakoiva palveluinfrastruktuuri. Osa palveluista hyödyntää digitaalisia mahdollisuuksia, jolloin palveluiden oikea-aikaisuuteen ja proaktiiviseen tuottamiseen pystytään tehokkaasti. Kainuun laadukkaat terveyspalvelut ovat osa hyvinvointimatkailupalveluja. Hyvinvointialueuudistus, uudet yksityisen sektorin työpaikat, työntekijät, muuttovoitto sekä teolliset ja palvelualan investoinnit ovat vahvistaneet Kainuun kuntien taloutta ja luoneet kuntien kehittämiseen kestävä perustan.

Muuttotase 2040 on positiivinen: Kainuuseen muuttaa Suomesta ja ulkomailta merkittävästi enemmän asukkaita kuin lähtee. Kainuun mielipideilmapiiri on avoin ja suvaitsevainen sekä suhtautuminen tulevaisuuteen positiivista. Kainuuseen muuttavat tuntevat itsensä tervetulleiksi. Kulttuurien tuntemukseen ja kielten opetukseen on panostettu 2020-luvun alusta lähtien, jolloin aloitettiin myös määrätietoinen työ nuorten pitämiseksi Kainuussa ja paluumuuton lisäämiseksi.

Kainuussa tiedostettiin 2020-luvulla tapahtunut muutos erityisesti nuorten arvoissa, joissa korostui entistä enemmän koettu elämänlaatu, merkityksellisyys ja omien arvojen mukainen arki. Kainuussa on panostettu vapaa-aikaan. Se on houkutellut uutta työvoimaa alueelle. Huippuluokan asiantuntijat haluavat asua Kainuussa, koska siellä on hienot alueen luontoon, kulttuuri- ja liikuntamahdollisuuksiin sekä kansalaisjärjestöjen palvelutuotantoon perustuvat vapaa-ajan mahdollisuudet sekä perheystävällinen ja sujuva arki.

Pysyvän asutuksen ohella kausiasukkaiden määrä, monipaikkaisuus, etätyö ja matkailu ovat 2020-luvun koronakriisin jälkeen kasvaneet merkittävästi ja lisänneet viipymiä sekä palvelujen kysyntää. 2020-luvulla kehitetyt uudet veroratkaisut tuovat Kainuun kuntiin verotuloja etätyöntekijöiltä ja vapaa-ajan asukkailta. Kainuu käynnisti 2020-luvun puolivälissä E-kuntalaisuus-kokeilun, joka johti myös valtakunnallisesti pysyviin muutoksiin. Suomalaisille ja kansainvälisille kohderyhmille kohdennettu aluebrändäys on onnistunut: mielikuva Kainuusta on myönteinen sekä pito- ja vetovoima vahvoja. Kainuussa on tunnistettu vihreän siirtymän (ilmasto- ja ympäristötoimien) vaikutukset hyvinvointiin ja vetovoimaisuuteen. Positiivisia vaikutuksia on vahvistettu ja toimien vaikuttavuuksien tuomiin haasteisiin on vastattu oikeudenmukaisin keinoin.

Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä 2040

Kainuun kärkialat ovat kaivannaisala, biotalous, teknologiateollisuus ja matkailu. Kainuuseen on saatu vuoteen 2040 mennessä uusia ankkuriyrityksiä ja –toimijoita, mm. datakeskuksia ja -asiakkuuksia, kemiallisen metsäteollisuuden (KCF) ja luonnontuotealan toimijoita, puutuote-teollisuutta, metalliteollisuutta sekä akkuminaalien louhintaa ja jatkojalostusta.

Yritysten ja julkisen sektorin digitaalinen siirtymä on onnistunut, ja Kainuu pysyy hyvin mukana digitalisaatiokehityksessä. Digitalisaation avulla on parannettu palvelujen laatua ja saavutettavuutta, vähennetty niiden tuotannon kustannuksia ja kyetty turvaamaan palveluita koko Kainuussa. Kansalaisten oikeudet, turvallisuus, osaaminen ja valmiudet lisääntyvien digitaalisten palveluiden käyttöön on turvattu. Valmistava teollisuus on tehnyt 2020-luvulta lähtien merkittäviä teollisuus 4.0-investointeja. Kainuun ammatilliseen ja korkeakoulutukseen on investoitu digitaalisia oppimisympäristöjä. Kainuulaiset yritykset ovat päässeet mukaan digitaalisiin arvoketjuihin, osaksi kasvavaa data-taloutta, erityisesti Kainuun data-keskusekosysteemiä, tekoälyä sekä mahdollistavia teknologioita (pilvi- ja suurteholaskenta ja kvanttiteknologiat) hyödyntäen. Kainuun tietoliikenneyhteydet kehittyivät 2020-luvulla niin toimiviksi koko Kainuussa, että digitaalinen siirtymä mahdollistui.

Kärkitoimialat toimivat ilmasto- ja ympäristökestävästi. Kainuu on säilyttänyt maakunnallisen kärkipaikkansa kasvuyritysten määrässä suhteessa alueen yritysten määrään, ja vientiyritysten sekä viennin osuus yritysten liikevaihdosta on noussut.

Kärkitoimialojen kehittämisen ohella elinkeinopolitiikassa on panostettu entistä enemmän luoviin ja naisvaltaisiin aloihin sekä laajemmin työ- ja opiskeluikäisten naisten prioriteetit huomioon ottaen aluekehittämiseen 2020-luvulta lähtien, jolloin käynnistettiin laajat toimenpiteet naisten osuuden kasvattamiseen nuorten aikuisten ikäluokissa.

Sote ja monet muut palvelualat ovat säilyneet naisvaltaisina. Näiden alojen työ- ja koulutuspaikkojen vetovoimaisuutta on onnistuttu parantamaan ja saamaan Kainuusta sekä muualta kotimaasta ja ulkomailta alojen tarpeita vastaavasti opiskelijoita ja työvoimaa.

Työ- ja opinto- ja harjoittelupaikkojen tarjontaa monipuolistamalla ja työmarkkinoiden vetovoimaisuutta vahvistamalla nuorille naisille on luotu enemmän vetovoimaisia vaihtoehtoja jäädä ja tulla Kainuuseen. Koulutus- ja työmarkkinoiden jakautuminen sukupuolen perusteella

mies- ja naisvaltaisiin aloihin (segregaatio) on selkeästi lieventynyt 2020-luvun jälkeen, jolloin lisättiin teknisten alojen markkinointia naisille ja sote-alaa miehille. Näillä toimilla on helpotettu myös osaavan työvoiman saamista.

Koronakriisi vahvisti viihde-, peli- ja kulttuurituotteiden sekä palveluiden kysyntää. Kainuuseen kehitettiin vireä ja vetovoimainen luovien alojen (musiikki-, kirjallisuus-, peli-, viihde- ja elokuva-alat) osaamiskeskittymä, toimintaympäristö ja koulutustarjonta. Maakuntaan on saatu kansainvälisiä elokuva- ja sarjahankkeita. Kalevala-, luonto- ja kulttuuriperintöä sekä taide- ja kulttuuritarjontaa on kehitetty vetovoimatekijöiksi ja asukkaiden hyvinvoinnin vahvistajiksi.

Vuonna 2040 raakapuuta ei juurikaan viedä pois maakunnasta, vaan jalostetaan Kainuussa. Sellun tuotanto alkoi 2020-luvun puolivälissä ja TKI-toiminnan tuloksena uusia sellupohjaisia innovaatioita tuotetaan ketterästi kokeillen markkinoille. Kuhmon Woodpolis on kasvava puutuoteteollisuuden kvalifioitu ekosysteemi ja oppimisympäristö, joka houkuttelee osaajia myös ulkomailta. Kainuussa on elinvoimainen kestävä maatalous, jolla vaikutetaan positiivisesti ilmastonmuutoksen hillitsemiseen sitomalla hiiltä.

Kaivannaistoiminnassa ja biotaloudessa Kainuulla on merkittävä kansallinen ja kansainvälinen rooli myös alhaisen jalostusasteen puolivalmisteiden tuottajana. Tuotannon sivuvirtojen jalostamiseen ja tuotantoprosessien kehittämiseen on syntynyt erittäin korkean jalostusasteen ja lisäarvon ratkaisuja ja tuotteita, joita myös valmistetaan Kainuussa. Urban mining (kierrätettävien raaka-aineiden jalostaminen) ja kiertotalous laajemminkin ovat merkittäviä kasvualoja.

Biotalous yritysekosysteemeissä tehdään elinvoimaista TKI yhteistyötä. Yritykset tuottavat fossiilisia raaka-aineita korvaavia korkean jalostusasteen vientituotteita marja- ja metsäteollisuudessa. Ilmastonmuutoksen vaikutukset näihin toimialoihin tunnistettiin hyvissä ajoin, ja tarvittavat sopeutumistoimet turvasivat vakaan toimintaympäristön.

2020-luvulla vauhdittunut vihreä siirtymä ja liikenteen sähköistyminen lisäsivät radikaalisti akkumetallien ja -kemikaalien ja muiden kriittisten mineraalien kysyntää, vauhdittivat kaivannaisalan kasvua Kainuussa, loivat merkittävän määrän uusia vihreän talouden työpaikkoja ja yrityksiä sekä innovaatiotoimintaa. Kaivannaisteollisuus työllistää 2030-luvulla jo yli 3000 henkeä. Kainuussa on useita kaivoksia (Terrafame, Sotkamo Silver, Otanmäki, RG stone, Tulikivi, Juuan dolomiittikalkki ja Elementis Minerals), kaivannaisalan tutkimusta, koulutusta ja jatkojalostusta sekä tuloksellista yhteistyötä tekevä kaivannaisklusteri.

Suurteholaskentaan keskittyneellä toiminnalla ja myös Euroopan tehokkaimpien Euro-HPC supertietokoneiden, LUMI ja sen seuraajien, vanavedessä on saatu alueelle useita datakeskuksia, joille Renforsin Ranta on energiatehokas, turvallinen ja toimintavarma sijaintiympäristö. 2020-luvun lopulla käyttöön otetut Euroopan ja Aasian yhdistävät datakaapelit ovat tuoneet Kajaanin dataliikenteen valtavyöhykkeeksi yhdeksi solmukohtaksi, joka tarjoaa strategisen sijainnin ja räätälöityjä palveluja itäisille ja läntisille toimijoille. Data liikkuu sujuvasti Euroopan ja Aasian välillä Kainuun datakeskuskusten kautta. Suuryritykset luottavat Kainuun datakeskuksen turvallisuuteen ja haluavat sen asiakkaaksi.

Kainuun datakeskustoimialan ja datankäsittelyn toimijoista on muodostunut erottuva, veto-voimainen ja laadukas ekosysteemi, joka palvelee yritys- ja TKI- toimintaa kansallisesti ja kansainvälisesti. Ekosysteemi houkuttelee uusia osajia sekä opiskelijoita alueelle. Ammattikorkealuopisto- ja tohtorikoulutus tuottavat kasvavia data-analytiikan ja peliteollisuuden startup-yrityksiä. Ammattikorkean ja hanketoiminnan satsaukset datankäsittelyn ja analysoinnin osaamiseen, osaamis- ja koulutuspalvelujen tuottamiseen sekä hyvä verkostotyö tuovat ja generoivat eri alojen osajia, opiskelijoita ja uusia asukkaita Kainuuseen.

Kainuussa on toimiva innovaatiojärjestelmä, joka on integroitunut kansallisesti ja kansainvälisesti. Innovaatiotoiminnassa korostuvat Kainuun kärkitoimialojen tuotantoprosessit ja tuotekehitys sekä cleantech ja kiertotalous. Innovaatiopolitiikka on vahvistanut ja nostanut kainuulaisten teollisuusyritysten jalostusastetta, synnyttänyt uusia yrityksiä ja innovaatioita, joita viedään maailmalle.

Matkailu kukoistaa koko Kainuun alueella. Matkailuyritykset ovat verkostoituneet ja luoneet yhdessä saavutettavia matkailupaketteja matkailukeskuksiin sekä kansallisille että kansainvälisille matkailijoille erityisesti Paljakassa, Hossassa, Ukkohallassa ja Vuokatissa. Sotkamo-Vuokatin matkailu- ja urheilukeskus vetää niin matkailijoita kuin urheilualan toimijoita ja opiskelijoita ja tarjoaa vetovoimaiset talviurheilumahdollisuudet, niihin liittyvät opinnot sekä tutkimuksen. Kasvava osa Kainuun matkailua on kulttuuriin, liikuntaan, huippu-urheiluun, luontoon ja historiaan perustuva tapahtumatuotanto, joka on kyennyt ennakoivasti kehittämään tarjontaansa. Myös maineikkaat tapahtumat, kuten Kuhmon Kamarimusiikki, ovat kyenneet uudistumaan ja kasvamaan. Matkailutoimiala on organisoitunut hyvää yritys-, koulutus-, tutkimus- ja markkinointiyhteistyötä tekeväksi klusteriksi, ja alan toimijat ovat kattavasti mukana kestävän matkailun sertifikaattijärjestelmissä. Matkailualalla on tunnistettu ilmastonmuutoksen tuomat muutokset ja toimintaa kehitetään vastaamaan muutoksia.

Kainuu Arctic Lakeland on tunnettu luontomatkailun luksuskohteena. Kansainvälisillä markkinoilla turvallisuuden tunne ja hitailu ovat lyöneet läpi. VR-teknologiaa hyödynnetään markkinoinnissa: lähtömaassa turisti pääsee tutustumaan ja valitsemaan pakettinsa sisällön. Matkailu on korkealle jalostettua, vastuullista ja elämyksellistä. Luontomatkailukohteisiin on panostettu ja ne hyödyttävät myös paikallisia asukkaita (luonnonsuojelualueet ja vaellusreitit).

Venäjä tunnisti uusiutuvan energian potentiaalinsa ja on siirtymässä fossiilitaloudesta uusiutuvaan. Kainuulaiset yrittäjät voivat toimia alihankkijoina Barentsin ja arktisen alueen suurilla rakennustyömailla ja infrahankkeissa. Työssäkäynti rajan yli puolin ja toisin on helpottunut, byrokratia madaltunut huomattavasti 2020-luvun alkuun verrattuna joustavien viisumikäytäntöjen ansiosta. E-viisumi mahdollistaa Kainuuseen saapuville turisteille matkailun myös Venäjän puolelle. Yhteiset rajanylittävät matkailupaketit ja ketterät palvelut houkuttelevat Kainuuseen kansainvälisiä matkailijoita.

2020-luvulla kriisiytynyt osaavan työvoiman pula on saatu ratkaistua. Kainuuseen on saatu uusia asukkaita (opiskelijoita ja työntekijöitä) kotimaasta ja ulkomailta niin paljon, että väestön väheneminen on saatu pysähtymään. Kainuussa koulutetaan työmarkkinoiden tarvitsemia osajia. Kainuuseen on syntynyt vetovoimaiset, korkean tuottavuuden työmarkkinat sekä toimiva koulutusketju ammatillisesta koulutuksesta yliopistokoulutukseen asti. 2020-luvun lopulla

Kainuuseen saatiin Kajaanin yliopistokeskuksen kautta uutta yliopistollista koulutusta Vuokatissa toteutettavan Jyväskylän yliopiston koulutuksen lisäksi. Koulutuksessa hyödynnetään verkkopohjaisia ratkaisuja ja digitalisaatiota laajasti. Koulutus ja tutkimus vastaavat joustavasti ja ennakoiden työelämän ja vihreän siirtymän tarpeisiin. Elinikäiseen oppimiseen panostetaan. Kainuussa on kattavat täydennys- ja muuntokoulutusmahdollisuudet. Kansainväliset opiskelijat haluavat tulla opiskelemaan ja jäädä Kainuuseen. Heidät tunnistetaan arvokkaaksi työvoimaksi.

Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä 2040

2020-luvulla käynnistynyt EU:n politiikan ohjaama elinkeinojen ja yhteiskunnan vihreä, oikeudenmukainen ja digitaalinen siirtymä ovat onnistuneet. Kainuun julkinen sektori, yhdistykset ja yritykset aloittivat aktiivisesti ja ennakoivasti muutoksen ja onnistuivat myös hyödyntämään EU:n siirtymiin kohdentamaa suoraa ja Kainuuseen allokoitua rahoitusta. Siirtymät loivat uusia vähähiilisen talouden työpaikkoja ja lisäsivät tarvetta työvoiman osaamisen päivittämiseen Kainuussa, mikä toi uusia työtilaisuuksia Kainuun oppi- ja tutkimuslaitoksille. Kainuussa siirryttiin fossiilitaloudesta vähähiiliseen bio- ja kiertotalouteen. Siirtymässä, esim. energiaturpeen käytöstä luopumisen myötä, menetettiin muutamia satoja työpaikkoja, mutta samalla kiertotalouteen, vihreän siirtymän vauhdittamaan puutuoteteollisuuteen, metalli-, kaivos- ja kemian teollisuuteen, energiantuotantoon sekä TKI-toimintaa syntyi miltei pari tuhatta uutta työpaikkaa ja kymmeniä uusia yrityksiä.

Uusien investointien houkuttelussa ja hyväksymisessä punnitaan vaikutukset ympäristölle, luonnon monimuotoisuudelle ja ilmastolle eikä hyväksytä kestävyystavoitteiden vastaista yritystoimintaa. Kestävä kehitys on Kainuun kehittämistä ohjaava arvo. Vesiekosysteemien suojelu ohjaa vesistöjen kestävää käyttöä, vesiviisasta elinkeinotoimintaa. Uusiutuvan energian osuus on Kainuussa yli 80 %. Erityisesti tuulivoimateollisuus on vahvaa. Tuulivoimaa hyödynnetään datakeskuksen supertietokoneiden energiantarpeen kattamiseen. Vuonna 2040 Kainuu on omavarainen uusiutuvan sähkön tuottaja, ja kaikki tuulivoimalle soveltuvat sijainnit on otettu käyttöön. Kainuussa on huippuluokan energiaosaamista esim. hukkalämmön hyödyntämisessä ja energiatehokkuudessa.

Kainuussa eletään ilmastovastuullista arkea, joka houkuttelee alueelle uusia asukkaita, yrityksiä ja matkailijoita. Kasvihuonepäästöt asukasta kohden on laskeneet kestäväälle tasolle (2,2 t CO₂-ekv). Ilmaston lämmitessä lämmitystarve on vähentynyt ja tämä on hyödynnetty. Lämmitystapamuutoksilla ja älykkäillä ratkaisuilla on saatu päästöt pienentymään. Öljystä lämmitysmuotona on luovuttu. Koulutuksen ja TKI-toiminnan tuloksena on kehitetty ja tuotu myös muualta osaamista siitä, miten kasvihuonepäästöjä vähennetään sekä luotu skaalattavia ratkaisuja. Kainuulaiset yritykset tuottavat ilmastonmuutoksen hillintään ja sopeutumiseen tarvittavia ratkaisuja kainuulaisille mutta myös globaaleille markkinoille. Kainuu on vahvasti hiilinegatiivinen. Julkiset hankinnat luovat kysyntää ja kotimaan referenssejä vähähiilisille ratkaisuille. Kainuun metsien kasvu lisääntyy hyvällä metsien hoidolla, kestäväällä käytöllä ja ilmastonmuutoksen myötä pidentyneellä kasvukaudella. Metsien käyttö on moninaista ja metsät toimivat merkittävänä hiilinieluna, talouden ja energian sekä luonnon monimuotoisuuden ja asukkaiden hyvinvoinnin lähteenä. Kainuu on kansallisesti merkittävä hiilinielu. Kainuussa tuotettua puhdasta, uusiutuvaa ja edullista energiaa viedään alueen ulkopuolelle sekä käytetään maakunnassa

arjen ja elinkeinojen tarpeisiin, jonka ansiosta myös energiaintensiivistä teollisuutta on saatu Kainuuseen.

Ilmastonmuutoksen hillinnässä ja sopeutumisessa on onnistuttu. Kainuun talvet ovat toki lyhentyneet ja sään ääri-ilmiöt kasvaneet 2020 lukuun verrattuna, mutta talvet ovat vielä valkoisia ja lumi-innovaatioiden avulla keinolumiolosuhteet ovat jopa pidentäneet rinne- ja hiihtokautta viimeisen 20 vuoden aikana. Samoin kasvukausi on pidentynyt, mikä hyödyttää Kainuun biotaloutta. Kainuussa on luonnon monimuotoisuutta turvaavat suojelualueet. Kestävän elinkeinotoiminnan ja luonnonsuojelun tarpeet on onnistuneesti sovitettu yhteen. Luonnon monimuotoisuutta on parannettu, ja sen ansiosta luonto on sopeutumiskykyinen muuttuvassa ilmastossa.

Saavutettavuus ja aluerakenne 2040

Kainuussa on toimivat ja vuorotarjonnaltaan riittävät juna-, lento- ja linja-autoyhteydet. 2020-luvulla aloitettu yhteistyö ja edunajaminen tuottivat tulosta saavutettavuudessa. Niin ikään 2020-luvulla alkanut voimakas kansainvälisen matkailun kehittäminen ja kasvu vakiinnuttivat Kainuuseen markkinaehtoisien lentoliikenteen. Lentomatrustajien määrä Kainuussa on nousut noin 130 000, mikä perustuu kansainvälisten matkailijoiden määrän kasvuun. Kainuuseen lentävät sähkölentokoneet ladataan maakunnassa tuotetulla tuulivoimasähköllä. Kajaanin ja Helsingin välinen matka-aika henkilöliikenteen junalla on alle viiden tunnin. Itäisen Suomen raideliikenne on kehittynyt ja monipuolistunut.

Kainuussa kehitetyt ketterät ja innovatiiviset kokeilut vähentävät liikenteen päästöjä muualla maailmalla. Esimerkiksi liikkuvien palveluiden tarjoamisessa on kehitetty käyttäjien tarpeita vastaavia uusia palveluita ja älykkäitä ratkaisuja (esim. MaaS eli liikkuminen palveluna). Kainuu on monipaikkaisen asumisen ja olemisen alue. Isoimpien keskusten ja taajamien välillä ovat toimivat yhteydet ja ne ovat helposti saavutettavissa. Kuntien välisessä ja taajamien joukkoliikenteessä käytetään päästöttömiä ajoneuvoja. Arjen liikkuminen on päästötöntä ja matkaketjut ovat sujuvia ja turvallisia. Taajamissa kevyen liikenteen määrässä on päästy muun maan tasolle. Liikenteen infrastruktuuri on toimivaa ja sopeutunut sään ääri-ilmiöihin. Eri matkustustavat kuljettavat joukkoliikenteessä yli miljoona matkustajaa vuodessa. Teollisuuden kestävä kasvun mahdollistavat kriittiset infrastruktuurihankkeet on saatu toteutettua.

Saavutettavuus itä-länsi-suunnassa on parantunut. Barentsin ja Euregio Karelian alueiden yhteistyörakenteita hyödynnetään Kainuun liikenteellisen saavutettavuuden, tietoliikenteen ja kytkeytyneisyyden parantamiseksi. Barentsin alueella itä-länsisuuntainen sähköinen lentoliikenne on käynnistynyt yhteistyön ja edunajamisen tuloksena. Kainuu on helposti saavutettavissa ja on vetovoimainen vierailu-, matkailu-, asuinkohde.

Kainuussa on yritysten sekä monipaikkaisen asumisen ja etätöiden tarpeita vastaavat tehokkaat ja toimintavarmat tietoliikenneyhteydet. Valokuituyhteydet kattavat myös vapaa-ajanasetuksen tukien monipaikkaista asumista. Verkkoyhteyksiä ja saavutettavuutta parantamalla ja fossiilitoman liikenteen tiekartan toimia edistämällä hillitään liikenteenpäästöjä merkittävästi. Mobbiliyhteydet täydentävät kiinteitä laajakaistayhteyksiä. Töiden tekeminen etänä Kainuusta käsin onnistuu mainiosti esimerkiksi loma-asunnolta, kodista tai etäpalvelutoimistolta.

Julkaisuluettelo

Sarja A: virallisesti hyväksytyt julkaisut

Sarja B: selvitykset ja tutkimukset

Sarja C: hallinnolliset asiakirjat

Sarja D: monistesarja

Sarja A

- A:1 Kainuun maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma eli TOTSU 2014–2015 (2013)
- A:2 Kainuun maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma eli TOPSU 2015–2016 (2014)
- A:3 Kainuu-ohjelma (2014)
- A:4 Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan selostus (2014)
- A:5 Kainuun 1. vaihemaakuntakaava (2015)
- A:6 Viestinnän linjaukset 2016–2020 (2015)
- A:7 Kainuun maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma eli TOPSU 2016–2017 (2015)
- A:8 Kainuun maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma eli TOPSU 2017–2018 (2016)
- A:9 Kainuun kaupan vaihemaakuntakaava (2016)
- A:10 Kainuu-ohjelma, Maakuntasuunnitelma 2035, Maakuntaohjelma 2018–2021 (2017)
- A:11 Kainuun maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma TOPSU 2019–2020
Kasvua Kainuuseen (2018)
- A:12 Kainuun tuulivoimamaakuntakaava (2019)
- A:13 Viestinnän linjaukset 2021–2024 (2021)
- A:14 Kainuun maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma eli TOPSU 2021–2022 (2021)
- A:15 Kainuu-ohjelma
Maakuntasuunnitelma 2040 ja maakuntaohjelma 2022–2025 (2021)

Sarja B

- B:1 Kainuu – kaunis mutta kaukana, Kainuun maakuntakuvatutkimus (2013)
- B:2 Kainuun skenaariot 2035 loppuraportti (2013)
- B:3 Kainuun ympäristöohjelma 2020 (2013)
- B:4 Kainuun Venäjä -strategia 2020 (2013)
- B:5 Kainuun maakuntakaavan tuulivoimaselvityksen täydennys (2013)
- B:6 Kainuun kaupan palveluverkkoselvitys (2013)
- B:7 Selvitys Kainuun biotalouden aluetalousvaikutuksista –
Kainuun biotalouden aluemallinnus. (2014)
Aluekehityssäätö & Helsingin yliopisto, Ruralia-Instituutti (2014)
- B:8 Kainuun maakuntakaavan seurantaraportti 2015 (2015)
- B:9 Selvitys digitalisaation mahdollisuuksista Kainuussa.
Kainuun ennakkointihanke, Ramboll Management Consulting (2015)
- B:10 Kainuun tuulivoimamaakuntakaava.
Vaikutukset NATURA 2000 -verkoston alueisiin (2015)

- B:11 Ekologiset yhteydet, luontomatkailu ja hiljaiset alueet Kainuun aluekehityksessä ja maakuntakaavoituksessa. ELMA-hankkeen loppuraportti (2016)
- B:12 Kainuun maakunnallisesti arvokkaat rakennushistorialliset kohteet (2018)
- B:13 Kainuun matkailustrategia 2018–2021 (2018)
- B:14 Kainuun liikennejärjestelmäsuunnitelma (2018)
- B:15 Luonnollisesti – Kainuu, Kainuun maakuntakuvatutkimus 2017 (2017)
- B:16 Kainuun kaivannaistrategia 2019–2025 (2019)
- B:17 Kainuun kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2019–2022 (2019)
- B:18 Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan seurantaraportti (2020)
- B:19 Monipaikkaisuus Kainuussa (2021)
- B:20 Naisnäkökulmaa Kainuuseen (2021)
- B:21 Kainuun Venäjä -strategia 2021–2027 (2021)
- B:22 Kainuu maakuntakuvatutkimus 2020 (2021)

Sarja C

- C:1 Kainuun edunajamisen hankeluettelo 2013 (2013)
- C:2 Kainuun liiton toimintasuunnitelma ja talousarvio 2014 ja taloussuunnitelma 2014–2016 (2013)
- C:3 Kainuun edunajamisen hankeluettelo 2014 (2014)
- C:4 Kainuun liiton toiminta- ja taloussuunnitelma 2015–2017 ja talousarvio 2015 (2014)
- C:5 Kainuun edunajamisen hankeluettelo 2015 (2015)
- C:6 Talous- ja toimintasuunnitelma 2016–2018 ja talousarvio 2016 (2015)
- C:7 Tilinpäätös ja toimintakertomus 2015 (2016)
- C:8 Talous- ja toimintasuunnitelma 2017–2019 ja talousarvio 2017 (2017)
- C:9 Tilinpäätös ja toimintakertomus 2016 (2017)
- C:10 Talous- ja toimintasuunnitelma 2018–2019 ja talousarvio 2018 (2017)
- C:11 Tilinpäätös ja toimintakertomus 2017 (2018)
- C:12 Talous- ja toimintasuunnitelma 2019–2020 ja talousarvio 2019 (2018)
- C:13 Tilinpäätös ja toimintakertomus 2018 (2019)
- C:14 Talous- ja toimintasuunnitelma 2020–2021 ja talousarvio 2020 (2019)
- C:15 Tilinpäätös ja toimintakertomus 2019 (2020)
- C:16 Talous- ja toimintasuunnitelma 2021–2023 ja talousarvio 2021 (2020)
- C:17 Tilinpäätös ja toimintakertomus 2020 (2021)
- C:18 Talousarvio vuodelle 2022,
Talous- ja toimintasuunnitelma vuosille 2022–2024 (2021)

Sarja D

- D:1 Kainuun seudullisesti merkittävät ampumaradat 2013 (2013)
- D:2 Yhteisöllisyydellä turvallisuutta Kainuussa.
Kainuun turvallisuussuunnitelma 2015–2018 (2015)
- D:3 Vuokin reitti Vienaan toimintamalli (2017)
- D:4 Toisen maailmansodan sotahistoriakohteet Kainuun maakuntakaavoituksessa (2019)

Kuva: Kainuun liitto

KAINUUN LIITTO